

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Andra kammaren.

Nr 8.

Onsdagen den 5 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 och den 29 nästlidna januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att bankofullmäktige, Victor Larsson, som lider av blåssten, på grund härav är oförmögen att delta i riksdagen under en tid av en månad intygas härmed.
Stockholm den 31 januari 1930.

Einar Key.

§ 3.

Herr statsrådet *Lindskog* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 49, angående uppförande och inredning av ett laboratorium i flygteknik vid tekniska högskolan;

nr 50, angående brandskyddsanordningar i operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad;

nr 51, angående överlåtelse på Östersunds stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Östersund byggnader;

nr 55, angående utvidgning och förbättring av lokalerna för institutet och förskolan för blinda å Tomtebodan;

nr 59, angående godkännande av ett mellan Sverige och Persien slutet bösättnings-, handels- och sjöfartsavtal;

nr 60, angående understöd åt extra biträdande ingenjören vid statens vattenfallsverk P. E. Janssons dotter;

nr 61, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.; och

nr 62, angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Enligt därom den 1 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Storegården,

» *Andersson* i Katrineholm,

Andra kammarens protokoll 1930. Nr 8.

herr *Borg*,
 » *Fast*,
 » *Gardell* i Gans,
 » *Gustafson* i Vimmerby,
 » *Hage*,
 » *Hammarlund*,
 » *Hedlund* i Häste,
 » *Hedlund* i Östersund,
 » *Hedvall*,
 » *Holmström*,
 » *Jansson* i Falun,
 » *Jeppsson*,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Lindmark*,
 » *Lovén*,
 » *Magnusson* i Kalmar,
 » *Månsson* i Erlandsro,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Olsson* i Berg,
 » *Ros*,
 » *Ryberg* och
 » *Schött*,

var och en med 116 röster; samt

suppleanter:

herr *Lindberg*,
 » *Törnkvist* i Karlskrona,
 » *Molander*,
 » *Aronson*,
 » *Lundén* och
 » *Edberg*,

var och en med 76 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 6.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 12 innevarande februari företaga val dels av tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 7.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 41, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Borås stad;

nr 42, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Karlstad; och

nr 43, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad;

till bankoutskottet propositionen, nr 44, angående pensionsförbättring åt vissa månadslönare vid marinen;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 45, angående försäljning av visst område av övningsplatsen Skedalshed;

nr 46, angående försäljning av en kronan tillhörig lägenhet i Benestads socken av Kristianstads län;

nr 47, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Ornunga socken av Älvsborgs län; och

nr 48, angående försäljning av kronans andel av det till Hedens by i Överluleå socken hörande s. k. Färjstallstorpet;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 37, med förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 52, angående pension åt läkaren vid centralfängelset å Långholmen Fredrik Vilhelm Djurberg;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 53, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län; samt

till statsutskottet propositionen, nr 54, angående anslag till särskild polisverksamhet för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker m. m.

§ 8.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Hansson** i Stockholm, som anförde: *Interpellation.* Herr talman! Enligt mycket bestämda uppgifter i såväl danska som svenska tidningar har den svenska regeringen ansett sig böra göra en hänvändelse i en eller annan form till den danska regeringen i anledning av nämnda regerings förslag till en väsentlig minskning av det danska militärväsendet.

Uppgifterna ha väckt mycket uppseende i vårt land. Det är emellertid icke möjligt att av de hittills offentligen framkomna upplysningarna erhålla en klar bild av vad som förekommit. Den danske utrikesministern har förklarat, att »någon hänvändelse från svenskt håll icke ägt rum», men att »från svensk sida, kort efter ministerskiftet i fjol, fästs uppmärksamheten på de stämningar i vissa svenska kretsar, som gävo sig uttryck i olika tidningsartiklar».

Enligt ett uttalande i en svensk kvällstidning, som antages ha förbindelser med regeringen, är det riktigt, »att den svenska regeringen kort efter fjolårets danska ministerskifte — alltså under april-maj månader — fäst danska regeringens uppmärksamhet på de bekymmer, som den bebådade danska avrustningen framkallat i stora delar av den svenska pressen. Hänvändelsen, som skedde i förtrolig form och självfallet icke hade karaktären av något påtryckningsförsök, torde ha gjorts dels till minister Seavenius i Stockholm och dels genom svenske ministern i Köpenhamn». Uttalandet har en sådan karaktär, att det verkar, som om det bygger på officiella informationer.

En hänvändelse till ett annat lands regering i frågan, huru detta land önskar ordna sitt försvarsväsende, torde i och för sig vara en mycket ovan-

Interpellation. lig åtgärd. Ännu ovanligare torde det vara att underrätta ett annat lands regering om hur *pressen* eller *en viss del* av pressen visat sig uppfatta de planer, som det främmande landets regering önskar förverkliga. En sådan åtgärd synes tämligen överflödig, såvitt den icke haft ett bestämt syfte utöver själva meddelandet.

På grund av oklarheten om vad som förekommit synes det i hög grad önskvärt, att en autentisk framställning lämnas om arten och innebörden av den svenska regeringens åtgärder.

Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till hans excellens ministern för utrikes ärendena få rikta följande fråga:

Vad har regeringen ansett nödvändigt att meddela den danska regeringen rörande det danska avrustningsförslaget och vilken anledning har regeringen haft att göra sin hänvändelse till den danska regeringen?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts under tredje huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp jämte i ämnet väckta motioner;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till elektrisk värmeledning i Gripsholms slott;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till nybyggnad för länsstyrelsen i Malmöhus län;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till förbättrade säkerhetsanstalter för inseglingen till Trälleborg;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av postverkets fastighet i Trollhättan; och

nr 19, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna för kapitalökning i avseende å telegrafverket.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Ny-näshamns köping av viss telegrafverket tillhörig mark; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Tyska riket slutet tilläggsavtal nr 2 till handels- och sjöfartstraktaten den 14 maj 1926.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Ovanmyra	under 7 dagar fr. o. m.	denna dag,
> <i>Holmgren</i>	> 8 » »	den 8 febr.,
> <i>Hansson</i> i Trollhättan	> 4 » »	denna dag,
> <i>Johnsson</i> i Norrahammar	> 5 » »	den 8 febr.,
> <i>Holmström</i>	> 2 » »	» 6 »
> <i>Jeppsson</i>	> 8 » »	» 8 » och
> <i>Paulsen</i>	> 7 » »	» 8 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 7 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 31 nästlidna januari och den 1 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 63, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker; och

nr 64, angående försäljning av till statens järnvägars torvpulverfabrik vid Hästhagens mosse hörande mark m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Greve Axel Wachtmeister, som i dag undergått en körteloperation, är under fjorton (14) dagar hindrad att delta i riksdagsarbetet.

Stockholm den 5 februari 1930.

Gunnar Holmgren,
professor, leg. läkare.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 49, angående uppförande och inredning av ett laboratorium i flygteknik vid tekniska högskolan;

nr 50, angående brandskyddsanordningar i operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad;

nr 51, angående överlåtelse på Östersunds stad av den Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätten till högre allmänna läroverkets i Östersund byggnader; och

nr 55, angående utvidgning och förbättring av lokalerna för institutet och förskolan för blinda å Tomtebodå;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 59, angående godkännande av ett mellan Sverige och Persien slutet bosättnings-, handels- och sjöfartsavtal;

till bankoutskottet propositionen, nr 60, angående understöd åt extra biträdande ingenjören vid statens vattenfallsverk P. E. Janssons dotter; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 61, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.; och

nr 62, angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 5.

Vidare föredrogs herr *Hanssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde framställda men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa spörsmål i anledning av framkomna uppgifter om en av Sveriges regering gjord hänvändelse till den danska regeringen rörande det danska avrustningsförslaget; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

Härefter anförde:

*Svar å
interpellation.*

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger:** Herr talman! Den fråga, som i interpellationen är framställd, är följande. Vad har regeringen ansett nödvändigt att meddela den danska regeringen rörande det danska avrustningsförslaget och vilken anledning har regeringen haft att göra sin hänvändelse till den danska regeringen?

Jag skulle kunna inskränka mig att som svar å den framställda interpellationen hänvisa till det uttalande, som gjorts av den danske utrikesministern dr Munch till den danska tidningen Politiken den 1 dennes, vilket uttalande återgivits i den svenska pressen och vid förfrågan hos utrikesdepartementet be-tecknats såsom ett fullt korrekt återgivande av vad som ägt rum.

Emellertid vill jag begagna detta tillfälle att kategoriskt förklara, att den svenska regeringen icke gjort någon démarche eller hänvändelse till den danska i fråga om den beramade danska avrustningen. Vad som förekommit är, att jag vid ett tillfälle, då härvarande danske minister besökt mig, vid samtal med honom givit uttryck för den oro jag hyst och för övrigt fortfarande hyser med anledning av det förslag till isolerad avrustning, som den nuvarande danska regeringen framlagt, och därvid tillika framhållit, att det förefölle mig, som om denna oro delades av vida kretsar av det svenska folket. Denna min uppfattning delgavs svenske ministern i Köpenhamn, som vid ett samtal med dr Munch i maj månad, då denne själv fört samtalet in på avrustningsförslaget, uttalade sig i samma riktning som jag själv.

Jag vill tillägga, att jag har mycket svårt att förstå, att de förhållanden jag nu relaterat kunnat komma så mycket buller åstad. Jag förmodar, att ingen i denna kammare förväntat, att jag från mina utgångspunkter i försvarsfrågan, som äro alltför väl kända för att här behöva upprepas, skulle vid samtal med den danske ministern giva uttryck för den mening, att en isolerad

avrustning från ett av de nordiska ländernas sida lämnade mig oberörd. Icke heller kan det väl förtänkas mig, att jag i ett så viktigt och enligt mitt förmenande hela Norden berörande spörsmål förtroligt samtalat med Danmarks minister och därvid sagt honom min mening, utan att därvid på minsta sätt giva mina uttalanden formen av en inblandning i inre danska förhållanden. Skulle samtal av denna art icke anses kunna äga rum mellan ett lands utrikesminister och främmande länders ministrar, vore varje internationellt samarbete mellan folken uteslutet. Det har uttalats farhågor för, att den danska utrikesledningen genom vad jag sagt skulle bibringats en felaktig uppfattning om det svenska folkets inställning till den danska avrustningen. Jag tror, att man kan vara fullt övertygad om, att härvarande danske minister, som väl känner vårt land, givit sin regering en uttömmande och objektiv bild av det svenska folkets och de olika politiska partiernas åsikter och stämningar i denna liksom i andra betydelsefulla frågor.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att till hans excellens herr utrikesministern få frambära mitt tack för hans vänlighet att besvara min interpellation. Jag tackar också för att svaret kommit så snabbt, även om detta förorsakat ett undanskjutande av den vanliga lilla artigheten att låta interpellanten på förhand få taga del av interpellationssvaret.

Det är särskilt fyra moment, som jag skulle vilja något uppehålla mig vid i detta fall. Det är för det första den av hans excellens berörda rätten till hänvändelse till annat lands regering, det är frågan om de anspråk, man måste ställa på sådana hänvändelser, karaktären av utrikesministerns hänvändelse och slutligen den uppfattning, som man här i landet kan hysa med anledning av det danska nedrustningsförslaget.

Det är kanske riktigast att uppehålla sig vid den sista punkten först, därför att den är grundläggande i viss mån för den diskussion, som här föres och som rätt länge förts i den svenska pressen. Om jag skulle försöka att göra reda för mig, hur det svenska folket uppfattat det danska nedrustningsförslaget, måste jag naturligtvis i första hand ärligt konstatera, att det inom vårt land råder mycket delade meningar i försvarsfrågan, om hur den skall behandlas nationellt och internationellt, och att dessa delade meningar inte precis kunna rutas upp efter partigränserna utan även framträda inom olika partier. Det finns vissa delar av den svenska opinionen, som stryker under det internationella sammanhanget i avrustningsfrågan, under det att andra mena, att den isolerade avrustningen är ett medel att påskynda den allmänna avrustningen. Dessa olika uppfattningar ha framträtt även under diskussionen om det danska förslaget, men om jag går att undersöka stämningen särskilt ur de synpunkter, som nu kunna intressera, måste jag konstatera, att när hans excellens herr utrikesministern har givit uttryck åt sina bekymmer med anledning av det danska nedrustningsförslaget, har han icke på ett riktigt sätt representerat den allmänna meningen i landet. Det är inte på det sättet, att den stora massan av vårt folk känner sig oroligt inför det förslag, som den danska regeringen har framlagt. Jag tror snarare, att man vågar påstå, att den övervägande delen av dem, som här ge sin opinion luft, känna tillfredsställelse över det steg från ord till handling, som det danska regeringsförslaget innebär. Jag menar naturligtvis inte alls, att hans excellens herr utrikesministern, alldeles oavsett vilken ståndpunkt han för övrigt intar i försvarsfrågan, skulle till den danska regeringen ha uttryckt någon glädje över det danska nedrustningsförslaget, men jag menar, att när den allmänna opinionen är så pass delad och man kan konstatera en övervikt för den mening, som inte är utrikesministerns, hade det funnits anledning att i detta fall iakttaga en alldeles särskild försiktighet. Det kan vara skäl att här ganska eftertryckligt stryka under detta.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Den partiriktning i Danmark, som motsvarar den nuvarande regeringens partiriktning här hemma, har använt det svenska uttalandet till en agitation i Danmark av en karaktär, som jag inte vet, om herr utrikesministern gillar, men som gått ut därpå, att man med hänsyn till Sverige borde gå varsammare fram från den danska regeringens sida. För socialdemokraternas del kan jag åtminstone förklara, att det i vårt läger icke råder någon som helst önskan, att den danska regeringen skall rygga tillbaka för en sådan opinion, och jag tror, att den uppfattningen delas av kretsar långt utanför socialdemokratien, ja, jag vågar säga, att den delas av svenska folkets majoritet.

Går jag sedan över till punkten om hänvändelsen från ett lands regering till ett annat lands, skall jag genast från början förklara, att jag är fullkomligt ense med hans excellens däri, att ett internationellt umgänge skulle vara omöjligt, om inte sådana hänvändelser finge göras. Jag skall gå ett steg längre och säga, att det mellanfolkliga beroendet numera är så stort, att man överhuvud taget inte kan tänka sig, att hänvändelser av denna art inte skulle i olika fall behöva göras. Jag anser det alltså fullkomligt i sin ordning, där-est en representant för ett lands regering till ett annat lands regering gör vissa hemställanden, tar initiativ till vissa konversationer eller fäster uppmärksamheten därpå, att en viss åtgärd, som planeras i ett land, hos den stora övervägande befolkningen i ett annat land framkallar vissa bekymmer. Om sådant göres i tillräckligt varsam form, kan det inte vara ägnat att på något sätt försvåra förhållandet mellan två nationer, och jag finner det ganska naturligt, att på det sättet mellan folk, som äro beroende av varandra, det finns en möjlighet för dem att också klargöra detta beroende och få till stånd diskussioner om gemensamma intressen. Men mycket beror på, i vilken form som hänvändelser göras. Jag måste på sådana hänvändelser ställa ett bestämt anspråk, nämligen att de skola representera landet, folkmeningen, och inte vara uttryck för en viss partiriktning. När vi här i landet ha att röra oss med många partier och i regel med parti-regeringar, få vi naturligtvis finna oss i ganska ofta, att regeringen i inrikespolitiken glömmer bort sina deklarationer om att den skall vara riksregering och åstadkomma så stort samarbete som möjligt o. s. v., och då och då faller tillbaka i den naturliga partitaktiken. Men när det gäller vårt förhållande till utlandet, kan man inte tolerera sådant. I vårt förhållande till utlandet kräva vi, av vilken regering det vara må, att den skall representera landets mening. Jag har den uppfattningen, att hans excellens herr utrikesministern har lagt för stor vikt vid sin personliga mening och för litet beaktat den ställning, han intar såsom vår främste representant utåt, och därför har hans hänvändelse icke kunnat få karaktär av en hänvändelse å landets vägnar, utan i stället har den verkat såsom ett försök att i ett annat land giva det felaktiga intrycket, att den privata partimening, som herr Trygger företräder, skulle vara en övervägande folkmening i vårt land. Om detta intryck av utrikesministerns aktion har blivit särskilt starkt, beror det inte minst på det sätt, varpå saken behandlats av den danska högern. Denna har verkligen försökt slå så mycket partipolitiskt mynt som möjligt av den svenska aktionen, och jag fäster uppmärksamheten därpå, att i danska Socialdemokraten, organet för den nuvarande regeringen, går man så långt, att man anser sig kunna uttala den misstanken, att här funnits ett samspel mellan dansk och svensk höger, där man dels i Danmark kommit fram med projekt om en skandinavisk försvarskonferens, dels beställt bekymmer i den svenska högerpressen och slutligen haft glädjen inregistrera en aktion även från svenske utrikesministerns sida, som kunnat utnyttjas i den inre danska konflikten. Jag upprepar, att det finns anledning att understryka på grund av vad som förekommit, att vi kräva av utrikesministern, att han, när han träder i förbindelse med represen-

tanter för andra länders regeringar, skall känna sig såsom representant för landet och inte för ett visst parti eller för en viss riktning.

Om jag sedan går över till hänvändelsens karaktär, är det ju ganska anmärkningsvärt, att den diskussion, som förts, i mycket hög grad gällt frågan, huruvida det är en hänvändelse eller icke en hänvändelse. Jag bryr mig ganska litet om, vilket namn man sätter på vad som förekommit. Man kan ju kalla det, såsom den danska utrikesministern gjort, en framställning i konverserande form, en beteckning, som ju hans excellens herr utrikesministern genom sitt svar här har godkänt såsom riktig. Men vad är det som skett? Det har gjorts inte bara ett uttalande av den svenske utrikesministern till den danske ministern i Stockholm, utan det har också gjorts ett uttalande av den svenske ministern i Köpenhamn till den danske utrikesministern. Ingen kan undgå, antingen man sitter i ett departement eller man är pressman, riksdagsman eller vad som helst, att, när på det sättet samtidigt på två olika vägar utrikesministern anser sig böra fästa den danska regeringens uppmärksamhet på vissa ting, få intryck av att en aktion ägt rum. Utrikesministern säger här, att han behövde inte meddela den danska regeringen om den allmänna stämningen i Sverige. Den danska regeringen har bland annat en legation i Stockholm, som säkerligen håller den fullt underrättad om stämningar och förhållanden. Men under sådana omständigheter blir det ju ändå mera anmärkningsvärt, att hans excellens, som vet, att danska regeringen har kännedom om allt detta, ändå anser sig böra göra påpekanden om vissa förhållanden, om sina egna bekymmer, som han tror delas av en mycket stor del av svenska folket, försiktigtvis överlåtande åt den danske utrikesministern att räkna ut, hur stor denna del kan vara, men absolut förtigande, att denna del är en minoritet. Mina herrar! Finns det verkligen bland er någon, som inte får det intrycket av denna dubbla uppvaktning av representanter för den danska regeringen, att den svenske utrikesministern känt ett verkligt behov av att inpränta hos den danska regeringen de bekymmer, som röra sig i hans bröst och vissa andra svenska bröst. Kalla det hänvändelse, kalla det någonting annat, nog är det en aktion från utrikesministerns sida, och en aktion, som ju fått ganska allvarliga följder, som har framkallat en mycket livlig debatt i Danmark, och som också här hemma åstadkommit åtskilliga tvister.

Det finns anledning säga, att det är en olycklig aktion, som utrikesministern här företagit. Den har karaktär av partipolitik från utrikesdepartementet, och jag tycker det är ytterst beklagligt, att man måste konstatera, att vår främste representant gentemot utlandet kan förfalla till att bli en partiman, när han skall vara bärare av en hel nations mening. Jag är ledsen att behöva göra ett så pass otrevligt konstaterande, men saken har verkligen utvecklats på det sätt, att det blivit nödvändigt att sjunga ut. Att det blivit nödvändigt beror i första hand därpå, att utrikesministern enligt min mening i en ömtålig situation inte visat den takt och varsamhet, som man haft rätt att förvänta.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: För det första ber jag ännu en gång få framhålla, att här icke förekommit någon *démarche* hos den danska regeringen eller hos den danske utrikesministern, utan här har ägt rum en konversation mellan mig och den danske ministern i Stockholm angående detta viktiga spörsmål. Jag vet inte, vad den ärade interpellanten egentligen tänker, att man skall tala med de utländska ministrarna om, när de besöka utrikesministern, i fall man icke skulle få tala om saker, som angå deras land, på samma gång som de ha betydelse för vårt land. I annat fall bleve ju dessa samtal, som ske mellan utrikesledningen och respektive länders ministrar, alldeles meningslösa. Vid ett sådant samtal utvecklar ofta var och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

en sin ståndpunkt, och på det sättet får man på ömse håll klart för sig, hur frågan ligger på den andra sidan. Om det skall vara något taktlöst att handla på det sättet, då får jag verkligen säga, att alla utrikesministrar handla taktlöst. Ty det finns ingen, som kan handla på annat sätt.

Man måste hålla strängt isär en aktion och en konversation. Den sistnämnda är till upplysning, den förstnämnda avser omedelbart att åvägbringa ett visst praktiskt resultat. Med avseende härpå säger interpellanten: Ja, om det hela begränsats till utrikesministerns samtal med danske ministern i Stockholm, skulle jag kunna förstå saken, men nu har det också skett ett meddelande till vår minister i Köpenhamn. Svenske ministern i Köpenhamn har emellertid icke fått något uppdrag att göra någon démarche eller hänvändelse. Men han måste naturligtvis underrättas om den ståndpunkt, som regeringen har i denna fråga. Det är ju uppenbart, att man icke kan hålla sina ministrar i utlandet i okunnighet om den ståndpunkt, som utrikesministern i viktiga frågor uttalat i samtal med ett främmande lands minister här i Stockholm. Således, vad som skett i denna sak innebär icke något som helst bevis för att det förelegat en hänvändelse eller démarche, såsom herr Hansson har velat göra gällande.

Sedermåra har mot mig gjorts gällande, att om i en dylik fråga meningarna i landet äro delade, så skulle den regering, som finnes, icke ha rättighet att för en främmande minister i Stockholm eller en främmande utrikesminister uttala sin uppfattning. Ja, vore det så, då skulle all utrikesförvaltning och alla förbindelser med främmande makter bli lamslagna under våra minoritetsregeringar. Detta är verkligen ett anspråk, som jag ej har hört någon förut framställa, nämligen att en regering bör hålla sig tillbaka i en fråga, därför att inom vissa kretsar och partier inom landet skulle föreligga en annan uppfattning. Varje utrikesminister får väl, så gott han förstår saken, framställa förhållandena, sådana han ser dem. Och sedermera är det klart, att vederbörande utländske ministern får i övrigt hålla sitt lands regering å jour med de meningar, som här i landet eljest kunna göra sig gällande.

Sålunda, jag fasthåller allttjämt, att det har varit min rättighet att ha dessa konversationer. Det har också varit min skyldighet att diskutera saken med danske ministern. Det har varit min skyldighet därför, att enligt min uppfattning — inte enligt den ärade interpellantens uppfattning och åtskilliga andras uppfattning — är detta ett problem, som är av oerhörd stor betydelse även för vårt land. Jag måste, när jag handlägger utrikesaker handla så, att vårt lands intressen bäst tillgodoses. Och det har jag i detta fall gjort, då jag i denna konversation med danske ministern framhållit de synpunkter, som enligt min mening tala för att en ensidig avrustning från dansk sida icke bara är skadlig för oss utan också för hela Norden.

Något annat har jag icke att tillägga.

Herr **Hansson** i Stockholm: Det mest anmärkningsvärda i hans excellens utrikesministerns replik är, att han tydligen icke vill acceptera min uppfattning om regeringen såsom en hela landets representant utåt, utan anser, att man skall vara minoritetsregering även i utrikespolitiken. Jag beklagar denna uppfattning. Jag anser, att det icke nödvändigt behöver vara på det sättet.

Jag skall naturligtvis inte tvista om démarche och konversation och beteckningar. Men jag skall lämna herrarna ett litet exempel på, hur de s. k. konversationerna kunna verka på en part i ett annat land. Efter de meddelanden, som danske utrikesministern hade lämnat i folketsutskottet, skrev det ledande högerorganet i Köpenhamn, Berlingske Tidende, följande: »Upplysningen om att man från svensk sida riktat den danska regeringens uppmärksamhet på det intresse det danska avrustningsförslaget väckt i Sverige,

måste vi från konservativt håll beteckna som mycket betydelsefull. När man företager någonting sådant som att 'konversera' med den danske utrikesministern om detta problem, ligger däri en fingervisning om att man i Sverige tillägger det danska nedrustningsförslaget den största betydelse. Den svenska hänvändelsen bevisar enligt vår uppfattning, att man också i Sverige med mycket intresse följer utvecklingen, och att det ej är utan betydelse för vår ställning i Norden, om vi äro lyhörda för de svenska rösterna, eller om vi önska isolera oss i Norden genom en politik, som på ett avgörande sätt kommer att ändra villkoren för de andra nordiska ländernas försvarsmöjligheter.» Den danska högern har alltså uppfattat den svenska utrikesministerns hänvändelse till danska ministern så allvarligt, att man anser, att därest man icke lyssnar till de svenska rösterna, så löper man risken av en isolering i Norden. Man måste under sådana omständigheter säga, att konversationen haft en mycket stor betydelse, och jag tror knappast, att man kan i sådana fall åstadkomma en större effekt med någon *démarche*.

Då säger excellensen: Ja, men vad skall jag göra, om jag inte får tala med representanterna för de utländska regeringarna om min ståndpunkt? Tänk, om excellensen skulle kunna tala om den ståndpunkt, som folket i allmänhet intar! Tänk, om man skulle komma dithän, att man inte anser nödvändigt ens i utrikesdepartementet att pressa en personlig ståndpunkt utan ge de representanter för andra nationer, vi ha här, en riktig uppfattning om läget inom vårt folk. Jag tycker inte det skulle vara så omöjligt. Jag föreställer mig tvärtom, att det skulle vara ett rikare område för samtal, än om man bara skall tala om sina egna meningar.

För övrigt fann jag det anmärkningsvärt, att när hans excellens gick att vidare utveckla, vad han i detta fall hade gjort, så blev det inte längre fråga om *hans* mening, utan han sade sig ha ansett sig böra delgiva danska regeringen *den svenska regeringens* ståndpunkt. Därigenom ströks ytterligare under, att det här icke är fråga om samtal utan större betydelse, utan det är fråga om en åtgärd från den svenske utrikesministerns sida av så allvarlig karaktär, att man inte skall komma efteråt och bagatellisera den. Det är intet lamsläende av utrikespolitiken under minoritetsregeringar, därest man fattar det såsom den naturliga uppgiften för vilken regering som än sitter att representera landet, icke partiet eller blott sig själv.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Interpellanten gör mig ansvarig för de uttalanden, som skett i danska högerpressen, där man lär ha stött sig på att Sverige skulle hysa den uppfattningen, att en ensidig dansk avrustning vore skadlig för oss. Det var aldrig min mening, att ett offentliggörande av denna konversation skulle ske. Det var någonting, som troligen av ingen var avsett. Och den danske utrikesministern har också beklagat, att man, genom att ett meddelande togs in i tidningarna, fått en fullkomligt falsk bild av vad som förekommit. Det finns ingen förtrolig konversation, som ej, i fall den sedermera på ett tendentiöst sätt från den ena eller andra sidan föres fram i pressen, kan ge en felaktig uppfattning av vad som avsetts. Sålunda kan det åtminstone inte tillvitas mig, att jag skulle på något sätt ha vidtagit en åtgärd till stöd för den danska högern.

Vidare frågade herr Hansson, varför jag icke talat om vad som var den allmänna uppfattningen i Sverige. Hur vet herr Hansson, vad som är den allmänna uppfattningen i Sverige? Kan herr Hansson bestämt förklara, att majoriteten av svenska folket är likgiltig för Danmarks ensidiga avrustning? När den ärade talaren kan göra en sådan förklaring och framför allt bevisa dess riktighet, må han ha anspråk på att jag, om jag talar å landets vägnar, skall framställa situationen på det sättet. Men det kan inte herr Hansson. För min

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

del har jag en alldeles motsatt uppfattning. Det är min övertygelse, att den allmänna meningen, även inom pacifistiska kretsar, i Sverige är den, att en ensidig avrustning från ett av de nordiska ländernas sida är skadlig för Norden. För övrigt, att en dylik ensidig avrustning överhuvud är skadlig för freden, därom ha vi massor av uttalanden. Det sista är av den engelske premiärministern, som tagit bestämt avstånd från att det skulle vara för ett land gagneligt att ensidigt avrusta.

Vidare gjordes gällande mot mig, att jag skulle i detta fall ha uppträtt såsom partirepresentant och icke såsom representant för Sveriges intressen. Jag tillbakavisar en sådan insinuation. Jag har aldrig i någon fråga uppträtt annat än såsom representant för det, som jag anser vara för Sverige gagneligt. Men jag kan omöjligen, när jag bedömer vad som för Sverige är gagneligt, använda de synglas på tingen, som herr Hansson och åtskilliga andra bruka, utan jag måste ovillkorligen se med mina egna ögon och handla i enlighet med vad jag anser för vårt land mest nyttigt. Jag tillerkänner mig visserligen inte någon särskilt stor visdom, men jag tillerkänner mig dock så mycken, att jag kan bedöma en situation. Jag har ock varit med så länge, att jag vågar lita på mitt eget omdöme. Och framför allt, alldeles oberoende av det sagda, så länge jag handlar, har jag ingenting annat att följa än det resultat, vartill jag efter moget övervägande kommit i varje särskild fråga. Så har jag gjort i detta fall liksom i andra.

Sålunda här föreligger följande: jag har diskuterat frågan med danske ministern och förresten med åtskilliga andra, även utlänningar. Jag har försökt att få klarhet i denna fråga. Det är min absoluta rättighet. Och följaktligen är det enligt min mening fullkomligt oberättigat att klandra mig för vad jag gjort i detta fall. För övrigt, om herrarna, som icke varit nöjda med vad jag gjort i detta fall, lugna sig litet, så kanske det kan bli något annat, som skulle kunna mot mig användas med verkligt skäl. Där jag gjort något misstag, som jag själv villigt erkände. Men begär inte, att jag skall erkänna, att jag gjort ett misstag eller handlat felaktigt, då jag handlat så som varje klok utrikesminister i min situation skulle ha gjort.

Herr Engberg: Herr talman! Jag undrar, om inte hans excellens gör den polemiska situationen en smula för bekväm åt sig i denna fråga. Vad som förelegat för var och en som följt utvecklingen i Danmark under sista tiden, det är, att alltsedan de val, som senast ägde rum i vårt grannland och som förde den nuvarande ministären till styret, har den därvarande högern dag för dag tittat sig om efter möjlighet att förhindra ett genomförande av den danska regeringens avrustningsprogram. Den har därför velat i största möjliga utsträckning ha ett stöd, som det hetat, i en samfällt nordisk solidaritetsuppfattning. Och ett uttryck för denna strävan från den danska högerns sida, som jag mycket väl kan förstå, voro också vissa trevare om att få till stånd en slags nordisk konferens i försvarsfrågan. Det har sålunda legat den danska högern om hjärtat att få från grannländerna i Norden uttalanden, som kunde användas som vapen i dess strid för att avvärja vad den betraktar såsom ett mycket stort ont, nämligen regeringsförslagets genomförande. Jag kan därför, herr talman, mycket väl förstå — det ligger i människans onda natur, om jag så får uttrycka mig — att man i en sådan situation griper efter alla halmstrån. Det har också den danska högern gjort. Den har satt särskilt pris på att få ett sådant stöd från den största av Nordens stater. Men å andra sidan har också den svenska högern haft behov av stöd. Ty den förstår, att framgång för den danska avrustningen flyttar samma problem närmare i centrum här hemma. och därför är avgörandet där nere i Danmark ställt under regeln: »tua res agitur», det gäller också din angelägenhet. Och därför förstår jag också myc-

ket väl, att dessa omedvetna — jag använder det uttrycket — tankegångar hos hans excellens utrikesministern så småningom utformats till ett kategoriskt imperativ, att här måste vi med åberopande av vår ansvarskänsla o. s. v. gripa in och yppa vår oro.

Jag skall tillåta mig göra ett litet tankeexperiment. Antag, att det hade suttit en socialdemokratisk regering här i landet. Antag, att den regeringen hade till den danska regeringen framfört uttrycken för sina förhoppningar om framgång och en lyckönskan i avrustningsvärvet. Jag skulle illa känna mina ärade vänner på högersidan, i konstitutionsutskottet exempelvis, om de ej, därest ett dylikt papper hade hamnat på utskottets bord, genast funnit det synnerligen anmärkningsvärt. Jag tar ett annat exempel. Antag det fall, att en svensk regering, en socialdemokratisk regering eller en vänsterregering, som håller på den allmänna och lika rösträtten, skulle, därest det gjordes en reaktionär författningsskupp i Danmark, hos den danska regeringen framföra bekvämligheten över en utveckling i Norden, som skulle få konsekvenser även för de övriga länderna. Jag skulle vilja höra vad högern här i riksdagen och vad Sveriges högerpress då hade att säga. Nej, sanningen är nog helt enkelt den, att det har varit en aktion av inbördes moralisk hjälp. Men när hans excellens utrikesministern säger, att här föreligger ingen aktion utan är fråga om en ren upplysning, då må jag fråga: vad har man då sin legation till här i Stockholm från dansk sida och vi vår legation i Köpenhamn till, om ej för upplysningar? Varför har danska utrikesdepartementet sin pressbyrå liksom det svenska, om ej för att ge informationer? Det är väl ej för att informera den danska regeringens förmörkade förstånd, som hans excellens utrikesministern funnit sig böra gå in för något som han kallar för upplysning och ej vill ha betecknat som en aktion. Upplysning var överflödigt. Det sista anförandet av utrikesministern var beträffande hans verkliga syfte mera klagande än det föregående. Han sade, att i alla lägen, där hans personliga uppfattning är engagerad, där han anser en sak vara riktig, där anser han det vara sin skyldighet att föra fram den. Jag vill ej vara oartig och fråga, om utrikesministern i så fall först frågar den regering han tillhör, om också den tycker som han. Jag fäste mig vid, att hans excellens utrikesministern anser det vara en riktig regel för sig i dessa konversationer att framföra å regeringens vägnar, vad han själv personligen och privat anser vara rätt och riktigt. Det är säkerligen ingen inom den nuvarande danska regeringen, som ett ögonblick varit tveksam om var den nuvarande regeringen i Sverige står i avrustningsfrågan. Herrarna på excellensposterna ha lämnat kilometerlånga tal efter sig både utanför och inom riksdagen, så att deras ståndpunkt är granneligen känd. Å nej, det är uppenbart, att vad som ägt rum verkligen är en aktion, och det är att rida på ord att säga, att det ej varit en *démarche*. Hur går en *démarche* till, om ej så, som här skett, att man underrättar sitt sändebud i ett annat land, att det och det är regeringens ståndpunkt, som sändebudet vid lägligt tillfälle gärna kan bringa på tal? Så går det till i regel, och så har det gått till här. Därför förefaller det mig, herr talman, som om denna aktion vore blott ett led i svenska högerns försök att komma förbi en utveckling efter danska linjer i försvarsfrågan, på samma gång den är ett moraliskt gensvar till en i nöd och betryck varande dansk höger.

Herr **Ekman**: Herr talman! I ett avseende kan man säga, att denna interpellation har gjort nytta. Hans excellens utrikesministern har fått inför riksdagen betyga, att när han gjorde sin framställning till den danske ministern i Stockholm, betonade han uttryckligen, att det var hans egen personliga mening han i det avseendet gav uttryck åt. Jag är glad över, att ett sådant meddelande blivit lämnat till riksdagen. Ty det är en sak att hysa den uppfattningen, att Danmark i avrustningsavseende går för långt. En annan fråga

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

är, huruvida man på svensk sida finner skäligt och lämpligt att direkt till Danmark uttala sina meningar om vad som skall ske inom Danmark genom dess egna åtgärder.

Om utrikesministern menar med sitt sista uppträdande, att det finnes en majoritet här i landet för att framställning skulle göras till Danmark, däri Sverige skulle söka utöva påtryckning rörande vad som skall ske i detta land, tror jag, att man icke kan vara säker på, att han därvid har rätt. Det förefaller mig dessutom vara tvivelaktigt, huruvida i ett så ömtåligt fall som det ifrågavarande, då det gäller en annan nations uppträdande, en regering lämpligen bör ens konversationsvis göra en hänvändelse i annat fall, än att den är *overtygad* om, att ståndpunkten som sådan har majoritet för sig inom det folk regeringen representerar.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman! Herr Engberg har ytterligare upptagit den erinran mot mig, som gjorts av interpellanten, att den diskussion, som jag hade med danske ministern, skulle vara ett led i en gemensam aktion av den danska och den svenska högern. Jag ber att ännu en gång få bestrida detta. Jag kan ej förstå, hur man kan komma fram med ett dylikt påstående, när här redan från början ådagalagts, att denna sak var ett förtroligt samtal, som ej var avsett för offentligheten och följaktligen ej kunde velat åstadkomma ett resultat, som skulle kunna av den danska högern användas till stöd för dess uppfattning. Vad vi talat om var ingenting, som behöfde hållas hemligt. Det är en sak för sig. Men det var något, som icke var avsett för offentligheten och följaktligen ej heller för att utgöra en aktion eller ett led till förberedelser för en dylik.

Så kommer jag till den siste ärade talaren. Han sade, att det finnes åtskilliga, som kanske anse, att danska regeringen gått för långt. Men därav följde ingalunda, att jag kunde vara viss om, att en allmän opinion i Sverige skulle vilja på något sätt hindra danskarna att gå den väg de ansåge vara för dem bäst. För mig är det klart, att när herr Ekman själv erkänner, att man ej kan vara viss om, vad den allmänna meningen är i Sverige, måste jag ha rätt och skyldighet att framställa den ståndpunkt, som jag anser Sveriges intresse kräva att vi intaga. Och jag vill samtidigt tillägga, att enligt min uppfattning denna min ståndpunkt delas av stora kretsar i vårt land och att följaktligen det danska avrustningsförslaget väckt oro inom dessa kretsar.

Jag vet ej, vad herrarna vilja komma till.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! När hans excellens utrikesministern hade så stora bekymmer för det danska nedrustningsförslaget, förvånar det mig, att han glömt, att det finnes en utrikesnämnd i landet.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman! Hade det varit fråga om att vidtaga någon viss åtgärd, hade jag vänt mig till utrikesnämnden. Och det vill jag säga, att det svårligen finnes någon, som varit i högre grad mån ej blott om riksdagens rättigheter och utrikesnämndens rättigheter utan även om lagens fordringar än jag. Även i de minsta frågor söker jag på de mest skrupulösa sätt iakttaga, att jag icke i min ställning som utrikesminister överskrider min befogenhet. Men jag kan ej gå och fråga utrikesnämnden, vad jag bör säga till en minister för en utländsk stat, när han besöker mig. Det är alldeles omöjligt. Utrikesnämnden får komma sedermera, när den förberedande behandlingen kommit så långt, att det gäller ett beslut. Det är ej endast politiska frågor utan massor av frågor, som man diskuterar med de utländska ministrarna, vilka frågor äro synnerligen viktiga för Sverige. Jag tänker på alla dessa ekonomiska frågor. Men ej kan man

besvåra utrikesnämnden vid deras förberedande. Herrarna äro mycket öfverseende, men jag fruktar, att en utrikesminister, som på det sättet toge er dyrbara tid i anspråk, ej skulle omfattas av er med någon större välvilja. I nu föreliggande fall fanns ingen anledning att gå till utrikesnämnden. Och jag vill säga ännu en gång: vad jag har gjort, har jag gjort i överensstämmelse med den befogenhet, som tillkommer mig. Och jag vill tillägga, att jag skulle handla på samma sätt en gång till, om det komme i fråga ett liknande fall. Men vad jag aldrig gjort eller kommer att göra, är att överskrida min befogenhet.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag är övertygad om, att hans excellens utrikesministern handlat i god tro, då han gjorde sitt uttalande. Men jag måste taga avstånd från hans nu fällda yttrande, att han handlat så, som varje klok utrikesminister borde handla. Även om han ej velat lägga sig i ett främmande lands inre angelägenheter, har dock hans uttalande varit så oförsiktigt, att detta uttalande använts i de politiska striderna mellan partierna i Danmark. När man är ledare för ett lands utrikespolitik, bör man, även om man har en personlig åsikt, uttala sig så försiktigt, att icke vad man säger kan utnyttjas i striderna inom ett annat land mellan de politiska partierna.

Härtill kommer, att när man sitter i en minoritetsregering och således vet, att man ej har majoriteten av folket bakom sig, bör man också taga hänsyn till folkets flertal och dess åsikter och icke uteslutande föra talan för det minoritetsparti, vars uppfattning man delar. Då utrikesministern måste med säkerhet känna till, att folkets flertal ej vill blanda sig i Danmarks angelägenheter, borde han med hänsyn till detta flertal ha uttalat sig mera försiktigt än han gjort.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman! Jag frågar den högt ärade förste vice talmannen, vad det är för uttalande, som jag gjort, som är oförsiktigt. Det enda, som här föreligger, är, att jag känt mig orolig för Norden och för Sverige med anledning av det danska förslaget till avrustning, och i vida kretsar av vårt land förspörjer man en sådan oro. Vad är för oförsiktigt i att jag uttalat detta, vad är det för oberättigat däri?

Vidare frågar jag ännu en gång: Jag tillhör en minoritetsregering — här har för övrigt funnits minoritetsregeringar, som stött sig på en mycket mindre bas än den nuvarande — men när man tillhör en regering, kan man väl ej i sina handlingar låta sig ledas av tanken att man endast är representant för en minoritet och därför inte kan våga taga position i någon viktigare fråga, där det kan föreligga olika meningar. Det rätta är, att man gör så gott man kan. Man kan naturligtvis icke bedöma en sak annat än efter sina egna kunskaper och sin egen syn på tingen. Är det så, att detta inte passar landet, får man skaffa sig en annan regering. Blir det en majoritetsregering, dess bättre, blir det en minoritetsregering, får den gå till våga på samma sätt som den förra. Annars blir det regeringslöshet. Jag erinrar mig talet om att regeringen är en stackare, den sitter bara och expedierar, den vet ingenting, den har ingen mening. Detta är det vanliga betyg, som man läser i oppositionstidningarna, men nu hör man någonting helt annat. Man får icke våga uttala sin egen mening i frågor, som man anser för landet synnerligen viktiga, ty man bör hållas tillbaka av att man är medlem av en minoritetsregering. Mina herrar: Jag förstår inte, hur man skall vara. Jag tror man måste vara ett helgon för att kunna reda upp den situation, som föreligger i vårt land.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! När jag talade om utrikesnämnden, var det för att hans excellens betonat, hur bekymrad han var och vilken fara han ansåg det vara för vårt land, om Danmark genomförde nedrustningsförslaget. Om en utrikesminister i vårt land har så allvarliga bekymmer för faror, som hota oss, tycker jag, att det är hans skyldighet att överlägga med representanterna för riksdagen och dess partier.

När till sist hans excellens säger, att om man är missnöjd kan man skaffa sig en annan regering, vill jag erinra om, att när herr Trygger var regeringschef, var det en annan utrikesminister, som var oförsiktig. Det visade sig den gången, att man inte behövde skaffa en ny regering utan endast en ny utrikesminister.

Herr **Engberg**: Herr talman! Om man hade grannar, som kastade sig in på en våldsamt rustning, då skulle jag förstå, att man grepes av oro och kunde känna sig frestad att göra föreställningar. Jag undrar emellertid, om hans excellens herr utrikesministern skulle spörja sin tillfällige granne till vänster, huruvida under dennes första statsministertid några bekymmer framburos från hans och hans regerings sida till regeringen i det stora landet söder om Östersjön över att detta år för år ökade sin väldiga militärapparat. Ånej, när det gäller länder, som rusta runt omkring, tror jag inte hans excellens herr utrikesministern känner oro, men lägga grannar bort vapnet, då blir han rädd!

Herr **Ekman**: Herr talman! Det förefaller mig av hans excellens herr utrikesministerns uppträdande såsom om han ville göra gällande, att han inte förstod, vad jag egentligen ville säga. Jag skall därför be att få återupprepa det. Jag konstaterade för det första, att hans excellens funnit det angeläget att här uttryckligen förklara, att han vid sitt samtal med Danmarks sändebud angav, att det var hans egen och hans meningsfränders uppfattning han framförde. Jag tillade, att det kan vara tveksamt, huruvida en regering bör beträffande de åtgärder, som en annan stat skall vidtaga, därom uttala omdömen i sådana fall, där en sådan begränsning i fråga om deras nationella vikt måste göras, som hans excellens själv konstaterat, att han i detta fall gjort. För det tredje ville jag säga, att när det gäller framställningar till andra länder om vad de måste beakta, bör knappast en sådan framställning, synes det mig, ske från ett rike till ett annat, vare sig det sitter en minoritets- eller majoritetsregering i annat fall än då den sittande regeringen är övertygad om att den bakom uppfattningen om önskvärdheten av en dylik framställning kan räkna med en majoritet av sitt folk.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Jag hade kunnat förstå hans excellens herr utrikesministern, om han velat försäkra oss, att han med sitt uttalande inte haft för avsikt att inblanda sig i Danmarks angelägenheter, men när hans excellens påstår, att hans uttalande inte haft någon betydelse, så är detta oriktigt, ty av betydelse har varit, att man i Danmark utnyttjat detta uttalande i de inre politiska striderna, och när så varit förhållandet, är det givet, att uttalandet inte varit sådant, som en klok utrikesminister borde komma sig till del. Jag understryker ånyo, att när man tillhör en minoritetsregering och talar å folkets vägnar, bör man vara fullt förvissad om, att man har den allmänna opinionen bland folket med sig, och hans excellens herr utrikesministern är en så gammal politiker, att han bör känna till, att svenska folket inte står bakom honom, när han, låt säga av en oförsiktighet, har blandat sig i ett annat lands angelägenhet. Så har det faktiskt tolkats i Danmark. Om hans excellens herr utrikesministern nu funne lämpligt förklara, att han beklagade vad han sagt, tror jag därmed vore mycket vun-

net men när hans excellens förmenar, att uttalandet inte haft någon betydelse. ja, då har man anledning frukta att en dylik oförsiktighet kan återupprepas, och det vore, såvitt jag kan förstå, inte till gagn för vårt land.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Lithander: Herr talman! Jag skall be att till protokollet få uttala, att såväl jag för min del som säkert flera med mig här i landet anse, att hans excellens herr utrikesministern handlat fullt riktigt och juste, och jag är säker på, att det är många, som också anse, att den politik, som herr förste vice talmannen vill föra, nämligen att man bara skall gå omkring och tassa i filttofflor och varken våga säga det ena eller det andra, inte är riktig.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Jag tror mig nu än en gång ådagalagt, att man icke bör rätta sig efter, hur opinionen blåser, men en enskild riksdagsman intager icke samma ställning som ledaren för svensk utrikespolitik, ty såsom sådan bör man vara förvissad om att när man talar i utrikes angelägenheter, man har svenska folket bakom sig.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger:** Herr talman! Jag skall be att för sista gången få yttra mig i denna fråga.

Det är ganska märkligt, att man inte här kan komma till klarhet om, vad som förevarit. Herr förste vice talmannen yttrar sig fortfarande så, som om jag blandat mig i Danmarks angelägenheter, då jag talat med danske ministern i Stockholm angående huru vi se på en dansk avrustning. Herrarna veta att efter världskriget var det ju så, att man sade sig skola avskaffa den hemliga diplomaten. Diplomaten skulle vara öppen för hela världen, så att världen skulle få veta, icke blott när man fattat sina beslut, utan också huru man diskuterade saken, så att allmänheten kunde följa diskussionen undan för undan. Ja, det skedde också, men så småningom fann man, att detta sätt att gå till väga åstadkom enorma svårigheter för lösandet av de frågor, som man hade att behandla. Hur har man då gjort? Man har kommit till en reaktion. Visserligen håller man naturligtvis på, att man bör utesluta sekretessen, så snart det är fråga om beslut, förpliktelser, som man åtager sig, men däremot gör man alla förberedande förhandlingar så hemliga som möjligt. Vi se t. ex. hurusom Englands premiärminister reser till Amerika för att konferera med dess president. Han fiskar eller gör något annat jobb tillsammans med presidenten, under det att de båda statsmännen diskutera det stora flottförslaget. Vi se ock, hur det går till i England. Engelske premiärministern har ett ställe utanför London, där han tillbringar sin week-end från lördag till måndag. Dit bjuder han ut den ena lördagen en eller annan av ambassadörerna eller underhandlarna och den andra lördagen några andra. Där diskuterar han intimt dessa frågor, och när man hållit på några veckor med detta, kommer man tillsammans officiellt, och då anser man, att man berett marken för att slutligen kunna komma till ett resultat.

Kan man inte få vara som en vanlig människa, när man diskuterar förhållandena mellan länderna! Är det icke det lyckligaste, att man tar det hela enkelt. Då blir det ej så, att den ene biter sig fast vid något, som gör, att hans självkänsla måste hålla fast vid det, utan man diskuterar och finner slutligen, att vad som från början föreföll orimligt, reder ut sig, och så kommer man till ett resultat. Därvidlag spelar det personliga en ofantligt roll.

Den konversation, som förts mellan vår minister i Köpenhamn och danske utrikesministern och mellan mig och den danske ministern i Stockholm, innefattar just sådana där förberedelser. Den gör visst icke något intrång i det ena eller andra landets rättigheter och är ingen inblandning i dess angelägen-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

heter utan ett vanligt mänskligt sätt att behandla affärer. Är man då en hederlig karl och en gentleman, d. v. s. vill man behandla andra på ett juste sätt och inte föra dem bakom ljuset, kan man verkligen lägga fram sakerna på ett sådant sätt, att skulle herr Engberg få läsa om vad som skett, skulle han säkert ramla av stolen för att man varit så oförsiktig. Det är på detta sätt, som man befordrar ett praktiskt arbete, och därför håller jag fortfarande fast vid, att hade jag gjort något, som varit på andra sidan om denna konversation, skulle det varit ett nöje att ta emot herrarnas anmärkning, ty anmärkningar äro alltid trevliga att taga emot, så snart de framföras på ett elegant sätt, såsom skett här i dag. Men däremot kan jag icke taga emot dem, när ni klandra mig för något, vartill jag är oskyldig, och däri jag otvivelaktigt är en framtidsman. Jag representerar den moderna riktningen och de, som kritisera mig, representera en gammalmodig uppfattning.

§ 6.

Härpå föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 2, 16 och 17 samt bevillningsutskottets betänkande nr 1.

§ 7.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att på morgondagens föredragningslista först bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras bevillningsutskottets betänkande nr 1.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp avlämnade en utav honom *m. fl.* undertecknad motion, angående införande av sådana bestämmelser i grundlag eller eljest att valbarhet och rösträtt göras beroende i viss utsträckning av påförda utskylders erläggande.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 385, bordlades.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sandström</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 12 febr.,
» <i>Björling</i>	» 8 » » 10 »
» <i>Svensson</i> i Betingetorp	» 7 » » 8 »
» <i>Sredman</i>	» 11 » » 8 »
» <i>Herou</i>	» 5 » » 8 »
» <i>Karlsson</i> i Vadstena	» 3 » » 8 » och
» <i>Högström</i>	» 6 » » 8 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 8 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Malmberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 56, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Malmö stad;

nr 57, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 58, angående befrielse för förre löjtnanten i Norrbottens regementes reserv O. G. W. Lindh från viss ersättningskyldighet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 63, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker; samt

till statsutskottet propositionen, nr 64, angående försäljning av till statens järnvägars torvpulverfabrik vid Hästhagens mosse hörande mark m. m.

§ 3.

Vid härfå skedd föredragning av herr *Olssons* i Kullenbergstorp *m. fl.* motion, nr 385, angående införande av sådana bestämmelser i grundlag eller eljest att valbarhet och rösträtt göras beroende i viss utsträckning av påförda utskyl- ders erläggande begärdes ordet av

*Vid remiss
av motionen
nr 385.*

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp, som yttrade: Herr talman! Jag anhåller att få återtaga motionen i den del, som den kan anses avse annan författning än grundlag, och att alltså orden i motionens kläm »eller eljest» måtte få utgå.

Denna hemställan bifölls.

I anledning härav gjordes den ändring i motionens kläm och rubrik, att orden »eller eljest» uteslötos, varefter motionen remitterades till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Tyska riket slutet tilläggsavtal nr 2 till handels- och sjöfartstraktaten den 14 maj 1926.

Genom en den 9 januari 1930 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 16, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över handels- och utrikesdepartementsärenden för den 26 november 1929 och över handelsärenden för den 9 januari 1930 samt med överlämnande av ett den 30 november 1929 mellan Sverige och Tyska riket slutet tilläggsavtal nr 2 till handels- och sjöfartstraktaten den 14 maj 1926, jämte därtill hörande slutprotokoll, äskat riksdagens godkännande av berörda avtal och protokoll.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, meddela det av Kungl. Maj:t äskade godkännandet av förevarande tilläggsavtal.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

av herrar *Bergman* och *Hamrin*, vilka avstyrkt det av Kungl. Maj:t äskade godkännandet av berörda tilläggsavtal; samt

av herrar *Olsson* i Golvvasta, *Henrik Andersson* och *Svedberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts föreliggande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Olsson* i Golvvasta: Herr talman, mina herrar! Det torde icke vara obekant för kammaren, med vilken tveksamhet riksdagen år 1926 antog det då föreliggande förslaget till handels- och sjöfartstraktat med Tyskland. Nu har riksdagen fått sig förelagt ett tilläggsavtal till denna handels- och sjöfartstraktat av år 1926, som enligt mångas, för att icke säga de allra flestas mening i betydande grad försämrar densamma. Jag vill först poängtera och understryka, att jag icke har något som helst klander emot de svenska underhandlarna. Jag är alldeles övertygad om att våra underhandlare gjort sitt allra bästa, men man kan fråga sig, om själva utgångsläget varit det allra bästa. Till den saken skall jag senare återkomma. Jag vill bara i minnet återföra, hurusom till exempel år 1926 vår nuvarande statsminister i ett mycket uppmärksammat anförande tämligen skarpt kritiserade det handelsavtal, som då togs, och som enligt mitt förmenande i dag blivit betydligt försämrat genom det tilläggsavtal, som nu föreligger till behandling. Man måste väl säga, att det är en ödets ironi, att herr Lindman i dag som statsminister skall vara tvungen att godkänna ett avtal, som han förut klandrade så skarpt, och som säkerligen blir betydligt försämrat genom detta tilläggsavtal. Jag skall i detta avseende endast tillåta mig att citera, vad herr statsministern den gången uttalade vad beträffar jordbruksprodukterna:

»Ser man på en av de artiklar, som för jordbruket väl är bland de förnämsta exportartiklarna, nämligen kött, så uppgick exporten därav enligt den kungl. propositionen för år 1924 till nära 5 miljoner kronor. Man finner nu, att de tulltariffer, som för nämnda varuslag finnas och som gälla sedan den 1 oktober 1925, uppgå till 21 och 24 mark. De ha nu blivit bundna vid 32 mark och 37.50. Om man tänker litet på vad det betyder och överhuvud taget tänker på priserna på kött och fläsk, som ligga inom denna rubrik, så kan man förstå, herr talman, att när man får tullsatsen på dessa varor bundna

vid 32 mark och 37.50, har jordbruket icke mycken glädje av den uppgörelse, som här blivit träffad.» Som slutomdöme — jag skall icke trötta med mera citat — säger nuvarande statsministern, efter det han verkligen pekat på några fördelar: »Men skulle man fälla ett totalomdöme om denna traktat, måste jag säga, att den kan och får enligt min mening icke betraktas annat än såsom för Sverige synnerligen oförmånlig.»

Jag instämde för min del i detta herr Lindmans yttrande i ett anförande, vari jag dessutom poängterade, att jag inom utskottet hade varit starkt betänkt på att reservera mig emot utskottets förslag, men att jag icke hade gjort det för att man icke skulle visa alltför stor oenighet utåt. Men, herr talman, i år, när vi behandla detta tilläggsavtal, som ytterligare försämrar 1926 års avtal, har jag icke kunnat annat än yrka avslag.

Man kan då fråga sig, vilket klander jag har emot den utgångsställning, som våra underhandlare hade gentemot tyskarna. Ja, jag vill endast erinra om att från vårt parti på ett tidigt stadium, när handelsavtalet uppsades från tysk sida, genom herr Olsson i Kullenbergstorp, meddelades vår uppfattning till regeringen enligt vad jag kunnat finna i ett protokoll från remissdebatten den 17 januari, där herr Olsson i Kullenbergstorp yttrade följande, som är justerat och alltså väl borde kunna få citeras: »Jag har, då jag i somras inkallades av handelsministern att uttala min mening och även i utrikesnämnden, oförbehållsamt ställt mig på den linjen, att vi borde taga upp hela frågan om den där handelstraktaten till behandling, d. v. s. alla dess punkter, och ej stanna blott vid jordbrukspositionerna.» — Vi skulle enligt min mening haft en betydligt starkare basis att stå på, därest hela handelstraktaten upptagits, ty om vi titta litet grand på den statistik, som finns över handelsutbytet mellan Tyskland och Sverige, så skola vi strax finna, att vår import från Tyskland år 1928 uppgick till 530 miljoner kronor, under det att vår export på Tyskland uppgick till endast 198 miljoner kronor. Inför dessa siffror vill jag erinra om den uppfattning, som åtminstone gjorde sig gällande 1928, när vi förde underhandlingar med finnarna, och då förhållandet mellan export och import var det omvända. Då minns jag, att dåvarande handelsministern uttryckte sig på det sättet, att vi ha ett betydligt sämre utgångsläge än finnarna, därför att vi ha en så betydande export till Finland. Jag vill också tillägga, att jag har sökt i protokollen från 1928, och jag fann då, att till och med herr Nylander underströk detta den dåvarande handelsministerns uttalande och sade, att vår export på Finland har under den senare tiden blivit större, vilket gjort vår utgångspunkt för förhandlingar med Finland ännu sämre. Jag har också sett efter i protokollen, huruvida dåvarande handelsministern blev motsagd i denna sin uppfattning, men jag har icke kunnat finna något sådant. Om det nu på ett par år skulle ha vänt sig så pass, att den allmänna uppfattningen blivit den omvända, det vet jag icke, men det har åtminstone icke jag för min del trott.

Om det föreliggande tilläggsavtalet säger herr handelsministern på sid. 17 i propositionen bland annat, sedan han redogjort för vissa försämringar, som ha skett genom den tyska uppsägningen och de höjda tullsatserna i Tyskland: »Dessa medgivanden», nämligen från svensk sida, »äro av icke obetydlig räckvidd.» Handelsministern pekar sedan också på de förbättringar, som vi fått genom tilläggsavtalet. Jag skall i rättvisans namn givetvis erkänna, att det också finns sådana. När emellertid handelsministern till slut nedsummerar det hela, sker det med ungefär följande ord: »De vunna fördelarna för vår export göra, att det föreslagna tilläggsavtalet icke kan sägas förminska värdet av 1926 års traktat.» Handelsministerns slutomdöme om detta tilläggsavtal är alltså, att det icke förminskar värdet av 1926 års traktat. Jag skall här till endast anföra vad bevillningsutskottet säger i sin motivering.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Utskottet gör först en del reflexioner och sammanfattar sedan sin mening med att framhålla, att redan mot 1926 års avtal kunde erinringar framställas, vad jordbruket och järnhanteringen beträffar. Utskottet slår alltså fast, att erinringar till och med kunna göras mot 1926 års avtal, och att alltså redan detta avtal var dåligt. Som ett slutomdöme om det framlagda tilläggsavtalet säger sedan utskottet, att det synes komma att i stort sett ytterligare försämra exportmöjligheterna för den inhemska jordbruksnäringen. Det är alltså ett tydligt understrykande av den uppfattning, som jag här förut givit uttryck åt. Utskottet slutar emellertid med att säga, att ett traktatlost tillstånd — märk *traktatlost tillstånd* — kan tänkas föranleda allvarliga olägenheter för flera svenska intressen, icke minst jordbrukets. Jag har här tillåtit mig att stryka under orden »traktatlost tillstånd». Man skulle nämligen möjligen kunna tillvita oss den meningen, att vi, därför att vi icke kunna godkänna detta tilläggsavtal utan måste yrka avslag, skulle önska ett traktatlost tillstånd med Tyskland. Detta var dock säkerligen ej herr Olssons i Kullenbergstorp mening, när han på ett tidigt stadium blev tillfrågad om vad vi tänkte beträffande uppsägningen, utan hans mening var säkerligen, att man skulle söka åstadkomma en traktat, som för våra näringar och framförallt för jordbruket skulle kunna bli bättre, därest man vid förhandlingarna utginge från en bredare bas. Alltså har det icke varit vår traktan att försöka åstadkomma ett traktatlost tillstånd.

Det förefaller, som om man skulle vilja skjuta jordbrukets intressen framför sig. Det är väl ändå så, att när man läser propositionen, kan man icke undgå att finna, att även andra väsentliga intressen där skynta fram. Man hade ju från tysk sida, som framgår av propositionen på sid. 10, uppsagt traktaten endast vad gällde jordbruksprodukterna. Sedan handelsministern relaterat detta, säger han: »Även från svensk sida ansåg man med allt beaktande av de önskemål, som i detta sammanhang framkommo från vissa industriens sida, en dylik begränsning vara av förhandenvarande omständigheter påkallad.» Därefter tillägger handelsministern, att det skulle vara förenat med risk att taga upp hela handelsavtalet, då de genom detta avtal vunna fördelarna skulle kunna äventyras. Man måste genom detta få den uppfattningen, att omsorgen om industrien gjort sig gällande i rätt betydande grad, och man kan ej undgå misstanken, att den framförda omsorgen om jordbruket får tjäna såsom en lämplig förevändning.

Vad är det nu för försämringar, som ha skett i 1926 års avtal? Jo, vad beträffar råg, vete, korn och havre innebär förslaget, som vi alla veta, att bindningarna skola bortfalla, och att Tyskland sålunda får rätt att efter eget gottfinnande fastställa tullsatserna för ifrågavarande spannmålslag. Man hade ju åtminstone bort kunna förvänta, att vad det gäller spannmålen man från svensk sida skulle kunnat förmå tyskarna att binda sina införselbevis, som de kalla dem och som här i propositionen betecknas som utförselbevis, vid våra svenska tullsatser. Herrarna skola icke vara förvånade över att vi jordbrukare verkligen känna oss kusliga till mods att antaga denna paragraf, när vi ha ett så färskt exempel på den tyska dumpingen av havre och till och med av råg här i landet.

Sedan komma vi till timotejhö. I rättvisans namn skall jag givetvis erkänna, att det är en förbättring att få tullfrihet i stället för en tull på 1 Rmk. för 100 kg. Det är klart, att det är en förbättring, men jag som jordbrukare måste dock fråga mig: Vad menas här egentligen med timotejhö? Ja, nog vet man vad som annars menas med timotejhö — det är ren timotej — men i hur stor utsträckning odlas dylik här i vårt land? Det är i själva verket en mycket begränsad odling. Det är endast på lättjordar, på myrjordar, som man kan räkna på att få rent timotejhö. Många gånger är det ändå så, att en hel del andra gräsarter smyga sig in bland timotejen även på sådana jordar. Nu kan

det ju hända, att det finns någon uppgörelse om att det får förefinnas en viss blandning med klöver eller andra växtslag, men det framgår åtminstone icke tillräckligt tydligt av propositionen och av den förklaring till bestämmelsen, som ges i slutprotokollet. Kanske jag därför skulle kunna få veta, hur det förhåller sig med den saken.

Sedan ha vi de levande nötkreaturen. Här ha också bindningarna borttagits. Visserligen skall jag erkänna, att man här verkligen fått det medgivandet, att ett visst begränsat antal djur skall få exporteras från Sverige till Tyskland mot en tullsats av 16 Rmk. i stället för Rmk. 24:50, men man kan i alla fall icke undgå att finna detta medgivande mycket otillfredsställande, när man av den statistik, som finns intagen i propositionen, ser, att vi år 1913 hade en export till Tyskland av 15,901 levande djur, och när man vet, att vår djurstock i landet numera närmar sig förkrigstidens och alltså även vår export bör närma sig den tidens storlek. Genom det nya förslaget skulle vår export begränsas till endast hälften av det antal djur, som vi tro inom kort tid skulle kunna åstadkommas. I propositionen anföres om denna sak: »Nu gällande tullsats av 16 Rmk. skall dock enligt en i avtalet intagen särskild anmärkning bibehållas för ett antal av högst 5,000 djur under år 1930 och för ett årligt antal av högst 6,000 djur från och med år 1931. Skulle sistnämnda kontingent på 6,000 djur utnyttjas till minst 90 procent under något av åren 1931 till och med 1933, skall den årliga kontingenten från och med det därpå följande året ökas till 7,000 djur.» Det är ju tämligen långt från 7,000 djur till de ungefär 16,000 djur, som vi exporterade före kriget, och till vilket antal vi hoppats, att vår export snart skulle komma upp igen. Jag förstår, att det icke är så lätt att få medgivanden på dessa punkter. Det begriper jag alltför väl, och jag skall därför givetvis notera det medgivande, som här blivit uppnått, men jag anser i alla fall, att det icke är tillfyllest.

Vad angår levande får, så har denna export så liten betydelse, att jag helt och hållet kan hoppa över den punkten.

Vad sedan beträffar bestämmelsen om levande svin, gäller om den detsamma som om de föregående bestämmelserna, nämligen att man måste ställa sig tämligen betänksam emot uppgörelsen härvidlag. Man har enligt mitt förmenande all anledning att förmoda, att priset på levande svin skall gå ned i Tyskland. Det är ju så med fläsk- och svinproduktionen, att den går i ständiga vågberg och vågdalar. Att vi nu en liten tid haft goda priser på fläsk, hindrar icke alls, att vi nästa år kunna ha mycket låga fläskpriser. I så fall måste vi befara, att tyskarna ögonblickligen komma att höja sin fläsktull.

Så komma vi till den sjätte punkten: »Färskt fläsk och kött, huvud och fötter av svin samt ätbara inälvor av kreatur.» Vad först beträffar fläsk och kött, ha ju bindningarna av tullarna försvunnit, vilket ju måste sägas vara en påtaglig försämring. Jag skall i samma andedrag dock givetvis erkänna, att en förbättring åstadkommits vad beträffar slaktavfall, leverar och sådant, för vilka tullsatsen sänkts för leverar till 16 Rmk. och för annat slaktavfall till 18 Rmk. för 100 kg.

Herr talman! Jag skall icke längre uppehålla mig vid detta förslag, utan blott som slutomdöme ytterligare uttala, att tilläggsstraktaten enligt min mening så betydligt har försämrat 1926 års handels- och sjöfartsstraktat, att jag icke anser mig kunna rösta för bifall till densamma utan ber, herr talman, att få yrka avslag på propositionen.

Herr Nylander: Herr talman! Det ligger i sakens natur, att man efter ett avtal, som berört även de enskilda positionerna i ett lands tulltaxor, icke kan känna sig i alla hänseenden fullt tillfredsställd. Det har av den föregående ärade talaren erinrats om den kritik, som här i kammaren år 1926 rik-

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

(Forts.)

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

tades emot det då föreliggande förslaget till handelsavtal med Tyskland. Jag vill för min del även erinra om den starka opposition, som nämnda avtal å andra sidan väckte i Tyskland, liksom det nu föreliggande tilläggsavtalet även mött starkt motstånd både i tyska riksrådet och i tyska riksdagen. Att kritik skulle framkomma även här var ju att vänta, och även utskottsmajoriteten har givetvis önskat, att bättre villkor hade kunnat uppnås, men vi ha kommit till den uppfattningen, att så icke varit möjligt. Från att uttala en sådan önskan om bättre villkor till att avslå tilläggsstraktaten, är emellertid steget så långt, att vi icke ha kunnat finna ett avslag vara förenligt vare sig med omtanke om jordbruket eller med vårt ansvar. Jag undrar för övrigt, hur herrarna som vilja avslå det föreliggande avtalet innerst känna det. Om ni hade haft majoritet att fälla avtalet, hade ni då verkligen gjort det? På mig gjorde det åtminstone det intrycket, när ställningen blev klar i utskottet, att det var med stor tillfredsställelse, som ni sågo, att säker majoritet fanns emot eder egen ståndpunkt.

Jag skall nu emellertid något granska de skäl, som här från reservanternas sida framförts emot det föreliggande avtalet. Jag finner då den första kritiken rikta sig mot själva uppläggningsen av förhandlingarna. Jag antar, att på den punkten kommer det svar från statsrådsbänken, och jag skall därför endast tillåta mig att göra ett par randanmärkningar. Jag vill därvidlag endast peka på de förhandlingar, som fördes mellan Tyskland och Finland, där man just från finsk sida gick den av reservanternas här rekommenderade vägen. Resultatet blev emellertid åtminstone för jordbruket mycket magert, ty höjningen till 50 riksmark av smörtullen i Tyskland, vilken tullsats var bunden i det föregående avtalet mellan Tyskland och Finland, genomtrumpfades i alla fall, och de enda fördelar, som från finsk sida kunde uppnås, voro några förmåner för ett par finska exportindustrier.

Jag är för min del övertygad om att vi icke, som situationen föreligger, kunnat ernå något mera här. Reservanternas känna lika väl som jag till den inrikespolitiska situationen i Tyskland och den maktställning, som den så kallade gröna fronten där intager. Att mot bakgrunden av detta tyska inrikespolitiska förhållande tänka sig, att vi hade kunnat uppnå några fördelar gentemot det tyska jordbruket med dess majoritetsställning, anser jag uteslutet, antingen det hade varit tysk industri eller svensk industri, som hade fått betala fiolerna.

Vi måste också tänka oss in i att Sverige som leverantör av jordbruksprodukter till Tyskland icke spelar någon större roll. Jag har roat mig med att taga reda på några siffror, visande importen till Tyskland av jordbruksprodukter enligt officiell tysk statistik. Om jag tager t. ex. kreatur, så visar det sig, att importen till Tyskland från Danmark år 1928 hade ett värde av 72.5 miljoner riksmark och importen från Sverige i runt tal 1,300,000 riksmark. Tar jag svin, uppgår värdet för Danmark till 3,700,000 mark mot för Sverige 540,000 mark. Fläskimporten visade för Danmark i runt tal 9 miljoner, för Nederländerna 6.8 miljoner och för Sverige 900,000 riksmark. Se vi på smöret, voro importsiffrorna för nyssnämnda år till Tyskland: från Danmark ungefär 144 miljoner riksmark, från Finland 10.7 miljoner, från Nederländerna i runt tal 121 miljoner och från Sverige närmare 27 miljoner riksmark. Man kan härav se, att Sverige på detta område icke spelar den roll, som herrarna här vilja göra troligt.

Nu säga reservanternas, att Sverige intar i handelsutbytet med Tyskland en sådan viktig ställning, att vi borde haft alla förutsättningar att få bättre villkor. Till belysande härav är i herrar Bergmans och Hamrins reservation på sid. 9 införda vissa tabeller, som emellertid också tarva en belysning från min sida. Det visar sig enligt dessa, att utförseln från Sverige skulle ha minskat från 206 miljoner kronor år 1925 till 198 miljoner kronor år 1928. Jag fin-

ner emellertid beklagligt, att icke här påpekats, att 1928 var ett i avseende å handelsutbytet med Tyskland onormalt år, därför att vi då hade vår stora arbetsinställelse vid gruvindustrien. Det är därför en sänkning föreligger. Går man däremot till en undersökning av exportsiffrorna i övrigt, så visar det sig, att Sveriges export, allsidigt sett, ökats under dessa år. Det framgår också därav, att siffran för 1927 var 271 miljoner kronor. Man bör icke glömma detta, då man studerar dessa siffror.

Se vi sedan litet närmare på det resonemang, som reservanterna föra, nämligen att vi stå starka gentemot Tyskland, därför att vi äro en stor köpare, så erbjuder det sitt intresse att se, vad Sverige egentligen betyder för den tyska exporten. Då kommer man till ganska intressanta siffror. Om jag icke läst fel, visar Tysklands totalexport 1928 en siffra av drygt 12 miljarder riksmark. Exporten till Sverige uppgick under nämnda år till 433 miljoner mark, vadan, om jag räknat rätt, Sveriges andel i den tyska totalexporten var 3.6 %. Men vad betyder samtidigt den tyska marknaden för Sveriges export? Den siffra anför herr Hamrin själv på sid. 10. Om jag tar ett mera normalt år, 1927, och icke 1928, visar det sig att utförseln till Tyskland utgjorde 16.76 % av vår totala export. När man dessutom betänker, vilken betydligt större allsidighet den tyska industrien har i jämförelse med den svenska, så förstår man, att den omtalade sårbarheten icke är så värst stor, utan att de förutsättningar, som reservanterna blåsa upp, i realiteten icke äro så stora.

Jag har icke kunnat finna annat än, såsom också den föregående talaren konstaterat, att förhandlarna gjort sitt bästa och att det i föreliggande situation icke varit möjligt att komma längre, vare sig man gått den ena eller andra vägen. När man konstaterat detta, så framställer sig den frågan: har man då icke haft annat att välja på än ett traktatlost tillstånd? Nu försäkrade den föregående talaren, att det icke heller var bondeförbundets önskan att få ett traktatlost tillstånd. Det är möjligt, att det icke är någon önskan från dess sida. Men ha ni kunnat garantera, att icke ett sådant tillstånd vid avslag icke skulle inträda? Få ni eder vilja igenom och det blir avslag, då inträder ett traktatlost tillstånd omedelbart. Vad blir då följden? Jo, såvitt jag förstår, blir då Tyskland oförhindrat att fortsätta sin export hit, då den svenska tulltaxans struktur är sådan, att vi ha enkeltariff. Men för svenska exportvaror, däribland jordbruksprodukter, inträda de höga autonoma tullsatserna, och alla de fördelar, som vi vunno genom 1926 års traktat, bortfalla. Att detta skulle vara en fördel för det svenska näringslivet, kan jag verkligen icke förstå.

Nu göra visserligen reservanterna mot oss den anmärkningen, att vi icke ha satt oss in i vilka nackdelar, ett traktatlost tillstånd medför eller de möjligheter hotet med ett sådant innebär. Jag vill emellertid säga, att jag åtminstone för egen del sökt tränga in i detta problem och då kommit till det resultatet, att nackdelarna kunna bli högst betydande. Det är ett flertal svenska produkter, som skulle drabbas av de autonoma tullsatserna. För en artikel som exempelvis lingon, varav för ett par år sedan exporterades till Tyskland för 775,000 kronor, skulle en tullsats på 5 mark inträda, i stället för att nu införseln därav till Tyskland är fri. Jag vet icke, om småfolket i Norrlands, Värmlands och Smålands skogar skulle sätta särskilt värde på ett dylikt förhållande, som skulle inträda, därest vi skulle följa bondeförbundets avslagsyrkande. Jag vet å andra sidan icke, vad bohuslänningar och blekingar skulle säga, om den nuvarande fria införseln av gatsten slopades och ersattes med en autonom tullsats på 4 mark. Vi ha vidare beträffande en hel del positioner under gruppen järn och stål särskilda förmåner, likaså för omslagspapper, av vilket exporten uppgår till några miljoner, dörrar och fönster jämte en hel del andra fördelar av betydelse för vårt näringsliv.

Från bondeförbundets sida har särskilt, utöver vad jag här förut bemött på-

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

pekats, att havredumpingen skulle kunna fortsätta, om avtalet går igenom. Jag kan av vissa skäl icke ingå närmare på den frågan. Jag anser, att den blivit belyst på ett sätt i utskottet, som gör åtminstone mig förhindrad att vidare ingå på densamma. Men om vi nu följa reservanternas råd och det traktatlösa tillståndet inträder, så kan jag icke förstå, vad som skall hindra denna havredumping att fortsätta. Skall man från svensk sida under ett sådant tillstånd vilja komma någon vart, finns det endast tvenne möjligheter. Den ena är att höja tullarna och då framför allt industritullarna, för vilka Tyskland skulle vara känsligt. Men det ställer sig litet egendomligt att tänka sig, att herrar reservanter skulle gå in just för den möjligheten, då ni 1928 i den då framlagda tullmotionen i stället föreslog en utjämning mellan industriens och jordbrukets tullförhållanden så, att industritullarna skulle sänkas och de 36 miljoner kronor, varmed de uppgivas belasta det svenska jordbruket, utjämnas. Den vägen vilja herrarna näppeligen gå. Den andra möjligheten är då att ta till kamptullsparagrafen. Det skulle vara intressant att höra, om herr Hamrin och bondeförbundet verkligen skulle vara beredda att gå den vägen. Jag tror det näppeligen.

Jag har, sedan jag tagit del av utskottsreservanternas här föreliggande yttrande, efter bästa förmåga försökt bemöta de framställda anmärkningarna, sedan jag redan förut efter samvetsgrant bedömning av frågan kommit till det resultat, att den ligger så till, att Sveriges riksdag bör giva utskottsmajoritetens förslag sin anslutning. Men när så är förhållandet och bondeförbundet tycks vilja taga ansvaret av att ett traktatlöst tillstånd inträder, så ber jag att här inför Sveriges riksdag till herrarna få framföra den frågan: vad vinner i så fall Sveriges jordbruk på ett sådant tillstånd? Det är ju det, vi särskilt vilja värna.

Jag hoppas att få svar på den frågan, och i den förhoppningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hamrin: Herr talman! Innan jag går att närmare motivera den ståndpunkt, som jag och min meningsfrände herr Bergman givit uttryck åt i den av oss vid utskottets betänkande fogade reservationen, skall jag tillåta mig att göra några reflexioner med hänsyftning på vår allmänna traktatpolitik, reflexioner, som synas mig ligga nära till hands med hänsyn till de vilseledande uppgifter och upplysningar, som i samband med denna traktatfråga lämnats i tidningspressen och i riksdagen. Det förefaller mig nämligen, som om man a priori går ut ifrån att ett traktatlöst tillstånd skulle innebära detsamma som ett tullkrig och en ovänlig handling från det ena landets sida gentemot det andra. Det förefaller mig också, som om många, icke minst medlemmar av riksdagen, som samtidigt äro tidningsredaktörer, skulle hysa den uppfattningen, att vårt varuutbyte med främmande länder är baserat uteslutande på handelstraktater och liknande överenskommelser.

Om jag tar siffrorna från 1928, så belysa dessa siffror alldeles utmärkt, vad jag i detta fall vill framhålla. Vi hade år 1928 en utförsel, som närmade sig 1,600 miljoner kronor. Men granskar man dessa siffror närmare, så finner man, att icke mindre än hälften eller till och med något däröver av denna export har skett till länder, med vilka vi icke ha några handelstraktater. Den största kund, som vårt land har, är Amerikas förenta stater, till vilket vi år 1928 exporterade varukvantiteter till ett värde av 400 miljoner kronor eller en siffra, som i varje fall närmar sig denna. Vi ha icke alls någon handels-traktat med Amerikas förenta stater. En av våra största kunder är vidare Danmark, till vilket land vi år 1928 exporterade för 100 miljoner kronor varor. Vi ha ingen handelstraktat med Danmark. En kund, som kommer strax där-efter, är Norge. Vi ha ingen handelstraktat med Norge. En av våra allra

största kunder, som också i storleksordning kommer i toppen, är England, med vilket land vi visserligen ha en handelstraktat, men den är 104 år gammal och praktiskt taget av intet eller ringa värde. Sedan är det sant, att på olika områden, som beröra näringslivet, framför allt sjöfarten, ha vi ingått vissa överenskommelser och träffat vissa uppgörelser; men när det gäller själva handelsutbytet, är detta till mer än hälften baserat på tillämpningen av principen »mest gynnad nation», utan att Sverige är bundet av några som helst handels-traktater. Det synes mig, mina damer och herrar, vara nödvändigt att erinra härom, då det blivit liksom ett axiom för den stora allmänheten och även för många av riksdagens ledamöter, att en handelstraktat är något som vi ovillkorligen måste ha för att kunna sälja och köpa varor.

Härmed har jag naturligtvis icke velat säga, att man utan vidare skall slopa de handelstraktater, man har. Jag skulle icke vilja göra gällande, att saknaden av handelsavtal i och för sig är något gott eller tjänligt för vårt land. Tvärtom är det på det sättet, att vi ha under loppet av många år sökt träffa uppgörelse i form av handels- och sjöfartstraktater med så många länder som möjligt. Om icke minnet sviker mig, ha vi för närvarande 25 sådana i kraft, någon mer eller mindre. Det har varit en genomgående princip och en oavslätlig strävan från svenskt håll att söka genomföra så enkla traktater, som varit möjligt, d. v. s. sådana, som gå ut ifrån principen »mest gynnad nation» och ingenting annat. Varje gång man sökt förmå Sverige träffa traktatavtal med andra länder, som varit tarifftraktater, så har man från svensk sida sökt reagera mot detta. Det kan icke bestridas, att så varit förhållandet, i varje fall då underhandlarna gått till sitt arbete, d. v. s. träffat delegater från andra länder. Det visar också utvecklingen icke minst under de sista åren. Vår främsta tarifftraktat är just den, som vi i dag diskutera, och den står i en klass för sig, ty — vilket jag senare skall återkomma till i mitt anförande — det visar sig, att Tyskland intar en särställning i traktathänseende gentemot vårt land. Vi ha haft bundna tullsats, alltså en tarifftraktat, i stor utsträckning tidigare med Spanien, men genom ett särskilt tilläggsavtal, som jag vill minnas avslöts i början av förra året, ströks en del av tariffkoncessionerna, och man har, såvitt jag kan finna, en mest-gynnad-nations-klausul i tillämpning. I stort sett är det i varje fall så. I raden av länder, med vilka vi ha tarifftraktater, komma tre små stater, t. ex. Grekland, där man har en bunden tullsats på en så obetydlig vara som korinter. Vi ha en tarifftraktat med Finland, där jag icke kan erinra mig mer än en bunden tullsats, nämligen på ost, förutom att den finska traktaten innehåller den bestämmelsen, att om svenska riksdagen höjer tullen på kött, har Finland rätt att från sin sida utan iakttagande av de bestämmelser, som finnas i fråga om den finska traktatens uppsägning, uppsäga densamma att träda ur kraft tidigare, än eljest skulle vara fallet. Slutligen ha vi bundna tariffier gentemot Frankrike, men dessa beröra endast viner och spirituosa.

Så förhåller det sig i själva verket med hela detta tal om att ett traktatlöst tillstånd i och för sig skulle vara detsamma som tullkrig eller ovänlig handling mot ett främmande land.

Med Tyskland avslutade vi 1911 ett handels- och sjöfartsavtal, som då hade förberetts under loppet av flera år. På grund av världskrigets utbrott tre år senare trädde praktiskt taget detta handelsavtal ur kraft. Världskriget och därmed följande förhållanden och omständigheter föranledde ju till sådana åtgärder inom de olika länderna, icke minst Tyskland och även Sverige, att innehålllet i 1911 års traktat blev ganska betydelselöst. Men traktaten var i kraft formellt sett till i slutet av 1918. Då uppsades 1911 års handels- och sjöfartstraktat med Tyskland från svensk sida. Emellertid förlängdes denna traktat provisoriskt några månader i sänder. Men till sist uppsades den defini-

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

tivt av Sverige 1921. Vad inträffade sedan? Det inträffade formellt sett det, att vi under loppet av åren 1922, 1923, 1924, 1925 och en del av 1926 voro i ett traktatlöst tillstånd med Tyskland. Men vi hörde icke talas om något tullkrig. Hur utvecklade sig förhållandena? Jo, helt enkelt så, att tyskarna å sin sida förklarade, att de vore villiga att tillämpa mest gynnad nationsklausulen mot Sverige beträffande svenska varor. Från svensk sida gav den då sittande socialdemokratiska regeringen samma förklaring, och vi fortsatte affärerna som förut. Efter underhandlingar kom så det förslag fram till 1926 års riksdag, som vi här i dag, åtminstone delvis, diskutera och som för övrigt alltjämt i huvudsakliga delar skall vara i kraft.

Den förste ärade talaren har ju här citerat det omdöme, som då ifrån innehavaren av platsen nummer 1 på vänster sida här avgavs med avseende å denna 1926 års handelstraktat. Totalomdömet blev det, att det enligt amiral Lindmans mening icke kunde betraktas och icke finge betraktas annat än som för Sverige synnerligen oförmånligt. Läser man de anföranden, som höllos från högerhåll i första kammaren, gingo de precis i samma riktning. Jag kan i det avseendet erinra om vad en av — jag tror icke, jag överdriver, om jag säger det — landets mest framstående experter i fråga om internationella förhållanden förklarade i första kammaren. Han ställde sig synnerligen kritisk mot 1926 års avtal, och han frågade den då sittande regeringen, om det verkligen vore nödvändigt att gå in för denna traktat. Han förordade för sin del ett fortsatt provisorium. Jag syftar naturligtvis på Hjalmar Hammarskjöld. Från annat högerhåll ställde man sig ännu mera kritisk. Den förstnämnde talaren slutade med att säga, att hans resonemang givetvis borde utmynna i rent avslag, men att han hoppades få sådana upplysningar från regeringens sida, som kunde häva hans betänkligheter. En annan talare från högersidan i första kammaren ställde sig ännu mera kritisk. Konklusionen av dessa högermäns kritik av 1926 års förslag drog just herr Lithander, som yrkade rent avslag i denna kammare på hela traktaten.

Men, mina damer och herrar, när den kritiken kom fram, läste man icke i högertidningar något av samma slag, som nu har östs över de personer, som våga kritisera den lindmanska regeringens tilläggstraktat av 1930. Nu är det den rena demonstrationspolitiken, som vi föra. Då var det i fosterlandets och näringslivets intresse, som man kritiserade 1926 års avtal. Men nu får man icke säga ett enda ord av kritik utan endast rösta *för*, om man vill anses vara främjare av näringslivet här i landet. Jag ber, herr talman, om ursäkt, om jag blir indignerad, när jag gör jämförelser i detta avseende mellan vad som ägde rum 1926 och vad som inträffar 1930, mellan vad som sades om 1926 års avtal och vad som nu säges om 1930 års tilläggsavtal, som vi här i dag diskutera. Jag vågar för min del påstå, att man behöver icke tvista om, vilken part som drog det längsta och det kortaste strået 1926. Siffrorna i det avseendet tala sitt tydliga språk. Det förhåller sig i själva verket så, att under det att vår export praktiskt taget stått stilla, har Tysklands export till Sverige ökat med lika hög siffra, som hela vår export. Detta mitt påstående tarvar kanske en viss förklaring, om man ser på de föreliggande siffrorna.

Det finns en sak, som man nämligen bör beakta och särskilt observera. Jämte den handelstraktat, som vi hava med Tyskland, hava vi, som bekant, jämväl andra överenskommelser, som beröra vår export och vårt näringsliv. Jag syftar på de stora malmavtalen. Jag vill minnas, att vi före 1911 hade full frihet med avseende å behandlingen av malmexporten. Men 1911 förbundo vi oss att icke ålägga malmexporten någon särskild exporttull. Ty om vi så göra, får Sverige betala denna fullt ut. Detta åläggande eller denna förpliktelse finnes också intagen i 1926 års avtal. Om jag icke tar alldeles miste, förhåller det sig så, att i de särskilda köpeavtal, som äro avslutade mellan vederbörande

bolag såsom köpare och säljare, finnes också något sådant stipulerat, att några särskilda exportavgifter icke få åläggas svensk malm. I varje fall är det ett faktum, att om så sker, får Sverige betala. Jag menar därför, att om man tar våra exportsiffror och jämför dem med Tysklands exportsiffror till oss, måste man rimligtvis taga hänsyn till dessa särskilda avtal och göra avdrag för exporterad malm för att få fullt jämförliga siffror. Ty det är det fria varuutbytet, som handelsavtalet gäller, och intet annat. Då ställa sig siffrorna på ett helt annat sätt. Vi hade 1925 en malmexport till Tyskland på 96 miljoner kronor. Sedan denna siffra avdragits från den totala exporten, hade vi en export av vad jag skulle vilja kalla fria varor på 110 miljoner kronor. 1927 hade exporten ökats högst betydligt eller till 270 miljoner kronor, men däri ingår 116 miljoner kronor malm. Det återstår alltså en export av vad jag kallar fria varor för 154 miljoner kronor. 1928 var denna siffra beträffande diverse varor 150 miljoner kronor. Mot denna menar jag, att man har rätt att ställa Tysklands export till oss på 530 miljoner kronor.

Nu skall jag skjuta in en liten parentes, när jag har all anledning förmoda, att man från statsrådsbanken kommer att taga upp just denna siffra, 530 miljoner, och göra gällande, att den skulle vara en i och för sig missvisande siffra så till vida, att den inkluderar varor, som icke uteslutande hava tysk ursprungsbeteckning. Nu kan ju icke en sådan användning, om den kommer, innebära någon anmärkning mot de från reservanternas sida anförda siffrorna, ty de äro hämtade ur den svenska officiella statistiken, och vad man möjligen i detta fall kan sätta emot det är siffror tagna från den tyska statistiken. Jag har observerat förhållandet vid mitt studium av detta ärende. Jag vill bara tillfoga, att även om man kan göra gällande, att i denna siffra på 530 miljoner kronor ingå varor, som hava transiterats över Tyskland eller finansierats genom tyska firmor, så innebär det i alla fall en förmån för det land, som har fördelen att få transitera gods över sina hamnar och få finansiera varuutbytet på detta sätt. Jag tar som exempel bara våra åtgärder för att draga över vårt land varupartier, som komma från andra länder men passera våra frihamnar eller andra hamnar och som behandlas av svenska firmor. Det anse vi vara en fördel. Jag menar, att denna siffra, som den svenska statistiken anger, är icke missvisande utan fullt jämförlig med de siffror, som jag angivit.

Slutligen vill jag påpeka, att använder man det resonemanget med avseende å 1928 års tyska export hit, gäller ju precis detsamma, om man går tillbaka till 1925 eller därförinnan.

Jag har med detta velat påpeka, i likhet med vad den förste ärade talaren gjorde och som vi givit uttryck åt i vår reservation, att vårt utgångsläge, då man gick till förhandlingarna med Tyskland, besatt den styrka, att man icke hade någon anledning att giva tappt i dessa underhandlingar så snabbt, som fallet synes hava varit.

Nu är det så, som herr Nylander påpekat — jag är honom tacksam för att han drog upp även den saken — att man måste se betydelsen av det ena landets varuutbyte med det andra jämfört med den totala exporten eller importen. Jag skall tillåta mig att göra det. Jag har påpekat i reservationen, att vår export till Tyskland för 1928 utgjorde något mellan 12 och 13 procent av hela vår utförsel. Herr Nylander har påpekat, att Tysklands export till Sverige för 1928 utgjorde 3.6 procent av landets hela export. Men vad herr Nylander glömde och som är av mycket större intresse för oss i den svenska riksdagen att veta, det är, i vilken ordning Sverige kommer som Tysklands kund. Jag har även studerat denna sak. Jag måste säga, att det fanns ingen siffra i detta ärende, som så förvånade mig som just den saken. Slår man upp den internationella statistiken i *The Europe Yearbook*, som innehåller statistik över alla länders import och export, finner man i den senaste

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

editionen för 1929, att när Tyskland redovisar 47 länder som kunder, står Sverige som nummer 8. Tysklands export till Amerika är blott två och en halv gång större så stor som den export, landet har till Sverige. Och, som jag sade, Tyskland hade ju icke mer än sju kunder, som voro större än Sverige. Jag menar: kan man då verkligen säga, att det är så betydelselöst för Tyskland, huruvida det står i gott affärsförhållande till vårt land? Kan man påstå, att siffran 3.6 procent är så liten, som herr Nylander ville göra gällande, då Amerika — dess största kund — icke kommer högre än till cirka 10.5 procent.

När man tager del av dessa siffror och för övrigt av den knapphändiga motiveringen för Kungl. Maj:ts förslag, så måste man framställa frågan: Vad kan anledningen hava varit, att man här avgränsat dessa underhandlingar till det mest utsatta näringsområdet? Fastän vi sport därom gång på gång i bevillningsutskottet, har någon upplysning icke lämnats utskottet. Även utskottsmajoriteten måste giva uttryck åt just samma undran. Det står alltjämt som en obesvarad fråga. Jag skall för min del erkänna och här lämna den upplysningen, att jag dröjde i det längsta att ställa mig på deras ståndpunkt, som yrkade avslag på den kungl. propositionen, detta i avvaktan på att man skulle få något meddelande från regeringens sida rörande vad som verkligen låg bakom med hänsyn till det sätt, varpå denna fråga upplagts.

Jag skall tillåta mig att med avseende å det vidare innehållet i detta avtalsförslag, jämfört med 1926 års handels- och sjöfartstraktat, göra en del erinringar. I 1926 års traktat var vår handelsfrihet beträffande våra tullsatsar och vår handelsfrihet inskränkt i 57 fall. Om herrarna hava tillgång till svensk författningssamling, nummer 316 för 1929, så finna herrarna där små anteckningar vid en hel del rubriker, vilka anteckningar icke återfinnas i den vanliga tulltaxan, som importörer och affärsmän i allmänhet använda sig av. Dessa anteckningar angiva, i vilken utsträckning vårt land är bundet genom traktatöverenskommelser med andra länder. 1926 års avtal band, som jag redan nämnt, vår handelsfrihet med avseende å 57 tullrubriker. Tyskland var bundet beträffande 43 eller 44 rubriker. I det tilläggsavtal, som man här förordar, att riksdagen skall godkänna, har Tyskland beviljats frihet med avseende å dess bindningar i sju fall, men Sverige icke återfått sin handelsfrihet i något enda fall. Jag undrar, om icke detta är något, som kastar ljus över detta förslag, sådant det här föreligger.

Nu kan man naturligtvis vänta sig den repliken, att Sverige har rätt höja sina tullar så mycket det vill. Jag tillåter mig säga: ligger det bakom alltsammans, att man skulle skapa en situation, som man kan hänvisa till, där Sverige står bundet i allra största utsträckning, icke minst i fråga om jordbrukets område, men där man skall hava rätt att däremot så mycket som möjligt påyrka tullhöjningar?

Men jag återkommer till dessa s. k. bindningar och vill säga några ord ytterligare om frågan, vilka bindningar Sverige alltjämt har. Ja, om jag börjar i slutet på tulltaxan, finner jag, att Sverige är förhindrat höja tullar, som icke det minsta beröra livets uppehälle och nödtröft, tullar på rent tyskt krams, importartiklar som vi mycket väl kunna undvara eller också tillverka själva. Jag kan som exempel taga tulltaxerubriken nr 1.133, som är bunden och som heter bijouterivaror, eller rubriken nr 1.129, julgransprydnader etc. Det finns en annan rubrik, som handlar om fotografikameror och dylikt, där vi också stå bundna gentemot Tyskland, d. v. s. vi få icke höja några sådana tullar. Oavsett vilken ställning man intar till en tullförhöjning som sådan i vare sig det ena eller andra avseendet, påstår jag, att icke är det likvärdiga förmåner vi fått från Tysklands sida, när vi stå bundna vid denna tarifföverenskommelse på det sätt, som här påvisats. Om jag vågade taga kammarens tid i anspråk längre än nödvändigt, skulle jag påvisa, hurusom när vederbö-

rande departementschef mycket starkt strukit under vissa fördelar, som tillläggstraktaten skulle giva vårt land, så anför han siffror på den export av jordbruksvaror, som ifrågakommit, och han förmodar, att det finns utsikt till höjning av denna export. Jag skulle vilja ställa dessa siffror bara i relation till de belopp, som dessa bundna tullsatser tillföra Tyskland, och se, huru mycket vi taga emot från Tyskland av detta krams i förhållande till den fördel, som herr handelsministern anser vi hava av att få exportera nyttiga matvaror till Tyskland. Jag menar med detta, att någon likvärdig ställning hava vi vid dessa underhandlingar aldrig kommit att intaga på grund av den uppläggnig, som här skett.

En sak, som vi också efterlyst inom utskottet, är den, vilken ställning de sakkunniga intaga till detta tilläggsavtal. Vi ha gjort samfällda ansträngningar inom utskottet för att vinna klarhet därom, men vi ha icke fått någon tillfredsställande upplysning om saken. Jag skall icke närmare giva mig in på den frågan. Vi ha ju fyra av dessa sakkunniga här i kammaren, och jag förmodar, att frågan kommer att besvaras av dem allt efter det sätt, varpå var och en av dem individuellt anser sig stå till denna fråga. Jag skall icke avge något förhandsomdöme därom.

Jag skall icke heller närmare gå in på de fördelar, som tillläggstraktaten otvivelaktigt i vissa punkter innebär i den form, som den nu fått. Jag skall endast säga ett par ord om den bestämmelse, som måste betraktas som den betydelsefullaste, nämligen den lägre tullsatsen för vissa kontingenter slaktboskap. Men jag undrar, om denna förmån är så betydelsefull, som man här vill göra gällande. Jag finner en siffra i den tyska statistiken, som anger Tysklands import av slaktboskap från Danmark, och ser där, att denna för år 1928 utgjorde över 200.000 slaktdjur. Då säger jag mig, att om Sverige verkligen skall kunna utvidga sin export till Tyskland på detta område, måste man ju i alla fall »klättra över» den tullmur, som Tyskland gått in för, liksom Danmark måste göra det. Jag vill icke därmed bestrida, att det ligger en fördel i att få en kontingent på fem, respektive sex och sjutusen slaktdjur till den lägre tullsatsen. Men någon så stor betydelse kan det ju icke ha, att man skulle för denna förmån sälja den förmånsställning, som Sverige enligt min oförgrifliga mening intog, när man gick till dessa underhandlingar.

Under remissdebatten tillät jag mig, herr talman, efterlysa regeringens jordbruksprogram, som blivit förebådat i trontalet. Riksdagen har nu varit samlad omkring en månad och vet fortfarande ingenting om jordbruksprogrammets innehåll. Jo, vi veta en sak. Vi se, huru myndigheterna och de sakkunniga korporationerna »mala sönder» trontalets inmalningstväng, och huru som högertidningarna öka sin energi för att »blanda in» så mycket tullar som möjligt i detta jordbruksprogram. I riksdagen har under loppet av den gångna månaden auktionen varit i full gång, där den ena sökt överbjuda den andra. Men för vilket förslag herr jordbruksministern slutligen slår klubban i bordet, därom vet man den dag, som är, ingenting. Men vi veta i dag, att vi med antagandet av denna traktat avhända oss varje möjlighet att möta en illojal konkurrens från vårt grannland söder om Östersjön.

Nu är det också så — och därmed, herr talman, skall jag sluta — att man väl får söka i riksdagens protokoll för att finna ett sådant tillstyrkande eller, rättare sagt, en sådan motivering för ett tillstyrkande av en kunglig proposition, som den, som här föreligger. Man säger sig icke kunna avstyrka bifall, och därför blir ju också motsatsen det slut, till vilket man kommer. Detta kan heller icke så mycket förvåna mig, då det ju är uppenbart, såsom var och en, även den som icke är initierad, fullt förstår, att denna motivering är varken formulerad eller justerad i högerns förtroenderåds rum utan

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

(Forts.)

i socialdemokraternas. Men då, herr talman, föresvävar det mig, att det icke är så synnerligen länge, sedan man hörde ifrån framskjutet högerhåll, hurusom det var någonting olämpligt, för att icke säga upprörande, att ett borgerligt parti i viktiga frågor tog sin hjälp och sitt stöd från det socialdemokratiska partiet. Jag skyndar mig att tillägga, herr talman, att från mina utgångspunkter innebär det icke någonting otillbörligt att taga stöd från det stora socialdemokratiska partiet. Men jag säger, att jag minns ännu, huru annorlunda man ser på denna fråga, när man skall gå till angrepp mot andra borgerliga grupper, än då man skall handla själv. Men kanske förklaringen ligger däri, att detta icke är någon viktig fråga, eller att man får taga denna hjälp, då man befinner sig i ett sådant läge, att man alldeles saknar möjlighet att självständigt existera.

Herr talman! Jag har icke någon anledning att frångå den uppfattning, som jag givit uttryck åt i den reservation, som jag biträtt, och ber därför, att få ansluta mig till det yrkande, som förut blivit framställt av herr Olsson i Golvvasta.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Lundvik**: Herr talman! Såsom den regeringsledamot, av vilken riksdagen har att närmast utkräva svaret för detta avtal, ber jag att få taga till orda för att bemöta den kritik, som av reservanterna i utskottet riktats emot det föreliggande förslaget, en kritik, som kan uppdelas i tre huvudpunkter, för det första ordningen för propositionens framläggande, för det andra sättet för förhandlingarnas förande, förhandlingstaktiken, och för det tredje det föreliggande avtalet som sådant. Jag ber att få till bemötande upptaga de tre punkterna i nu nämnd ordning.

Vad då först angår kritiken av ordningen för propositionens framläggande, så mynnar den ut i att propositionen borde framkommit samtidigt med regeringens jordbruksprogram, så att riksdagen fått tillfälle att på en gång taga ståndpunkt till hela detta komplex. Redan i remissdebatten framfördes den anmärkningen, och den bemöttes då av hans excellens herr statsministern. Jag skulle kunna inskränka mig till att hänvisa till vad han sade. Jag vill bara erinra om att den omständigheten, att de båda frågorna kommit fram vid olika tidpunkter, helt enkelt berott på händelser, över vilka regeringen icke varit herre. När Tyskland den 26 juni förra året uppsade 1926 års avtal med Sverige, skulle detta avtal, därest dess bestämmelser om tidpunkten för avtalets utlöpande blivit tillämpade, hava utgått sex månader därefter, alltså redan före årsskiftet. Det hade emellertid ifrån Sveriges sida framhållits, att någon ändring i avtalsbestämmelserna givetvis icke kunde vidtagas utan riksdagens hörande, och tyska regeringen visade då det tillmötesgåendet att sätta terminen för avtalets utlöpande till den 15 februari. Det kan ju hända, att det varit lyckligt, om man kunnat förlänga terminen ytterligare. Men, mina herrar, vi ha icke haft några maktmedel därvidlag.

Då kan det förebrås regeringen, att den icke skyndat på med jordbruksprogrammet, så att det kommit på riksdagens bord ungefär samtidigt med denna proposition. Den förebräelsen är det ju egentligen icke min sak att svara på. Jag tror emellertid, att de, som tagit del av de utlåtanden, på vilka regeringens jordbruksprogram bygger, funnit, att dessa utlåtanden varit alltför sent daterade för att detta överhuvud skulle varit möjligt.

Jag tror också, att de ärade reservanterna något överdrivit, när de påstå, att dessa båda frågor stå i sådant intimt sammanhang med varandra, att man icke bör avgöra den ena utan att äga kännedom om den andra. Vad har det för återverkan på regeringens jordbruksprogram, om vi taga detta

avtal i dag? Ja, naturligtvis har det den återverkan, att regeringen i sitt jordbruksprogram får avstå ifrån att föreslå åtgärder, som enligt det tyska avtalet icke skulle vara medgivna. Det är, såvitt jag kan finna, allt. Från riksdagens sida skulle väl olägenheten bestå däri, att riksdagen vid sitt ställningstagande till regeringens kommande förslag i jordbruksfrågorna icke heller kan gå in för sådana åtgärder, som skulle strida emot den föreliggande traktaten. — Därmed tror jag, att den första frågan kan anses vara tämligen nöjaktigt besvarad.

Jag övergår till den andra frågan, den om förhandlingstaktiken, och vill då till en början uttrycka min glädje och tillfredsställelse över att den kritik, som framkommit, riktat sig emot mig och icke emot förhandlingarna, att man tvärtom givit förhandlingarna erkännande, ett erkännande, som jag för min del ber att på det kraftigaste få understryka. Den kritik, som riktats emot regeringens förhandlingstaktik, kan man ju säga är osedvanlig, och jag vill ifrågasätta, huruvida det ens i regel är lämpligt att i debatter om handels-traktater upptaga så utomordentligt ömtåliga spörsmål som frågan om taktiken. Men då kritiken framställts, må det väl vara mig förbehållet att här uppträda till försvar. Jag tycker icke, att angreppen böra stå oemotsagda.

Anmärkningarna gå ut på att regeringen försvagat sin ställning genom att begränsa förhandlingarna enbart till jordbrukets område, och att vi skulle nått ett bättre resultat, eller åtminstone ett mindre otillfredsställande resultat, därest vi tagit upp förhandlingar över hela linjen, enkannerligen om industri-tullarna. Med all respekt för min ärade företrädares och övriga reservanterns insikt i och erfarenhet om avtalsförhandlingar, tror jag dock icke, att regeringen skulle funnit skäl att ändra sin taktik, även om vi fått detta råd, innan förhandlingarna inleddes. Eftersom uppsägningen av handelsavtalet kom till stånd, därför att vissa bestämmelser i 1926 års avtal lägo hindrande i vägen för genomförande av det tyska agrarprogram, som planerades, var det naturligt, att man från svensk sida ville sätta in all kraft på att just föra fram och driva de svenska agrarkraven. Jag tror icke, att man åtminstone på agrarhåll här i landet har anledning klandra regeringen för att den såg uppgiften på det sättet. Visserligen hade en hel del krav framkommit ifrån industriens sida att vid de blivande förhandlingarna få sina intressen tillgodosedda. Men inför det ytterst ömtåliga läge för jordbruket, som uppsägningen av traktaten förde med sig, ansåg regeringen, att dessa krav fingo stå tillbaka, och att vi, som sagt, borde sätta in hela vår energi på att värna om jordbrukets starkt hotade intressen.

Nu är det väl icke oppositionens mening att förebrå regeringen för att den tillbakasett industrins intressen. Tvärtom har ju den förste ärade talaren velat göra gällande, att jag vid mitt ståndpunktstagande på något oberättigat sätt sökt främja industrin på jordbrukets bekostnad, en beskyllning, som jag ber att med harm få tillbakavisa. Nej, meningen är väl den, att man genom att låta förhandlingarna spela över hela traktatområdet skulle hava fått bytesobjekt, vilka man kunnat använda för att utverka en bättre ställning för det betryckta jordbruket, att man med andra ord genom att offra vissa industrikrav skulle ha kunnat utverka några ytterligare förmåner för lantmännen. Man måste fråga sig: huru skulle detta ha skett? I och för sig kan det ju, rent principiellt, icke vara något att invända emot att man, för att använda ett uttryck, som jag hört någon gång på agrarhåll, hade låtit industrin betala för jordbruket. Men jag frågar bara, mina herrar: huru skulle detta kunnat ske?

Det förefaller mig, att det endast kunnat ske på ettdera av följande sätt. Antingen hade de svenska införseltullarna å industriprodukter måst sänkas, så att tyskarna fått ökade möjligheter att vinna avsättning för sina industri-

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

produkter på den svenska marknaden, eller också hade den svenska industrin fått finna sig i att de tyska importtullarna å sådana industriprodukter, vilka ha betydelse för oss, hade höjts. Enligt min bestämda åsikt voro dessa alternativ fullständigt uteslutna. Min ärade företrädare har talat om huru den tyska exporten av industrivaror på Sverige florerar. Bara den omständigheten synes mig vara ett indicium på att tyskarna icke ha någonting att invända emot de nuvarande svenska industritullarnas höjd, att de nuvarande svenska industritullarna utan svårigheter överskridas av dem, och att vi alltså, om vi erbjudit en eller annan tullsänkning, med all sannolikhet icke hade fått någonting i utbyte för den.

Och huru skulle det ställt sig, om vi hade inriktat oss på ett utbyte efter den andra linjen, d. v. s. tillmötesgått tyska krav på höjda industritullar? Sådana krav ha förelegat. Herrarna ha säkerligen sett, huru starka krav, som rests från tysk sida att få bort den tullfrihet på gatsten, som förvärvades genom 1926 års avtal. Starka krav ha också framkommit att få höjda tullar på en del andra för oss betydelsefulla exportvaror såsom järn och stål. Ja, här har ju inte minst av bondeförbundets ärade ledare i denna kammare vid flera tillfällen uttalats en stark beundran för den kraft och målmedvetenhet, som de tyska statsmakterna satt in för att värna om sitt jordbruk genom att höja tullarna. Vore det inte att något underskatta allvaret i dessa agrarprotektionistiska strävanden i Tyskland, om man skulle tro, att de tyska vederbörande skulle vara hägade att utan vidare uppgiva detta program för att tillmötesgå en eller annan tysk industris krav på att få bättre skydd mot den hotande svenska exporten? Det förefaller mig stå tämligen klart att vi icke heller på den vägen haft något att vinna. Nej, sannolikheten talar väl snarare för att, om vi tagit upp förhandlingar även om industritullarna, tyskarna bjudit oss kompensationer just åt industrien, och att resultatet för jordbrukets del hade blivit än magrare, än vad det nu blir. De av herr Nylander åberopade förhandlingarna mellan Tyskland och Finland äro ett ganska gott bevis för att detta blivit följden.

Vad jag nu anfört, torde vara tillräckligt för att bevisa, att den av regeringen förda taktiken varit den riktiga. Men jag vill tillägga ännu några ord i anledning av att herrar Bergman och Hamrin i sin reservation gjort gällande, att eftersom den tyska exporten på Sverige är så ofantligt mycket större än den svenska exporten till Tyskland, om man räknar med totalkvantiteterna, medan återigen, om man begränsar sig till agrarprodukterna, handelsutbytet väger ungefär jämnt, så skulle vi komma i en mycket starkare ställning, om vi låtit förhandlingarna spela över hela linjen. Ja, styrkan i vår ställning, det skall jag villigt medgiva, ligger däri, att Sverige är en så god marknad för den tyska exporten, och att tyskarna följaktligen, därest ett traktatlöst tillstånd skulle inträda mellan de båda länderna, kanske skulle löpa risk att för dem viktiga exportintressen hotades. Men då frågar jag mig: Föreligger inte den risken likväl, om förhandlingarna röra sig endast om jordbruksprodukterna, som om de även omfatta industriprodukter? Är det någon större anledning att förmoda, att på jordbrukets område förda förhandlingar lättare skulle leda till resultat än förhandlingar över hela området? Risken för Tyskland är ju lika stor i ena fallet som i det andra.

Detta om taktikfrågan.

Jag övergår nu till den kritik, som riktats mot själva avtalet såsom sådant. Denna kritik har kristalliserats ut i den av herr Olsson i Golvvasta m. fl. avgivna reservationen och går ut på att vi genom det nya avtalet kommit i ett väsentligt försämrat läge på grund av att bindningarna upphävts för råg, vete, korn, havre samt för svin, fläsk och kött, att tyskarna inte heller bundit sig till visst maximibelopp för sina utförselbevis, och att slutligen kontingente-

ringen av nötkreatur blivit så snäv. Det är visserligen högst beklagligt, att vi måst uppge åtskilliga fördelar, som vi tillförsäkrat oss i 1926 års traktat, men det bör rättvisligen erkännas, att det läge, i vilket vi befunnit oss, har varit utomordentligt svårt. I Tyskland hade uppstått starka krav, omfattande av parlamentets majoritet, att öka agrartullskyddet, och på grund av dessa krav var det, som avtalet med Sverige sades upp. Hur skulle vi då kunna tänka oss att få en uppgörelse, där vi på varje punkt kunnat bevara vad vi hade i 1926 års avtal, då det just var bestämmelserna i detta avtal, som stodo hindrande i vägen för Tyskland att genomföra sitt agrarprogram. Nej, vi måste resonera som så: vi få se till, att för varje offer, som vi måste räkna med såsom oundvikligt, vi få något i utbyte. Vi offrade bindningarna på de cereala produkterna, vi gjorde det med svidande hjärta men i fullt medvetande om att vi svårligen i fråga om dessa bindningar kunde hävda vår ståndpunkt under några som helst förhållanden. Vi offrade också bindningarna på kött och fläsk. Detta torde dock icke spela någon stor roll, då på grund av det i Tyskland rådande organtvånget exporten av kött och fläsk redan nu är synnerligen försvårad. Vad vi satte in på såsom en av huvuduppgifterna vid förhandlingarna var att i största möjliga utsträckning rädda vår export av levande kreatur. Det må ju beklagas, att våra strävanden att få en större kontingent inte har lyckats. Herr Olsson i Golvasta har framhållit, att exporten år 1913 var över 15.000 kreatur, medan vi för vart och ett av de år, som den nya traktaten gäller, icke lyckats utverka mer än 5-, 6- och 7.000 kreatur. Ja, det kan vara gott och väl att göra jämförelse med 1913, men vid förhandlingsbordet hade det sina svårigheter att hävda den ståndpunkten, då i alla fall under de senaste åren exporten ju varit väsentligt reducerad och till och med legat under de kvantiteter, som vi nu lyckats utverka. För övrigt vill jag säga, att den kontingentering, som vi fått, kunna vi med all sannolikhet bättre utnyttja, än vi utnyttja våra exportmöjligheter tidigare. Exporten har nämligen hittills till mycket stor del utgjorts inte av fullt utvuxna kreatur utan av ungnöt och kalvar. År 1928 var exempelvis totalexporten 4,862 kreatur, men därav var inte mindre än 1,513 kalvar. 1929 voro siffrorna 4,967 resp. 2,821, och som lantmännen veta bättre än jag, så spelar det ju en mycket stor roll, att man kan utföra fullvuxna kreatur i stället för ungnöt och kalvar, då ju den senare kategorien har högst väsentligt lägre värde per kreatur. Vi måste också säga, att vi fått en förbättrad ställning såtillvida, att vi ha lättare nu att för dessa kontingenter göra oss gällande i konkurrensen, än om all import till Tyskland kunde ske till 16 riksmark såsom hittills. Det är ju också en fördel att räkna med.

I samband med frågan om vår export av nötkreatur måste jag också peka på de fördelar, som vi ha vunnit beträffande sättet för kreaturens utförande, och varom propositionen lämnar nödiga upplysningar. Det är ju så, att enligt den tyska lagstiftningen till värn emot husdjurssjukdomar kreatur få sjöledes införas endast till vissa bestämda sjögränsslakthus, och för införseln gäller den stränga regeln, att kreaturen skola kunna införas till slakthusens stallar utan att komma i beröring med allmän väg eller annan för trafik öppen plats. Tillämpningen av dessa bestämmelser har visserligen för sjögränsslakthuset i Sassnitz uppskjutits till slutet av denna månad, men hade den då trätt i kraft, skulle vår export av kreatur till Tyskland per ångfärja utan vidare blivit klippt och vi hade måst lägga om den till export med andra båtar, vilket naturligtvis i synnerligen hög grad försvårat och, jag tror knappast, att jag överdriver, om jag säger, i åtskilliga fall omöjliggjort utförseln. Nu ha vi utverkat att exporten fortfarande kan äga rum med färja, och även i övrigt ha sådana anstalter träffats, att jag tror, vi kunna vara fullt belåtna därmed.

Jag har gått förbi den punkt av anmärkningarna, som riktat sig mot att vi

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

inte kunnat genomdriva någon maximering av de tyska utförselbevisen. Jag erkänner villigt, att det är mycket beklagligt, att vi icke kunnat göra det, men jag tror i alla fall, att vi inte behöva vara fullt så oroliga för den saken, som herrar reservanter äro. Det har nämligen blivit den förändringen i Tyskland, att utförselbevisen för havre nu stannat vi 6 mark, medan tullen höjts till 8 mark, varigenom naturligtvis dumpingen på svensk havre försvårats. Beträffande vete och korn, där det finns tyska glidullar, uppgå utförselbevisen och tullarna till samma belopp intill 6 mark, men stiger tullen över 6 mark, stannar utförselbevisen vid 6 mark. Enligt redan i Tyskland vidtagna tullförhöjningar, som dock först kunna träda i kraft, sedan traktaten med Sverige ratificerats, har tullen på vete och råg höjts till 9.50 respektive 9 riksmark, och vi få alltså en skillnad mellan tull och utförselbevis på 3.50 resp. 3 riksmark, vilket alltså minskar möjligheten för Tyskland att här bedriva dumping. För övrigt, på tal om dumping, ha vi frihet, om riksdagen anser lämpligt att använda sig därav, att vidtaga höjningar av våra tullar.

När jag vägt fördelar och nackdelar, har jag tillåtit mig stanna vid den uppfattningen, väl kanske inte så mycket grundad på min egen personliga känslom om förhållandena — jag är ju inte jordbrukare — som fastmera på vad jag hört av sakkörståndigt folk, att den föreliggande tilläggstraktaten inte har försämrat värdet av 1926 års traktat. Jag märker, att därvidlag får jag motugg inte bara av herrar reservanter utan även av utskottets majoritet, som anser, att det är en verklig försämring. Ja, därom kan man ju tvista, och det är ju inte heller huvudfrågan, huruvida det är en försämring eller en förbättring eller status quo i jämförelse med 1926 års traktat, utan huvudfrågan är väl den: Hade vi kunnat uppnå något bättre, och vad skulle inträffa, om vi inte toge denna traktat?

Herr Hamrin har framhållit, att riksdagen icke alls fått veta, vad de sakkunniga tänkt om detta förslag, men jag gör ju ingen indiskretion, om jag till svar på första frågan här citerar en ärad ledamot bland de sakkunniga, herr Bengtsson i Norup, som i en tidning, som hos herr Hamrin bör åtnjuta särskild aktning, nämligen Svenska Morgonbladet, gjort gällande, att denna traktat under förhandenvarande förhållanden var den bästa vi kunde få. Den andra frågan var, hur det skulle ställa sig, därest vi inte antog denna traktat. Utskottet tycks förebrå regeringen, att den inte närmare upplyst utskottet om vilka alternativ som då skulle kunna tänkas, och det är sannerligen inte så gott. Det kan hända både det ena och det andra. Herr Hamrin har framhållit, att även om man får ett traktatlöst tillstånd, behöver inte detta medföra något tullkrig. Det är alldeles riktigt. Däremot är jag inte säker på, att min ärade företrädare, när det gäller vår handel med Tyskland under ett traktatlöst tillstånd, bör åberopa, hur bra det gått för vår handel med en del andra länder, med vilka vi inte ha avtal. — Jag tillåter mig i detta sammanhang rätta en liten lapsus i herr Hamrins anförande. Herr Hamrin nämnde, om jag inte missuppfattade honom, att vår export på Förenta staterna 1928 skulle ha ett värde av omkring 400 miljoner kronor. Den uppgick endast till 166 miljoner och för Storbritannien samma år till 390 miljoner kronor. Jag skall också be att få rätta ett annat misstag av herr Hamrin, nämligen då han bland de länder, med vilka vi inte hade avtal, nämnde även Danmark. Det är så, att vi ha ett avtal med Danmark, fastän det är förfärligt gammalt, det daterar sig från 1826. — Om vi taga Förenta staterna, Storbritannien och Norge, stå vi i förhållande till dessa länder i ett helt annat läge än till Tyskland. Till dessa länder få vi nämligen importera våra varor efter samma tullsatser oberoende av om vi med dem träffat avtal eller icke. Beträffande Tyskland är förhållandet ett annat. Hur blir det, om vi få ett traktatlöst tillstånd med Tyskland under det gynnsammaste av de olika alternativ, som skulle kunna

inträffa i så fall, nämligen under förutsättning att vi få bibehålla mest-gynnad-nationsbehandling? Jo, Tyskland skulle fortfarande kunna exportera sina varor till Sverige utan att bli utsatt för högre tullar, än vad Tyskland nu är, eftersom vi ha ett enkeltariffsystem, men för vår export till Tyskland skulle det ställa sig väsentligt annorlunda. Först och främst skulle de förmåner, som vi ändå lyckats utverka åt jordbruket, vara tillspillogivna. Ingen export av 5, 6, 7,000 kreatur till 16 mark, ingen tullfri export av hö. — Apropå hö vill jag såsom en liten anmärkning säga, att herr Olsson i Golvasta måste ha missuppfattat avtalets bestämmelser om hö. Det finns nämligen i slutprotokollet en bestämmelse om att såsom timotejhö skall anses sådant hö, som uppenbarligen övervägande, d. v. s. till mer än hälften, består av timotej. — Tullfriheten för hö skulle som sagt vara borta, liksom även förmånerna för slaktavfall. Ingen export längre av leverar till 16 mark och annat slaktavfall till 18 mark. Beträffande nu nämnda varor skulle vi få finna oss uti vida högre tullar, och för vår industri, om vi skulle våga tala om dess intressen också i detta sammanhang, går bort en hel del av de förmåner, som vi lyckats utverka åt oss i 1926 års avtal. Jag tillåter mig att i detta sammanhang citera en sida av en P. M. i ämnet.

Följderna för Sverige av nuvarande traktats ersättande med ett rent mest-gynnad-nations-avtal eller med ömsesidig mest-gynnad-nations-behandling utan avtal bleve sålunda först och främst, att höjda tyska tullar skulle bli tillämpliga i fråga om så viktiga svenska exportvaror som gatsten och kantsten, kraftpapper, mekanisk trämassa, vissa snickerivaror, såsom fönsterramar och dörrar, hästar, mjölkskumningsmaskiner, mjölningsmaskiner, ämnesblock, flytande harts, maskinfilt, sågar och sågblad m. m. Dessa höjda tullar komme i allmänhet att medföra allvarliga svårigheter för exporten, och i vissa fall, särskilt i fråga om gatsten och kantsten, snickerivaror, hästar samt vissa andra varor, verka i det närmaste lamslående på den svenska exporten. I fråga om en grupp av andra varor komme visserligen icke någon omedelbar tullhöjning att äga rum, beroende på, att de nuvarande tullsatserna för desamma äro bundna jämväl i avtal mellan Tyskland och tredje land, på grund av mest-gynnad-nationsklausul. Hit höra först och främst ett antal varor inom järn- och stålgruppen, samt vidare lingen, sågade trävaror, trämassa, fisk samt vissa andra varor, såsom köttkonserver, krita, filar. Beträffande denna grupp skulle emellertid Sverige för åtnjutande av de nedsatta tullarna bli beroende av Tysklands avtal med tredje land. I fråga om den viktiga järn- och stålgruppen skulle Sverige sålunda bli beroende av fortvaron av det tysk-franska avtalet, vilket, som nämnts, när som helst kan uppsägas med tre månaders frist.

I motsats till min ärade företrädare får jag säga, att det framtidsperspektiv, som hägrar även i bästa fall, nämligen att vi finge mest-gynnad-nations-behandling, icke är vidare lockande. Emellertid förhåller det sig väl så, att om vi låta detta avtal falla, få vi nog vara beredda på allvarligare saker. Jag tror icke, att åtminstone våra lantmän skulle länge låta sig nöja med att ha sina förhållanden med Tyskland ordnade bara på mest-gynnad-nations-basis. Krav skulle säkerligen uppkomma att man borde försöka sluta ett bättre avtal. Men, mina herrar, ingen lär väl tro att förutsättningarna för att åstadkomma ett bättre avtal skulle vara större, om vi nu avslope det föreliggande, än vad de voro, när vi togo vid i höstas. Sedan dess ha betydande tullförhöjningar skett på tyska lantmannaprodukter, och det är säkerligen lättare att få en modifikation till sin förmån, innan en tullförhöjning definitivt antagits, än att få den tyska riksdagen att medge en reduktion av en nyligen antagen tull. Nej, då får man nog taga steget fullt ut, och då kommer man in på frågan, huruvida det icke skulle bli nödvändigt att från svensk sida skaffa sig en så kallad kamprustning, i vilken

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

vi då skola gå till strids om ett nytt avtal. Jag tror, att man å lantmannahåll här i landet kanske blir något betänksam inför det alternativet, och att den åtrå, som jag förmodar man nu hyser att fälla det här förslaget, kanske blir mindre het, om man verkligen tänker på dessa konsekvenser. Det är nämligen icke så säkert, att man skulle lyckas uppnå ett för de svenska jordbrukarna gynnsammare resultat, även om man skaffade sig en sådan kamptullrustning?

Min ärade företrädare har talat om vilken kolossal betydelse den svenska marknaden har för den tyska exporten, och jag skall visst icke förneka det, om jag också kanske måste reducera hans uppgifter något. Det är nog sant, att Sverige intager åttonde platsen bland de tyska exportmarknaderna, men vår ställning är dock icke så alldeles stark i alla fall, ty Tyskland intager andra rummet bland våra exportmarknader. För övrigt erbjuder den tyska exporten på Sverige den egendomliga bilden, att den är ytterligt differentierad. Man skulle få höja en kolossal mängd olika tullrubriker — vi erinra oss att det skedde 1910 — om vi skulle kunna något väsentligt drabba den tyska exporten hit. Sedan återstår frågan, om vi vidtaga dessa höjningar, äro vi säkra på att också få dessa förmåner för jordbruket, som skulle vara syftet med förhöjningarna? Det beror på, vilken uppskattning man har av de agrarprotektionistiska strävandenas stryka i Tyskland. Det kan hända, jag ser för mörkt på läget. I varje fall ser jag nog med mindre beundran men mera oro på detsamma än herr Olsson i Kullenbergstorp.

Skulle man icke lyckas, vad blir då resultatet? Jo, då blir resultatet det, att det svenska jordbruket icke bara går förlustigt, vad det har kunnat vinna genom att antaga det avtal, som nu föreligger, utan också, att det svenska jordbruket kommer att ytterligare tyngas av en stor mängd höjda svenska industritullar. Jag tror man kanske på agrarhåll något ryggar tillbaka vid den tanken. Jag är däremot icke säker, om jag, med vad jag nu anfört, kan väcka betänksamhet även hos min ärade företrädare. Tvärtom förefaller det mig, om jag noggrant läser herrar Bergmans och Hamrins reservation, som om ett sådant alternativ icke skulle vara så vidare osympatiskt för herr Hamrin, utan tvärtom, som om herr Hamrin i ett sådant alternativ skulle vädra morgonluft. Jag läser nämligen här i reservationen: »Med hänsyn till förhållandet mellan de båda parternas export- och importsiffror, enkannerligen utvecklingen av dessa från och med år 1925, synes nämligen ett traktatförlöst tillstånd också inrymma möjligheter, som kunna utnyttjas för de svenska intressenas tillgodoseende.» Det kan hända detta tillstånd skulle kunna utnyttjas till vissa svenska intressens tillgodoseende, men jag är icke säker på att det i så fall bleve jordbrukets intressen.

Det står emellertid klart för mig, att avslår riksdagen detta avtal, då är den logiska konsekvensen kamptullar. Jag vet icke, om riksdagen är beredd att gå in härför. Om min ärade företrädare — jag kommer icke med några insinuationer, herr Hamrin — får sin åstundad uppfyllt att fälla traktaten, får han väl också taga ansvaret för att vi erhålla den kamptullrustning, som han torde äsyfta.

Med dessa ord ber jag få vädja till kammaren, att den måtte godkänna det föreliggande förslaget.

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! Det är icke med någon synnerlig entusiasm, som socialdemokraterna i bevillningsutskottet gått att tillstyrka det nu föreliggande traktatförslaget. Men vår tillstyrkan bör ses mot bakgrunden av vad som har förekommit. Det är ju så, att traktatens uppsägning skedde på tillskyndan av agrarkretsarna i Tyskland. Att man då begränsade underhandlingarna till att bara röra det område, som det nu gäller, var ju kanske en naturlig sak. När regeringen tillsatte underhandlingsde-

legationen, tillsatte den ju också en sakkunnigdelegation vid sidan om de egentliga underhandlingsdelegerade. Den delegationen bestod av med det svenska jordbruket så nära lierade personer som landshövding Sederholm, riksdagsman Bengtsson i Norup, riksdagsman Anderson i Storegården, riksdagsman Pehrsson i Bramstorp och riksdagsman Per Edvin Sköld. Samtliga dessa voro förtrogna med det svenska jordbrukets förhållanden och vidare rätt prövade i allmänna värv. Vid sitt bedömande av frågan ha dessa underhandlare också med tvekan formulerat sin tillstyrkan på det diplomatiska sättet, att de säga, att de icke ha velat avstyrka traktaten. Jag har hört sägas, att herr Bengtsson i Norup har en reservation, men det uttalande han fällt i pressen, går ju likväl ut på, att han hellre ser den nuvarande traktaten än ett traktatlöst tillstånd. Det är ju mot bakgrunden av det bedömande av frågan, som dessa sakkunniga ha gjort, svårt för dem, som icke haft ett fullödigt material att behandla eller eljest känna alla dess detaljer, att gå på avslagslinjen, i synnerhet som man väl bör betrakta den nuvarande regeringen såsom i alldeles särskilt hög grad en regering, som bör kunna tillvarata jordbrukets intressen. När bondeförbundarna under utskottsbehandlingen yrkade avslag, så blev nog på den socialdemokratiska sidan tveksamheten, huru man borde förhålla sig, rätt stor. Därest bondeförbundarna, som ju också särskilt böra kunna betraktas som representanter för det svenska jordbruket, ville gå på avslag, så vore det ju, tänkte vi, svårt eller tämligen betänkligt för oss att gå på ett bifall. I den situationen begärde vi bordläggning av frågan i utskottet för att få litet tid att rådgöra. Och under de samtal och diskussioner, som fördes, medan frågan var bordlagd, lär bland annat herr Olsson i Kullenbergstorp ha förklarat, att i valet mellan ett traktatlöst tillstånd och en traktat av den här sorten, vore traktaten att föredraga. Efter ett sådant uttalande var det uppenbart, att vi från socialdemokratisk sida skulle gå på ett bifall, även om vi gjort det med den tvekan, som framgår av utskottsmotiveringen. Vi kunde ju ha gjort anspråk på litet fylligare material för frågans bedömande än det, som vi hade, men såsom läget har varit, ha vi från vår sida icke velat gå på avslagslinjen, och jag tror icke, att bondeförbundarna eller de frisinna, om utgången verkligen vore beroende på dem, om det hängde på deras röster, själva skulle vilja fälla traktaten. Jag har i varje fall sällan sett så bekymrade anleten som bondeförbundarnas, när vi togo bordläggning i bevillningsutskottet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Då jag som sakkunnig har deltagit i det förberedande arbetet för denna tilläggsraktats uppgörande med Tyskland, så ber jag att med några ord här få deklarerera min ställning.

På ett förberedande stadium av förhandlingarna, innan de sakkunniga voro tillsatta, uttalade jag en begäran till regeringen, att denna måtte uppdraga åt tull- och traktatkommittén att undersöka förhållandena till Tyskland i fråga om industritullarna. Huruvida detta är gjort, har jag aldrig fått upplysning om, men att döma av handelsministerns uttalande här i dag, lär det ha gjorts. Har manne regeringen kommit till det resultat, att detta icke vore någon väg att komma fram på? Då de sakkunniga sedermera sammanträdde på hösten 1929, fingo vi det meddelandet, att vi endast hade att yttra oss om *det som rörde jordbruket*. Helt naturligt förresten — vi voro endast jordbrukare och hade intet att tala om då vi saknade utredningen med avseende på industritullarna. Däremot sades det, att därest det inte lyckades att komma till resultat på jordbrukets område, finge regeringen undersöka, huruvida denna ville taga upp frågor på industriens område som bytesmedel till förmån för jordbruket.

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Ang. godkännande av en handels- och sjöfarts-traktat mellan Sverige och Tyska riket.

(Forts.)

Nu har emellertid den uppfattningen gjorts gällande, icke minst i högerpressen, utan även man och man emellan, och här i dag på ett ganska egendomligt sätt, av handelsministern — vartill jag skall komma senare — att ett tillstyrkande skulle hava skett från de sakkunnigas sida, men det är alldeles felaktigt. Jag tillbakavisar den beskyllningen, och jag skall bevisa dess oriktighet.

Innan jag går in på saken närmare, vill jag erinra om, att den tyska riksdagen, som var samlad i juni månad, hade beslutat, att när det gällde spannmålstullarna, finge inga avtal ingås, där tullen å säd understege de förhöjda tullar, som riksdagen då uttalade sig för. Alltså var det stängt för oss att tala vidare därom. Och det gjorde ju kanske icke så mycket, ty det är ju så obetydligt med spannmål, som vårt land exporterar till Tyskland. Men däremot, när det gäller smöret, är det värre. Där var det på samma sätt. Enligt tyska riksdagsbeslutet finge inga avtal ingås ifrån tysk sida, där smörtullen understege 50 riksmark per 100 kg. Det var kanske den mest bekymmersamma bestämmelsen, och där vi icke kunde ingå på något som helst krav på nedsättning, därför att tyska riksdagen redan hade gjort sitt bestämda uttalande. Det gör för oss att priset nedsattes med 20 öre per kilogram, i mån som den tyska kreatursstocken stiger och de tyska agrarerna själva kunna producera Tysklands behov av smör. Till dess få vi, i den mån som den tyska tullen verkar, mindre betalt för svårt smör. Herrarna på regeringsbanken tro ju, att tullarna skola verka så att priserna helt rätta sig därefter. Kommer det att gå så, få de svenska jordbrukarna sälja sitt smör ifrån mejerierna till ett pris, som ända till 20 öre kan komma att understiga de allmänna priserna på världsmarknaden.

Ja men, säger man, England är ju god marknad, och det är ju dock mer än hälften av vårt smör som exporteras dit. Man skall vara bra okunnig om handelsförhållanden, om man tror, att England underlåter att utnyttja de möjligheter, som finnas till prisbildning, då Tyskland, som förut fått mottaga nära hälften av den export av smör, som vi kunnat åstadkomma, nu höjt sin tull till 50 mark från 27.50 pr 100 kg.

Vidare säger man, Danmark står ju i samma ställning. Ja, det är en dålig tröst för oss, att Danmark får det svårt. Vi med vårt jordbruk och vårt klimat och som leva under svårare förhållanden än de danska jordbrukarna, äro litet hjälpta med att danskarna också få nedsatt smörpris. Nu skall det icke falla mig in att på något sätt underskatta de förmåner, som regeringen tillsammans med underhandlarna och de sakkunniga lyckats åstadkomma, både när det gäller nedsättning av tullen på slaktavfall och den förmån i exporten av levande djur, man lyckats åstadkomma. Men jag förmodar, att de flesta lantbrukare icke kände sig så värst belåtna vid tanken på att antalet exportdjur så hårt begränsats. Vi utgingo från kravet på 20,000 levande djur i export för den lägre tullsatsen men kunde icke få någon förhöjning med mer än något tusental i förhållande till vår nuvarande export, högst 7,000 stycken. När man vet, att vi redan 1913 exporterade till Tyskland mellan 15,000—16,000 djur, och därtill vet, att vi till Norge, även efter kriget, årligen exporterat cirka 15,000 djur, men att denna marknad nu är fullständigt stängd för oss, så kan det icke vara tillfredsställande med högst 7,000 djur till den lägre tullsatsen. Härigenom tvingas det svenska jordbruket, kanske inte så litet på grund av de nu rådande låga spannmålspriserna, in på att producera animaliska födoämnen för export och tillgodogörande sig den moderna beteskulturen uppehålla så hög kreatursstock som är möjligt och för övrigt att ur ladugård och svinstall taga ut det mesta möjliga. Vidare lär det väl icke råda mer än en mening därom, att beståndet av kreatur i Sverige kommer att avsevärt ökas, såvida icke smittsamma sjukdomar eller andra orsaker komma till. Då är det enligt min mening beklagligt, att man icke kunnat nå en högre summa än 7,000. Tyskland är

det enda land, som numera står öppet för vår export av levande djur. Var skola vi göra av överskottet? Jo, det kommer att mycket menligt inverka på den inhemska kreatursmarknaden. När därför herr handelsministern påstår: »att de svenska eftergifterna i stort sett uppvägas av de ekonomiska fördelarna, och att det föreslagna tilläggsavtalet icke kan anses förminska värdet av 1926 års traktat», är detta en felbedömning av läget som är anmärkningsvärt. Handelsministern erkände ju på sätt och viss, att han icke är sakkunnig i dessa frågor, och det torde framgå av ovanstående uttalande. Det är ju klart, att om 1930 års tilläggsavtal antages, komma förhållandena för exempelvis vår stora export av smör till Tyskland att avsevärt försämrans och av levande djur i mån som denna överstiger 7,000.

Emellertid var det ju intressant att höra, huru såväl handelsministern som andra talare gävo uttryck åt sin tacksamhet mot de sakkunniga för de resultat, som vunnits. Det hade naturligtvis icke gärna kunnat förringa handelsministerns tacksamhet, om han kunnat konstatera, att de sakkunniga tillstyrkt förslaget, men det kunde han icke, ty det har majoriteten av de sakkunniga icke gjort. Handelsministern antydde, att jag i ett uttalande till en tidning skulle låtit framskymta, att jag egentligen kunde godkänna avtalet. Jag vill då erinra om innehållet i detta mitt uttalande. Jag sade ordagrant, att resultatet icke var tillfredsställande, men att det var det mesta, som *de sakkunniga* i förhandenvarande situation kunde ernå. Det är väl ändå något helt annat än att tillstyrka traktaten. Regeringen hade ju ej sagt sitt ord. För övrigt framhöll jag i anslutning till mitt yttrande, att det ju bleve riksdagen, som före den 15 februari komme att avgöra, huruvida traktaten skulle antagas eller icke. Det var alltså icke — som handelsministern sade — om traktaten, som jag yttrade mig, utan om de sakkunnigas förslag.

På grund av detta uttalande av handelsministern vill jag för kammaren meddela att efter många dagars behandling av olika förslag på olika punkter hade de sakkunniga den 7 november kommit så långt, att på ordförandens begäran var och en måste precisera sin ställning till det föreliggande avtalsförslaget. Herr Lövgren i Nyborg sade nyss, att han hört, det jag skulle ha avgivit en reservation till regeringen. Det är felaktigt att påstå, att jag har avgivit en reservation. Vid det äsyftade tillfället yttrade jag — enligt protokollet, och det torde väl inte vara handelsministern och statsministern obekant detta mitt yttrande — att, som en sammanfattning av min ståndpunkt, *jag icke kunde inför det svenska jordbrukets målsmän påtaga mig ansvaret för ett avtal av det innehåll, den tyska delegationen föreslagit*. Jag kan undra, om icke det är så klart besked, som man gärna kan önska, från en sakkunnig. Senare på dagen på en ny framställning förklarade jag tillsammans med herr Pehrsson i Bramstorp och herr Sköld, att jag icke kunde godtaga det tyska förslaget. Då regeringen, trots att denna icke kunnat åberopa sig på ett tillstyrkande från jordbruksnäringens talesmän, i alla fall har ansett, att detta tillägg till traktaten borde antagas, är det ju regeringens sak. Det är ju någonting, som icke vi bära ansvaret för. Regeringen har naturligtvis haft skäl, som icke vi känt till. Regeringen har givetvis varit i tillfälle att göra undersökningar, som icke vi haft någon som helst möjlighet att få del av. Under sådana förhållanden är det ju regeringen, som får stå för detta. Det förvånar mig dock något — och jag vänder mig särskilt till hans excellens herr statsministern, som jag ser här närvarande — att statsministern och det parti, vars ledare han är och som alltid brukat berömma sig av att föra jordbrukets talan, dock utan tillstyrkande från de sakkunniga, velat taga detta avtal. Ingen kan väl säga annat än att jordbruksnäringen befinner sig i ett nödläge, som kanske aldrig tillförne i mannaminne. Detta läge kommer att ytterligare försämrans genom detta tyska avtal, som riksdagen naturligtvis i dag kommer att bifalla.

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

(Forts.)

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr förste vice talman! Det är svårt att få en riktigt klar uppfattning om vad de reservanter avse, som i dag för- enat sig om att yrka avslag. Man får en litet olika tolkning, då man hör herr Hamrin tala och då man hör exempelvis herr Bengtsson i Norup. Herr Hamrin säger, att han är emot detta avtal, därför att det är ett tariffavtal. Han vill, att vi skola ha ett avtal byggt på mest gynnad nations ställning och ingenting annat. Vad ett sådant avtal skulle inneburet det har ju redan ådagalagts av herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet. För att åstadkomma ett avtal, som gick ut på att Sverige skulle behandlas som mest gynnad nation, hade vi givetvis icke behövt att på något sätt anstränga oss. Det är ju alldeles givet, att då tyskarna sagt upp det föregående avtalet, hade de ingenting emot att giva en nation, som Tyskland har så livliga handels- förbindelser med som Sverige, mest gynnad nations ställning. Men genom att ingå sådana avtal hade vi naturligtvis av sagt oss inflytande på handels- politikens utveckling.

En tidsenlig handelspolitik måste enligt min mening tjäna två syften. Dels bör man försöka, att så långt det är möjligt, skydda den egna marknaden för en otillbörlig utländsk konkurrens, och dels måste handelspolitiken inriktas på att försöka få den bästa möjliga avsättning på utlandsmarknaden för det egna landets produkter. För att man skall kunna göra detta måste man givet- vis i vågskålen lägga de maktmedel, som man har till sitt förfogande. Då man vid förhandling om tariffer på ena eller andra punkten vunnit en, låt vara — beroende på att maktmedlen äro svaga — liten jämkning, har man dock gjort den frihandelspolitik, som man predikar vid de internationella eko- nomiska världskongresserna, en tjänst genom att alla andra länder, som ha mest gynnad nations ställning, komma i åtnjutande av samma tullnedsätt- ningar. Det är ju givet, att deltagandet i den internationella handelspolitiken måste medföra vissa förpliktelser för de olika staterna i fråga om handels- uppgörelser. Om exempelvis alla skulle gå fram på ett sådant sätt, som man gjort i Danmark, där man hållit sig till mest gynnad nationsklausulen och överlåtit åt de andra staterna att strida sig till fördelar, som man sedan in- höstar, skulle ju därigenom, så vitt jag kan förstå, exportmarknaden komma att ytterligare avspärras. Vill man medverka till att för vårt land vinna några fördelar på exportmarknadens område, så måste man enligt min mening för- orda systemet med tariffavtal. Det tilläggsavtal, som det här är fråga om, har ju givit oss ganska litet. Det är sant, att de tillkallade sakkunniga an- sågo, att de tyska eftergifterna voro alltför små. Däremot nödgas jag, i motsats till herr Bengtsson i Norup, hävda, att vi, vid det sista samman- trädet, alla voro överens om att man icke under förhandenvarande omstän- digheter kunde erhålla ytterligare eftergifter och att man i det läge, i vilket vi befunno oss, inte hade något annat att göra än att taga de små fördelar man lyckats erhålla, då det icke var möjligt att uppnå större fördelar.

När det gäller att besvara frågan, vilka utsikter vi skulle ha, därest vi icke ginge med på detta avtal, så ha motståndarna till avtalet ställt sig på två olika linjer: den ena linjen är den hamrinska linjen, som innebär, att det skulle träffas ett avtal om att Sverige skulle behandlas som mest gynnad nation och därigenom avstå från de, låt vara små, fördelar, som ernås genom det föreliggande avtalet. Den andra linjen torde innebära, att vi skulle gå in för en mera aktiv handelspolitik. Vi skulle öka vår rustning och försöka att försvåra importen av den stora mängd varor av olika slag, som hit in- försas från Tyskland, och därigenom pressa oss till ytterligare fördelar. Jag

får säga, att jag sedan länge haft stora sympatier för denna sista linje, och jag skulle även nu hålla på den, om jag trodde, att den handelspolitiska rustning, som vi för närvarande ha, vore lämpad för att gå in i en sådan strid. Men man får, då det gäller underhandlingar med främmande länder, ingenting för sina vackra ögons skull, icke ens om man har vackra frisinna ögon, utan man måste för att vinna några fördelar förfoga över kompensationer att ge motparten. Det är dess värre icke på det sättet att man kan komma till förhandlingsbordet och säga att så och så skulle vi vilja ha det. Vi hade ursprungligen utarbetat en promemoria över alla de önskemål, som vi ville framföra vid underhandlingarna. Vi försökte också så långt det var möjligt att uppnå dessa önskemål, men vi hade icke några maktmedel, med vilka vi kunde genomdriva våra önskningsar. Den andra parten var icke villig att godkänna de krav, som framställdes från svensk sida. Motparten sade bleklagt nej. Därvid åberopades, att den tyska riksdagen icke skulle vara tillfreds med ett sådant avtal. Man hade redan, som bekant, fullt klart för sig, vilken ställning den tyska riksdagen intog i denna fråga. Det är ju klart, att för att kunna inverka på främmande länders handelspolitik måste man omsorgsfullt ha förberett sig till förhandlingarna. Jag tror, att herr Hamrin, som själv varit handelsminister, får erkänna, att den kamptullsparagraf, som är det enda maktmedel som vi mellan riksdagarna ha att tillgripa, i ett sådant konfliktläge, är mycket föråldrad som vapen i en nutida handelsstrid. Det blir inget jämnbördigt maktläge mellan Tyskland och Sverige vid sådana förhandlingar, även om den svenska importen från Tyskland är större än Tysklands import från Sverige. Tyskland har sitt dubbeltariffsystem, med fördragstullar och autonoma tullsatser. Den dag vi icke skulle ha avtal med Tyskland om mest gynnad nations ställning skulle de autonoma tullsatserna träda i kraft, möjligen ytterligare skärpta på grund av konfliktläget. Den tyska riksdagen hyser icke lika stora samvetsbetänkligheter som den svenska, då det gäller att höja den ena eller andra tullsatsen för att ge ett starkare eftertryck åt landets krav. I Sverige ligger ju saken tyvärr till på det sättet, att man årligen väcker motioner om avskaffande av eller sänkning av tullsatser, men för införande av nya tullar eller för höjning av gällande tullsatser finns det icke majoritet ens om en sådan åtgärd skulle vara behöflig ur handelspolitisk synpunkt. När vi sänka tullarna, försöka vi icke alltid att av respektive främmande land erhålla vederbörlig kompensation. Det är ju klart att med en sådan handelspolitik måste utgångsläget vara mycket ogynnsamt för vårt land. Om man skall ge sig in i en handelspolitisk strid exempelvis för att skaffa det svenska jordbruket större förmåner, så får man allt se till att tullrustningen är litet bättre än som för närvarande är fallet. Det går nog inte — åtminstone inte med den ståndpunkt som herr Hamrin i dag intog — att förfäktas de åsikter som herr Bengtsson i Norup framförde i sitt anförande. Ty herr Hamrins och herr Bengtssons i Norup synpunkter äro alltför vitt skilda. Herr Bengtsson i Norup framhöll, att det med hänsyn till det svenska jordbrukets för närvarande synnerligen betryckta läge, vore mycket betänkligt, att tyskarna exempelvis höjt sin smörtull till 50 riksmark, att det vore mycket betänkligt, om vi finge endast en sådan kontingentering av kreatur som den föreslagna, och att det även vore mycket betänkligt för vår export till Tyskland med en hel del andra åtgärder, som tyskarna vidtagit. Ja, det är riktigt, men hur skulle man ha klarat upp den saken med det av herr Hamrin föreslagna avtalet, att Sverige skulle behandlas som mest gynnad nation?

Tyskland hade redan beslutat att genomföra dessa åtgärder. Man borde då naturligtvis kunna — i stället för att tala om saken och reservera sig — sätta något genomförbart program i händerna på regering och riksdag. Men herr

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*

(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

(Forts.)

Bengtsson i Norup, som själv var ledamot av de s. k. sakkunniga, som biträdde vid förhandlingarna, hade icke något program att framföra, som kunde ge oss större fördelar. Det går väl an att klandra andra, därför att de icke kommit till något resultat, men när man ändå varit i den ställningen, att man haft visst inflytande, borde man väl kunnat ha tala om, vilket radikalmedel man hade till sitt förfogande, när det var fråga om att ställa det hela på ett gynnsammare sätt för det svenska lantbruket i denna traktatfråga. Jag tycker det skulle ha varit mycket fördelaktigt, om han hade kommit fram med sitt Kolumbi-ägg, innebärande en lösning av frågan, varigenom man kunnat pressa ned de överdrivna agraranspråken i Tyskland och möjliggjort förbättrad export för vårt land. Den vägen har herr Bengtsson i Norup emellertid icke anvisat, och den väg, som herr Hamrin anvisade, var en väg, som ledde till rakt motsatt resultat.

Jag tror också, att man vid bedömandet av förevarande traktatfråga bör göra en liten jämförelse med den traktat vi slöto med *Finland* under den tid herr Hamrin var handelsminister. Den *tyska* tilläggstraktaten skulle icke i något avseende binda oss, utan vi skulle ha vår handlingsfrihet full och obeskuren, då det gällde åtgärder för att skydda det svenska jordbruket. Så var det icke med den *finska* traktaten. Detta belyser enligt min mening, hur olika man på vissa håll ställer sig i olika situationer. När man är handelsminister och skall föra förhandlingar, möter man svårigheter och väjer undan för dem. Man ser, att ingenting är absolut tillfredsställande, och kommer till slut till det resultatet, att det är två dåliga möjligheter man har att välja emellan, och så får man taga den, som är minst dålig. På det sättet var det, förmodar jag, vid avslutandet av den finska handelstraktaten. Men enligt min mening hade man då bort vara så försiktig, att man icke bundit vår handlingsfrihet med hänsyn till skyddsåtgärder till förmån för de svenska jordbruksalstren. Men när man nu behandlar frågan om den tyska handelstraktaten, befinner sig herr Hamrin i opposition och framställer klander och anser, att saken skulle ha skötts på ett annat sätt. Och nu säger också herr Bengtsson i Norup, att de sakkunniga icke fått vara med om att planlägga, hur förhandlingarna taktiskt skulle uppläggas. I detta fall missminner han sig säkerligen. Jag vet, att herr Bengtsson i Norup var med vid ett sammanträde i statsrådsberedningen den 23 juli 1929, och då var det tal om att man skulle, åtminstone till en början, begränsa förhandlingarna till jordbruksområdet. Herr Bengtsson i Norup hade ingenting att erinra mot detta. Och när förhandlingarna började, ställdes frågan, om man skulle taga med hela området eller begränsa sig till jordbruket. Icke heller då avhördes någon opposition från herr Bengtsson i Norup. Man var överens om att man skulle försöka föra förhandlingarna på enbart jordbruksområdet med hänsyn till de konsekvenser, som förhandlingarna skulle kunna leda till, om man toge med det hela.

Man var också på det klara med att det var omöjligt att göra en sådan bytesaffär, att man bjöd ut de svenska tullnedsättningarna på industrivaror för att vinna fördelar på jordbruksområdet. Den tyska traktaten var från tysk sida uppsagd för att man skulle kunna genomföra åtgärder till det tyska jordbrukets stödjande, och man hade från tysk sida satt igång med hela apparaten, icke för att vinna några industrikompensationer utan för att åt sitt jordbruk skydda hemmamarknaden i konkurrensen med utlandet. Det är då klart, att det icke legat i vår makt att få en ändring till stånd i denna tyskarnas inställning. Herr Bengtsson i Norup gjorde också det uttalandet, att höjningen av den tyska smörtullen försvårar läget för oss. Ja, det är sant, men i detta fall hade vi icke någon bindning. Det var i stället Finland, som fick föra förhandlingar i det hänseendet. Och jag vill säga, att jag mycket beundrar den finska handelspolitiken i vad angår främjandet av det finska jordbruket. Där

sätt en agrarregering, som man omöjligt kan misstänka för att icke vilja beakta jordbrukets intressen — det vore ungefär detsamma som att misstänka herr Olsson i Kullenbergstorp om han skulle ha stått i spetsen för en regering. Man hade nu i Finland i motsats till oss förmånen av en bindning av den tyska smörtullen. Tyskarna gingo till förhandling med finnarna, jämväl de svenska underhandlarna understödde de finska kraven på att tyskarna skulle bibehålla smörtullen vid dess förutvarande belopp. Men vad gjorde den finska agrarregeringen — alltså herr Olssons i Kullenbergstorp egen regering i Finland? Jo, den finska agrarregeringen beslutade att offra bindningen på smörtullen, och i stället tog den kompensationer på industriområdet. Jag tror, att om en högerregering gjort på detta sätt, den skulle ha uppburit mycket smälek och kritik av herr Olsson i Kullenbergstorp. Danmark har också olägenhet av höjningen av smörtullen, liksom Polen och Östersjöländerna; det är alltså icke bara vi, som ha intresse av den tyska smörmarknaden. Men alla dessa länder ha fått dagtinga, och intet av dem har kunnat hindra höjningen av smörtullen.

Det finns sålunda vissa gränser för möjligheterna, och i synnerhet äro dessa gränser svåröverkomliga, då det gäller underhandlingar med en stat, som under årtal berett sig på att föra traktatunderhandlingar, under årtal rustat sig för en handelspolitik avseende att främja förmånliga traktatuppgörelser. Det är då klart, att en stat, som i likhet med Sverige icke har denna rustning och som icke i tid har inrättat sig för en smidig och aktiv handelspolitik, måste draga det kortaste strået. Vi ha enligt min mening måst sluta åtskilliga för vårt land mindre fördelaktiga handelstraktater på grund av att vår rustning icke varit tillfredsställande. Jag hoppas, att vi så småningomom i denna kammare och riksdagen skola vinna mark för den tanken, att man bör genomföra ett smidigare tulltaxesystem, en dubbeltariff-taxa, så att man får möjlighet att på ett kännbart sätt komma åt den utländska importen vid handelskonflikter och så vi bli i tillfälle att framföra ett verkligt maktmedel mot utlandet, för den händelse underhandlingarna om handelsavtal icke skulle leda till något resultat. I så fall skulle man bättre bli i stånd att åstadkomma gynnsamma handelsöverenskommelser för vårt land.

Det är nog heller icke riktigt, att man försöker i sådana frågor som dessa driva upp stora debatter på sätt här sker. Man borde behandla dylika saker litet mera diskret. Jag tror det vore fördelaktigt, om de handelspolitiska uppgörelserna icke alltid behandlades inför öppen ridå, utan man kunde avgöra frågorna vid sammanträden, som mera undginge offentligheten. I det fallet ha vi kanske också något att lära av Tyskland. Där har man möjlighet att vid hemliga sammankomster förbereda de åtgärder, som skola vidtagas — sammankomster, där den verkliga innebörden av åtgärderna kan mera ingående diskuteras.

Det avtal, som här föreligger, är ingalunda tillfredsställande. Man skulle ha önskat, att det varit betydligt bättre. Men avtalet är ändå som herr Bengtsson i Norup yttrade vid det sammanträde jag talade om — det bästa avtal man kunnat åstadkomma, och därför får man gå med på detsamma; ungefär detta sade förresten samtliga de sakkunniga vid det tillfället. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Om jag jämför dagens debatt med den som ägde rum för fyra år sedan, vid avslutandet av den tyska handels- och sjöfartstraktaten, kan jag icke komma ifrån det intrycket, att det ändå rör sig litet i denna kammare. Det var huvudsakligen samma män i kammaren då som nu, men den gången behandlade man utan vidare ärendet blott som en formell sak, som man skulle säga ja och amen till. Jag yrkade

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

visserligen avslag, men detta nästan skrattade man åt. Det förekom också i ett litet uttalande av nuvarande statsministern, men det var ganska lamt.

Om man såsom handelsministern utgår ifrån, att tilläggsavtalet är i motsvarande bestämmelser minst lika bra som 1926 års avtal, skulle man väl också kunnat taga ändringen för god, och det skulle icke ha blivit någon vidare opposition. Men nu har herr statsrådet icke ens lyckats övertyga sina egna partivänner i utskottet om den saken. De ha funnit det föreliggande avtalet sämre än det gamla; det ha de ju klart sagt ut. Sålunda: statsrådets egna anammade honom icke i ty fall.

Jag har sagt åtskilligt i detta ämne redan i remissdebatten, och jag skall här icke upprepa det. Herr statsministern yttrade vid det tillfället, att man kunde resonera vidare, när ärendet senare förelåg till behandling, och jag vill säga, att jag trodde icke det skulle bli någon så ingående diskussion i frågan som den som nu förekommit. Jag dömde nämligen efter förhållandena för fyra år sedan.

Herr Nylander började sitt anförande med att säga, att avtalet icke under några förhållanden kunde bli bättre — det repeterade han åtskilliga gånger. Och har man den bergfasta tron, att en sak icke kan bli bättre än den är, förstår jag mycket väl, att herr Nylander måste anse, att det är bara vi, som äro några bråkstakar. Så har man också inlåtit sig på funderingar om hur det skulle ställa sig, om vi hade majoritet att fälla förslaget, och herr Nylander uttalade — liksom herr Lövgren i Nyborg — att vi i själva verket kände en sådan tillfredsställelse över att förslaget komme att antagas; vi spelade alltså en ren komedi! I tidningspressen ha vi även fått reda på att det icke är något annat än ett valtrick från vår sida, när vi yrka avslag på avtalet, och att vi i själ och hjärta önska, att det skall gå igenom. Ja, i så fall måtte jag vara en durkdriven skådespelare, ty redan den 23 juli förra året, då vi voro uppkallade några stycken — såsom herr Anderson i Storegården erinrade — till handelsministern, var jag inne på samma bog som nu. Då talade herrarna om att man skulle sätta in all sin kraft på att genomdriva, att möjligheten att exportera levande slaktdjur till Tyskland skulle stå öppen. Jag sporde då herrarna, var de trodde de skulle få denna kraft ifrån — om den skulle komma ovanefter! Ty jag såg, att det fanns icke någon kraft att mobilisera, för så vitt man icke beslutade sig för att se på hela traktaten och taga upp de punkter, där man kunde utan att få stridigheter i kamrarna sätta litet hårt mot tyskarna. Framför allt framhöll jag den oerhörda tullnedsättning, som skedde på åtskilliga poster beträffande tyska kramvaror år 1926; i ett fall rörde det sig om en nedsättning med ända till 70 % av tullen. Och Gud vet icke allt vad tyskarna välsignade oss med i den vägen! Jag kan icke förstå, att ens en frihandlare skulle ha något emot att klämma efter den import till Sverige av allt sådant lyxkram, som tyskarna kastat över oss. Man frågar visserligen, om jag kan garantera, att man i så fall skulle ha kommit någon väg i denna situation. Nej, det finns ingen möjlighet, men herr Anderson i Storegården påpekade själv, att vi icke hade några bytesmedel att erbjuda och att detta var anledningen till att man icke kunde göra något härvidlag. Ja, det var bytesmedlen som fattades, och detta berodde på att man strängt skulle hålla sig till tullposterna bara på jordbruksprodukterna. Därför blev det så, att man måste följa tyskarnas kommando till punkt och pricka — det var endast humrarna, som slunko igenom. Jag kan icke heller förstå, att vi skulle kunna vinna någon mark vid framtida underhandlingar, såsom herr Anderson i Storegården hoppades. Går man till väga såsom man nu gjort och låter motparten kommandera och bestämma, att blott på det eller det området får man föra förhandlingar, så vinner man sannerligen ingen mark.

Nu säger man, att tyskarna beslutat höja smörtullen, innan underhandlingar-

na börjat. Ja, det är ett faktum, men en sak som vi också få taga i betraktande är, att den saken var förstörd redan i 1926 års handelstraktat. Ja, säger man, detta är icke något att åberopa, ty smörtullen var icke bunden i denna traktat. Det är riktigt, men det visar hur litet förutseende dessa underhandlare voro, ty smör blev vår största exportartikel till Tyskland bland jordbruksprodukterna, en artikel, som ensam representerar ett större värde än alla de andra tillsammansagna.

Herr Lövgren i Nyborg förklarade, att jag skulle ha sagt, att jag hellre ville ha det nu föreliggande förslaget än ett traktatlöst tillstånd. Ja, herr Lövgren får väl ändå medge, att jag icke sagt detta till *honom*. Det är bäst, innan han påstår att jag yttrat någonting, att han själv vet vad jag sagt, ty tager man ett uttalande i tredje eller fjärde hand, brukar det kallas skvaller, och det är icke bra att åberopa som bevis här i kammaren. Jag har aldrig yttrat mig så, som den föregående ärade talaren gjorde gällande.

Så gjorde herr Anderson i Storegården stor affär av att Sverige skulle tillförsäkras behandling såsom mest gynnad nation. Jag uttalade själv mitt gillande härav i juli, men under vilken förutsättning ansåg jag det förmånligt? Jo, med hänsyn till det provisorium, som jag ansåg skulle följa, om vi icke gingo med på tyskarnas förslag. Men aldrig kunde väl någon mena, att vi skulle låta tyskarna behandla oss huru som helst och bara vara nöjda för framtiden med rollen mest gynnad nation. Detta är långt ifrån min åsikt i ty fall. Under det provisorium, som rådde, innan 1926 års traktat ingicks, hade Sveriges ställning som mest gynnad nation, och det finge man ju finna sig i, om den perioden bleve litet längre eller kortare.

Nu avfärdar jag allt detta tal om mest gynnad nation, om bytesmedel och om att man skall skaffa sig ökad rustning och kompensationer. Jag tycker, att man målmedvetet drivit det därhän, att vi icke hade några bytesmedel eller någon kompensation att komma med gentemot tyskarna vid dessa underhandlingar. Jag vill verkligen fråga: Vad kunde det finnas för möjligheter till bytesmedel och kompensationer, när det var tal om blott och bart jordbruks-tullsatserna i vårt land och Tyskland. Så vitt jag vet kunde icke någonting uppletas. Då måste den situationen inträffa — det påpekade jag redan i juli — att vi blevo tvungna att vädja till tyskarnas nåd och barnhärtighet och vara nöjda med vad de ville giva oss. Ty vi hade ingenting att sätta upp mot tyskarna, om vi följde dessa linjer. Så har det också blivit. Herrarna säga ju själva: Tyskarna sade nej, vi kunde icke komma längre. Det är klart, att icke tyskarna äro så fåkunniga utan fullt på det klara med, huru svag vår ställning är. Detta visste de redan år 1926, då vi satte ned en del tullar på varor, som de slunga hit. Och för oss var det definitivt, men tyskarna hade fria händer. Det skulle varit ett underverk, om de tillmötesgått oss i någon vidare mån, och detta ha de heller icke gjort. För de tyska agrarerna ha de små medgivanden, som gjorts till svenskarnas förmån, varit alldeles ofarliga.

Jag skall nu lämna de tre talarna och försöka resonera litet med anledning av herr statsrådets yttrande. Han påstod, att man överdrev sammanhanget mellan vad man verkligen ämnade göra till jordbrukets hjälp under nuvarande förhållanden och avslutandet av ifrågavarande traktat. Det är tydligt, att herr statsrådet kunde göra ett sådant uttalande, då han för sin enskilda del anser, att tilläggsförslaget just icke innebär någon försämring för oss jordbrukare. Men så skulle ingen annan än herr statsrådet och möjligen hela regeringen ha gjort. Alla vi andra anse, att genom traktaten försämras betydligt jordbrukets ställning. Då är det också klart, att vi ha ett synnerligen stort intresse för frågan: Vad har regeringen i sin ordning ämnat komma med för att neutralisera denna ytterligare försämring för det svenska jordbruket, när regeringen och dess organ om och om igen förklarat, att det har en utomordent-

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

ligt dålig ekonomisk ställning. Tilläggsavtalet blir ju ett ytterligare minus för jordbruket. Går man alltså ut ifrån, att tilläggstraktaten försämrar ställningen, är det också befogat att säga, att visst sammanhang föreligger mellan dessa båda saker.

Herr statsrådet yttrade, att då vi voro bundna av traktaten finge vi naturligtvis avstå från en del åtgärder för jordbruket. Detta ansåg han vara det hela för vår del. Ja, det är solklart. Men vi få väl i varje fall finna oss i vad tyskarna gjort gentemot oss; därvidlag kunna vi väl icke få någon ändring till stånd, och detta få vi låta oss nöja med tills tyskarna finna för gott att återigen säga upp avtalet och flytta sina positioner ännu närmare oss. Förra gången var det också jordbruket, som träffades hårdast.

Vidare sade herr statsrådet, att tyskarna icke hade någonting att invända mot de svenska tullarna. Nej, det tror jag också, att de icke ha, och det kunna de väl ej ha, när de pressa ned våra tullar varje gång de uppsäga traktaten med oss för att sluta en ny traktat.

Det har framhållits, att tyskarna hävda jordbrukets intresse. Ja, jag måste säga, att jag beundrar den regering, som nu sitter i Tyskland för dess jordbruksintresse, i synnerhet om jag tänker på att den till stor del består av socialdemokrater. Jag framkastade den frågan under remissdebatten, huru det kunde vara så stor skillnad mellan de svenska och tyska socialdemokraterna. Jag fick svar av herr Ekman i vad det gällde demokraterna, men beträffande socialdemokraterna fick jag intet svar. Det är verkligen intressant att se, att det finns någon regering i något land, som tager sig an jordbrukarna.

Så yttrade herr statsrådet, att vi icke kunde vänta att få våra önskingar på varje punkt uppfyllda. Nej, det ska gudarna veta, att vi icke ha fått, och det har jag aldrig tänkt mig. Tvärtom kan man säga, att våra önskingar icke alls blivit uppfyllda.

Vi skulle, sade herr statsrådet, bättre utnyttja exporten än vad vi gjort förut; och i sammanhang härmed talade han om våra exportsiffror år 1913. Jag vet icke, om herr statsrådet menar, att utnyttjandet skulle ske bättre än år 1913, eller om det var tiden omedelbart innan tyskarna uppsade traktaten han avsåg. Jag måste säga, att jag icke förstår, på vilket sätt vi skulle kunna bättre utnyttja exporten. Ty även kontingenteringen skulle bli en krånglig och svår historia. Jag vill icke närmare inlåta mig på den saken, men jag måste fråga mig: Huru skall fördelningen göras, per vecka, per månad, eller huru skulle det hela gå till? Därvidlag uppställa sig många spörsmål. Kan ske det blir så, att mot slutet av året man har en del kvar av det överenskomna antalet, t. ex. när det varit till övervägande del kalvar som exporterats. Det är som sagt en kinkig sak, men det kan ju hända, att det är någon stackare, som kan draga fördel av 16-markslinjen vid sin export, och då är jag icke den som vill lägga hinder i vägen för något dylikt. Det gläder mig verkligen att i en enda punkt kunna instämma med herr handelsministern, nämligen i vad han talade om att det naturligtvis skulle ställa sig bättre i avseende å exporten, så länge kontingenteringen efter 16 mark varade, när tullen i andra fall uppgick till 24.50 kronor per 100 kg. Även om 16 mark är precis samma siffra som man har nu, är överenskommelsen härom ändå till fördel därigenom att andra som exportera bli kladda litet mera och att vi på detta sätt hitta ett kryphål att komma igenom. Det är en sak som är alldeles ostridig.

Man har försökt förringa betydelsen av en punkt, som här blivit kritiserad, nämligen bestämmelsen om att man icke har någon bindning då det gäller levande svin eller fläsk. Jag tror, att det är mycket betänkligt, att man icke fått bindning på denna punkt. Om jag ser på rapporten över exporten från Malmö till Tyskland sista marknadsdagen, finner jag, att då exporterades 20 storboskap, 30 kalvar och 40 sugor. Exportsiffran å kalvar var 50 % större

än den å storboskap, och exportsiffran å svin 100 % större. Men beträffande svin skulle nu bindningen bortfalla, och där skulle tyskarna kunna sätta vilken tull som helst. Det ser verkligen ut, som om tyskarna köpt relativt många större levande svin på senare tid, och det hade varit av värde, om de svenska underhandlarna kunnat åstadkomma någon förmån i det sammanhanget. Men vi hade naturligtvis ingenting att bjuda i stället, och därför kunde man icke komma någon vart!

Det må så vara, att vi i nämnda avseenden uppnått så litet, men jag kommer nu in på det rent katastrofala missförhållandet, nämligen tyskarnas dumping av säd till Sverige.

Herr statsrådet sade, att han *trodde*, att tyska utförselbevisens penningbelopp ej komme att höjas. Alltså vilar det hela på herr statsrådets tro. Ja, tro är en utmärkt sak, som man bör bygga på både i detta livet och det tillkommande, men i handelsfrågor är det nog bäst att ha det litet klarare än med bara tro. Såsom ett exempel nämnde han, att tyskarna för ögonblicket bundit sig vid ett belopp av 6 mark på havre och — efter vad jag tror — även på vete och råg. Vad dessa 6 mark å de tyska utförselbevisen betyda, det veta de som odla havre i stort här i landet. Jag själv är ju från Malmöhus län, där vi icke ha mer havre än vi fodra upp själva, men jag har rest i Sverige och sett vilken utsträckning havreodlingen har. Hela denna dumpinghistoria med de 6 marken — i svenskt mynt 5 kronor 34 öre — är det också en punkt, som är likgiltig och icke betyder någonting? På det området var åtminstone tullen bunden i det förra avtalet.

Sålunda: hur jag vrider och vänder på saken, så är det klart, att det nya tilläggsavtalet är oerhört mycket sämre än det nu gällande. Jag begriper icke, huru herr handelsministern läst detta. Att han själv icke är jordbrukare och därför ej begripit saken, må vara honom tillgivet, men han kunde väl ha läst innan till i alla fall.

Herr handelsministern yttrade, att vi kunde höja våra tullar mot dumping. Ja, det är lätt att säga tulipanaros — men gör'na! Vi få se, om det blir något av den saken. Jag har hittills icke sett till någon höjning av våra jordbrukstullar, men att vi ha de tyska utförselbevisen över oss, är tämligen tydligt. Man må icke tycka, att det är underligt, om jag såsom jordbrukare anser, att detta tilläggsavtal lägger sten på börda för våra ekonomiskt sett dåligt ställda jordbrukare.

Så till sist framhöll herr statsrådet, att det är viktiga intressen, som det gäller att tillgodose, men att han trodde att, om man avstått från tilläggsavtalet, jordbrukets intressen icke skulle bli bättre tillgodosedda — såvitt jag begrep, menade han väl att så icke skulle ske i ett eventuellt nytt avtal. Nej, det förstår jag, att den nuvarande handelsministern icke tror. Ty han ser på saken med industrimannens öga. Han gav tydligt belägg på detta i sitt anförande, och han erkände ju själv, att han icke förstod sig på jordbruk. Han sade också, att det var icke riktigt lämpligt att diskutera den taktik man skulle använda härvidlag. Är något dylikt icke lämpligt, då är ju hela denna sak nästan omöjlig att diskutera. Jag har icke velat för ett ögonblick klandra Sveriges underhandlare, landshövding Trolle, för vad han kom fram till med de direktiv han hade att följa. Jag är övertygad om, att han kom så långt han kunde på den basis, där han stod. Jag vill starkt framhålla, att det icke är honom jag klandrar, utan det är utgångspunkten, taktiken, som jag verkligen tror, att man kan göra befogade anmärkningar mot.

Vidare klagade herr statsrådet över att han icke fick de goda råden innan förhandlingarna upptogos. Detta bevisar, att herr statsrådet naturligtvis ansåg det vara av noll och intet värde vad jag uttalade vid sammanträdet den 23 juli, då jag framlade samma synpunkter som nu. Men det får jag ju finna

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

mig i, att han icke anser detta betyda något. Där var emellertid en man, som inkallats på samma gång och som gjorde ungefärligen samma uttalande som jag, en man som jag trodde, att herr statsrådet brydde sig mera om, nämligen herr Pettersson i Bjälbo. Han yttrade sig som sagt i samma riktning som jag, och skillnaden i våra uttalanden var härfin. Nog har jag för min del uttalat mig tillräckligt tidigt i denna sak. Sedan ha vi haft ärendet tre gånger uppe i utrikesnämnden — jag tror icke, att detta är hemliga saker, som icke få röjas — och jag har sjungit samma visa hela tiden. Jag tillät mig också framhålla, när hans excellens sade, att vi naturligtvis kunde förkasta förslaget och icke alls voro tvungna att antaga det, att jag icke trodde mycket på detta: huru dåligt det än vore, komme det nog att bli antaget i alla fall. Det tvivlade jag icke ett ögonblick på, och det gör jag icke heller nu, när jag ser, huru i bevillningsutskottet de två stora partierna enhälligt samlat sig omkring detsamma. Strängt taget hela tilläggstraktaten berör ju det svenska jordbruket — humrarna lämnar jag åsido. Det är betecknande, att de som uppträtt hittilldags från bevillningsutskottets sida varit herrar Nylander och Lövgren, och det är också betecknande, att när man skurit bort allt annat och låtit tilläggstraktaten gälla blott jordbruket, de industriella samlat sig om densamma. Detta är ju alldeles klart. Herrar socialdemokrater få väl anse sig i eminent grad representera de industriella här i vårt land, och samma är fallet med högern. Men här stå vi stackars jordbrukare! Och man menar: Vart vilja ni komma, ni stackare — ja, man säger icke stackare, men man tycker så, och i tidningarna har man sagt det rent ut. Man t. o. m. sätter i fråga allvaret och ärligheten i vårt uppträdande. Ja, det kan man ju förstå, att de skola göra, dessa industriella, som samlat sig kring en viss sak. Jag tycker mig riktigt förnimma återklagen av Ludvig Nordströms yttrande om den industriella utvecklingen här i landet. Det är viktiga saker det gäller för de stackars jordbrukarna, och det är vidare en betydelsefull fråga, som berör vårt förhållande till en utländsk makt.

I går diskuterade herrarna här rätt länge en fråga, som i viss mån även berörde en främmande makt, men då kunde jag icke upptäcka den där kombinationen av socialdemokrater och högermän. Någon överensstämmelse mellan deras synpunkter kunde jag då icke alls förmärka. Det är intressant för mig som jordbrukare att konstatera, att överensstämmelsen i dag är större än den var i går, och i bevillningsutskottets utlåtande nr 1 se vi vad vi ha att vänta, om utvecklingen här i landet skall gå i den riktningen, att jordbruket betraktas som ett slags blindtarm till industrien och ingenting annat.

Man säger: Vi ha icke kunnat komma längre, vi skulle så hjärtans gärna velat det, men det var omöjligt, och det få ni finna er i. Tycker ni icke traktaten är bra, då är ni bara hycklare, som lita på att vi andra skola handla och tänka för er på bästa sätt.

Jag är ärlig i mina uttalanden, det må gälla den ena eller andra frågan. och nu vill jag här för kammaren förklara, att vad jag sagt i denna fråga och alltsedan fram till remissdebatten i år och nu i dag, det har varit uttryck för min bestämda övertygelse. Jag tror, att ett bättre resultat skulle kunnat vinnas, men aldrig under den förutsättning, som man hade då dessa förhandlingar inleddes. Det är möjligt, att jag har fel, men jag tror det finnes ganska starka skäl för min uppfattning. Man talar om att det saknats bytesmedel vid förhandlingarna, men det är ju inte underligt, när man från början skar bort alla tänkbara bytesmedel på en gång.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Olssons i Golvvasta m. fl. reservation och instämmer alltså i den förste talarrens yrkande.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 5.

Herr statsrådet *Dahl* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 67, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1930/1931 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Nämnda proposition bordlades.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

§ 6.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 1; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Hans excellens herr statsministern **Lindman**, som anförde: Herr talman, mina herrar! När jag hörde det sista anförandet av herr Olsson i Kullenbergstorp, skulle jag såsom motto över detsamma velat sätta: »Striden om själarna», d. v. s. striden om jordbrukarnas själar. Ty såsom herr Olsson där framställde saken, ville han förmena, att han och hans meningsfränder, de ha iakttagit allt vad iakttagas kan för att åt »de stackars fattiga jordbrukarna», som han uttryckte sig, vinna något, under det att regeringen naturligtvis helt och hållet förbiset deras intressen. Regeringen har tänkt på industrien och icke brytt sig om jordbruket det allra ringaste! Det är därför jag vågar sätta detta motto över hans anförande: »Striden om själarna.» Jag vågar också påstå, att hans anförande här är så pass, jag skulle vilja säga orättvist mot den föreliggande propositionen, att det måste anses brista i objektivitet.

När herrarna gå att bedöma Kungl. Maj:ts föreliggande proposition, så få ni vara så vänliga och ställa densamma mot bakgrunden av det förfarande, som har tillämpats vid förhandlingarna med Tyskland. I första rummet få ni vara goda och tänka på förhållandena i Tyskland och hurusom den tyska regeringen var utsatt för en stark press av sina agrarer, vilka fordrade att bättre skyddas gentemot införseln till Tyskland från agrariska länder. Den tyska regeringen kände detta så mycket starkare som den även fick emot sig en del av sina egna; med andra ord socialdemokraterna stödde de agrariska strävandena i detta fallet. Det förelåg således ett ytterst svårt läge för de tyska jordbrukarna, precis detsamma för övrigt, som föreligger här hemma i vårt land. Detta är en omständighet, som man icke får förbise, när man uttalar sig om vad man kunnat vinna eller förlora vid en traktatuppgörelse.

När nu herr Olsson i Kullenbergstorp exempelvis talar om smöret, så måste vi komma ihåg, att smörtullen, som var bunden i den finska traktaten, hade höjts av den tyska riksdagen redan i maj månad, om jag minns rätt, till den nuvarande tullsatsen, som träder i kraft, då den finska traktaten går till ända. I samband med antagandet av denna tullsats, som är betydligt höjd, hade tyska riksdagen uttryckligen föreskrivit, att tullsatsen icke fick sänkas till lägre belopp i någon traktat utan riksdagens medgivande. Detta var en föreskrift som ingen regering i Tyskland kunde gå emot, och att heller ingen förhandlare från något främmande land skulle kunna driva tyskarna ur den positionen, det tror jag man kan utgå ifrån som ganska säkert. — Jag vill vidare påpeka, att uppsägningen skedde från *tysk* sida i syfte att, som jag sade, vinna bättre förhållanden för deras egna jordbrukare.

Vad gäller det då för oss? Jo, för oss gällde det att söka för våra jordbrukare behålla så mycket som möjligt, d. v. s. att i denna vanskliga situation söka åstadkomma att våra jordbrukare drabbades av minsta möjliga skada. När man då hade att bedöma på vilket sätt man skulle upptaga förhandlingarna, antingen på en mera begränsad basis, omfattande jordbrukets produkter, eller på en vidare basis, givande sig ut och segla på öppna havet med industri-

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*

(Forts.)

tullar, gatsten, snickerivaror och allt detta, så ansåg man från regeringens sida, att de största utsikterna att vinna något föreligga, om man begränsade sig till jordbruksprodukterna. Ty svävade man ut på det stora vida fältet, så skulle man, som herr Olsson i Kullenbergstorp mycket riktigt anförde i utrikesnämnden, under den hårda pressen från de tyska agrarernas sida kanske kunna uppnå, att man på tysk sida gav med sig på en och annan industriposition, med andra ord gjorde en eftergift och sänkte den tyska tullen på någon svensk industrivara eller medgav, att den svenska tullen på en tysk industriartikel fick höjas — därvidlag vore det lättare för Tyskland att kunna ge med sig något litet — men i sådant fall riskerade man, att detta sannolikt komme att ske på bekostnad av jordbruket, och det var just detta, som man ville skydda. Genom att begränsa och lokalisera förhandlingarna till jordbruksprodukterna har regeringen i varje fall avsett att söka vinna det bästa. Vi ha nämligen trott oss om att kunna på det sättet få fram bästa möjliga resultat för jordbruket, och jag är så övertygad om, att vår taktik varit riktig, att om jag i denna dag skulle börja dessa förhandlingar igen, så skulle jag förfara på precis samma sätt. Jag skulle icke kunna taga på mitt ansvar att handla på annat sätt än vi nu ha gjort och detta av många skäl, som jag delvis skall beröra.

Herr Olsson i Kullenbergstorp talade om alla dessa tyska kramvaror, som få komma in i landet, och om de låga tullsatter, som gälla för dessa varor o. s. v. Både han och herr Hamrin talade om den stora importen av tyska varor till Sverige. Jag frågar då: kan herr Olsson i Kullenbergstorp med kännedom om den majoritet, som finnes i riksdagen, till en början åstadkomma, att vi vid en traktatförhandling kunna ställa i utsikt genomförandet av högre tullar på de tyska industrivaror, som införas till Sverige? Kunna vi här i landet verkligen räkna med möjligheten att vid förhandlingar med Tyskland kunna gå fram icke bara med hot om tullförhöjningar utan även med en bestämd förklaring att vi kunna genomföra någonting i den vägen i riksdagen? Ha vi möjlighet att slå klubban i bordet mot tyskarna och säga: För de och de varorna måste ni vara med om att vi höja tullarna? Jag tillägger: Vad skulle herr Olsson i Kullenbergstorp ha sagt, om man i den föreliggande situationen t. ex. varit med om att förhjälpa våra industrier till att vinna vissa fördelar? Hade det icke då lika säkert som att två gånger två är fyra kommit att heta från herr Olssons i Kullenbergstorp sida, att vi hade givit efter för industriens krav och att detta skett på jordbrukets bekostnad? Fastän ingen människa skulle kunna visa, att jordbruket härigenom fått det vare sig bättre eller sämre, så skulle det med ganska stor säkerhet utropats från hans sida, att man sålt jordbrukets intressen för industriens skull. Herr Olsson i Golvvasta och andra framhålla, att den kungl. propositionen talar i industribetonad riktning. Men då herr Olsson i Golvvasta citerar en passus i propositionen, där det heter att »även från svensk sida ansåg man med allt beaktande av de önskemål, som i detta sammanhang framkommo från vissa industriens sida, en dylik begränsning vara av förhandenvarande omständigheter påkallad», så vill jag säga, att detta syftar ju i första rummet därpå, att om man tagit upp industriproblemet, så hade man i och med detsamma fått med en massa frågor berörande olika industrier. Vad hade detta betytt? Jo, att vår gatstensindustri kanske blivit ihjälslagen och att en hel del andra industrier kanske också blivit ihjälslagna utan att man vunnit några fördelar på andra håll. Då herr Olsson i Kullenbergstorp så kraftigt understryker, att han, då han var kallad till sammanträde i utrikesnämnden, gav det rådet, att man skulle taga upp tullfrågan över hela vida fältet, så vill jag erinra om att han i första hand tillrådde oss att nöja oss med att förvärva mest-gynnad-nations-behandling. Det var vad han ville. Det

talade han om vid första sammanträdet i statsrådsberedningen, dit han jämte en del andra var kallad, och han blev också bemött på den punkten. Om vi hade följt det rådet, så hade detta nämligen betytt, att vi överlätit till andra nationer, som göra traktater med Tyskland, att bereda sig förmåner, men själva skulle vi avstått ifrån möjligheten att på för oss viktiga punkter betinga oss fördelar. Andra nationer tillvarataga sina intressen men icke våra, dem få vi söka tillvarataga själva.

Nu säger herr Olsson i Kullenbergstorp — jag vänder mig till honom, därför att han var den siste talaren, men ungefär samma synpunkter ha framförts av herrar Hamrin och Olsson i Golvvasta —: Vad fanns det för möjligheter till komparationer i detta fall? Ja, den som läst och studerat traktaten, ser ju vad man vunnit och förlorat i komparationsväg, men det märkvärdiga är, att både i reservationerna och i anförandena här i dag så talar man mest om vad vi förlorat och minst om vad vi vunnit, och det är ganska betecknande, att vad jag för min del betraktar som en mycket stor fördel, det talar man inte alls om. Jag skall icke gå in på saken, ty jag förmodar att den tidigare berörts, och jag skall icke heller ingå på något utförligt bedömande av denna traktats fördelar och nackdelar överhuvud, men jag kanske ändå får säga några ord därom.

Det är alldeles uppenbart, att man i denna traktat gjort förluster. Här har talats om havredumpingen mot Sverige och att det icke finnes någon garanti mot att de tyska utförselbevisen, som jag vill kalla dem för enkelhetens skull, skola bli fastbundna. Det är riktigt, att man icke lyckats härmed, men, mina herrar, det finnes en sak, som man kan göra och det på ett område, där svenska riksdagen har full frihet. Det är att höja tullen på havre. Nå, det är, menar herr Olsson i Kullenbergstorp, som att säga tulipanaros, det är lätt att säga, men att få svenska riksdagen att vara med därom, det är svårare. Nyss sade han emellertid själv: Tag upp nya tullförhandlingar, sätt högre svenska tullar och möt de tyska kraven med svenska! Är inte det också att säga tulipanaros? Kan herr Olsson i Kullenbergstorp också göra det? Enligt mitt förmenande är det så, att det ena argumentet slår ihjäl det andra. Kan man få riksdagen med sig och höja tullarna på den ena artikeln, så kan man väl också få den med, när det gäller den andra. Kan herr Olsson få med sig riksdagen för en höjning av tullen på tyska industrivaror, så kan han väl också få den med sig för en höjning av havretullen och kanske även rågtullen i syfte att hindra dumping på havre och råg. — Jag ber om ursäkt, herr talman, att jag kanske kommer att upptaga kammarens tid ännu en liten stund, men ämnet är så viktigt, att jag ser mig nödsakad att något taga i betraktande traktatens fördelar och nackdelar. — Detta var alltså frågan om dumping med havre.

Det är mycket riktigt att man icke kunnat förhindra, att bindningen av tullen på levande svin tagits bort. Herr Olsson i Kullenbergstorp talade också om detta, men denna export uppgick under tiden januari—oktober 1929 till 2.160 svin med ett sammanlagt värde av 319,000 kronor. Det var emellertid icke på den punkten, som de svenska lantmännen ville, att man i första hand skulle inrikta sina strävanden, och icke heller fanns det större utsikter för att tyskarna på denna punkt skulle införa högre tull gentemot oss; snarare tvärtom, låt vara att man icke hade någon garanti i det fallet. Nej, de svenska lantmännen ville i främsta rummet, att man skulle inrikta strävandena på levande kreatur och köttavfall. Detta betraktades såsom det förnämsta önskemålet. På de levande kreaturen ha vi ju fått kontingentering av exporten med respektive 5,000, 6,000 och 7,000 kreatur till en lägre tullsats. När förhandlingarna voro slut här i Stockholm, voro de faktiskt avbrutna genom veto från tysk sida, och man kunde alltså icke komma längre. Man

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

kunde ju då ha avbrutit förhandlingarna på denna ursprungliga, mera begränsade basis och låtit dem övergå till att omfatta hela problemet. Emellertid fortsatte man med förhandlingarna i Tyskland och lyckades då komma upp till en kontingentering av 7,000 kreatur för det tredje året. Nu skola herrarna beakta, att denna export av kreatur rörde sig före kriget om cirka 15,000 djur, men har under de sista åren med deras försvårade förhållanden uppgått till allenast omkring 5,000 djur. Det tyska önskemålet var en tull av 24:50 Rmk. Nu uppnådde man för dessa kontingenter 16 Rmk. Härvidlag är emellertid att märka, att det var egentligen icke den lilla importen från Sverige som var av största betydelsen för tyskarnas inställning till denna fråga. Tyskland importerar kreatur från många andra länder, icke minst från Danmark, vars export till Tyskland uppgår till cirka 270,000 kreatur enligt senaste uppgift. Det var denna export, som tyskarna ur synpunkten av Danmarks ställning såsom mest gynnad nation i första rummet ville träffa, fast man måste sätta in angreppet mot oss, där denna tullsats på levande djur var bunden. Det var under dessa förhållanden som frågan kom upp att genom ett kontingentförfarande söka få någon lättnad, och efter många besvär fick man Tyskland med på kontingenteringen, enligt vilken kontingenten skulle successivt höjas till 7,000 kreatur. Jag skall icke ingå på frågan om de svårigheter, som äro förenade med denna kontingentering; det är emellertid en fråga, som låter lösa sig. År 1929 var importen av levande kreatur till Tyskland närmare 5,000 djur, men därav utgjordes mer än hälften av till- kreatur och kalvar. Efter ingäendet av denna traktat kan man emellertid föreskriva, att hela kontingenten skall utgå i fullviktiga kreatur. Det är vidare att beakta, att Danmark med sina 270,000 kreatur visserligen får samma kontingenter som vi, men att danskarna för återstoden av sin export få betala 24:50 Rmk., vilket måste komma att ha ett prisstegrande inflytande. Om alltså en exportör av slaktdjur får exportera, med licens, 1,000 kreatur till 16 Rmk. och vill exportera ytterligare 1,000 djur utan licens, så får han för dessa senare betala 24:50 Rmk i tull eller i genomsnitt en tull av 20:25 Rmk. Våra fördelar bli alltså icke så små i jämförelse med andra länder med mycket större export än vi.

I detta sammanhang vill jag fästa uppmärksamheten på en sak, som herrarna tyst och stilla gått förbi, nämligen ordnandet av slakthusfrågan i Sassnitz. Det var ett stort önskemål för oss att få utföra slaktdjuren direkt med ångfärja från Sverige till Tyskland. Det kunde man emellertid icke förut, ty enligt de tyska bestämmelserna måste djuren föras direkt från järnvägen till kreaturstallarna utan beröring med allmän landsväg. Följaktligen var färjan stängd för denna export från vår sida, och det var ett önskemål för oss att få djuren till Berlin och få dem slaktade där. Nu förhöll det sig emellertid så, att slakthusfrågan icke låg i den tyska utan i den preussiska regeringens hand, men denna fråga löstes slutligen på det sättet, att vi fingo garanti för att slakthuset i Sassnitz icke blott icke skulle nedläggas i februari månad 1930, som man eljest bestämt, utan att det tvärtom skulle bibehållas, byggas ut och sättas i gott skick. Vidare bestämdes, att de taxor, som där skulle tillämpas, skulle underställas oss, vilket för övrigt redan har skett. De voro sådana, att de kunde godkännas av lantbruksrådet Leufvén i Berlin och av lantbruksstyrelsen.

Detta ordnande av slakthusfrågan i Sassnitz innebär en betydande fördel och en fördel, som icke fanns i den gamla traktaten.

Slutligen vill jag gå in något på frågan om slaktavfallet. Även detta är en fråga, som för slakterierna ansetts vara av mycket stor betydelse. För slaktavfall gällde förut en tullavgift av 32 mark. Emellertid var tullavgiften i den danska traktaten bunden vid 21 mark. Detta var sålunda vad även vi fingo

betala i tull såsom mest gynnad nation. Denna tullsats blev redan vid förhandlingarna i Stockholm sänkt till 18 mark. Men när man fortsatte förhandlingarna i Berlin nedsattes den för levrar, som utgör ungefär hälften av exportkvantiteten, till 16 mark och för det övriga till 18 mark i stället för 21 mark. Nu torde en nedsättning från 21 till 18 resp. 16 mark i tullavgift anses vara en fördel och en ganska stor sådan efter vad man sagt mig från export-slakteriernas sida. Den fördelen är så pass stor, att den svarar mot kostnaderna för veterinärbesiktning och trikininspektion, varöver man klagat så mycket. Fördelen av att få den lägre tullavgiften kan jämföras med dessa kostnader.

Herr Olsson i Golvvasta glömde bort att tala om slakthusfrågan, men det berodde väl på, att han icke har så mycket med export av slaktdjur att göra. Den glömskan kan jag ju förstå, men att en skåning glömmar bort en sådan sak förvånar mig. Slakthusfrågan är emellertid en mycket viktig fråga. Sedan talade herr Olsson i Golvvasta om timotejhöet. Naturligtvis kan man säga att denna fråga icke är någon stor fråga, men för mellersta Sveriges jordbrukare betyder det icke så litet att få exportera hö. Hö är ju en vara som, låt mig säga, betingar ett pris av ungefär 6 kr. pr 100 kg. Om jag i stället för att ha en tull på 1 mark, d. v. s. 0.88 eller 0.89 kronor, sätter ned den till 0, så betyder det ganska mycket. En tullavgift av 88 eller 89 öre på en vara, som kostar 6 mark, är icke så liten. Jag förstår för övrigt icke herr Olsson i Golvvasta, när han talade om timotejhöet. Han är ju reservant och har suttit i bevillningsutskottet och reserverat sig där. Det finns i slutet av det protokoll, som är fogat till den kungl. propositionen, en bestämmelse om vad som enligt traktaten menas med timotejhö. Det heter där att såsom timotejhö skall anses endast sådant hö, som »uppenbarligen övertvägande, d. v. s. till mer än hälften, består av timotej». Det finnes alltså föreskrifter härom, men dessa har möjligen herr Olsson i Golvvasta gått förbi vid sitt studium av frågan.

Ja, herr talman, vilket är bättre och vilket är sämre? Äro fördelarna större än nackdelarna eller är det tvärtom? Herrar Olsson i Kullenbergstorp, Olsson i Golvvasta, Hamrin och Bengtsson i Norup säga att detta avtal är sämre. Jag påstår, att det icke är sämre. Jag tilltror mig icke att vara den som kan med absolut säkerhet säga att så är förhållandet, men så är i alla fall min uppfattning. Jag kan icke komma ifrån att de fördelar, som vi vunnit vid våra förhandlingar, verkligen uppväga nackdelarna, men det är ju möjligt att herrarna ha rätt. Kanhända ha vi — jag hoppas det livligt — när denna traktat skall förnyas nästa gång om tre år, en regering bestående av herrar Olsson i Kullenbergstorp, Olsson i Golvvasta, Bengtsson i Norup och Hamrin bland andra. Då få de pröva sina krafter på den nya traktaten. Jag vore glad, om så bleve fallet. Vi få sannerligen ingen frid förrän herrarna fått pröva sina krafter på detta område. Det är mycket lätt att säga så och så vilja vi ha det. En frisinnad talare i första kammaren förklarade att svenskarna vid traktatförhandlingarna hade stått med hatten i hand och bokat emot tyskarna, men så har icke varit förhållandet. Vi ha satt hatten på huvudet och sagt att vi avbryta förhandlingarna, om vi icke få det så och så, och därmed ha vi i alla fall tvingat oss till en del fördelar.

Herr talman, det är så att man, när man sitter och är med om själva förhandlingarna om en traktat — jag har levat med vid dessa förhandlingar i åtminstone två månader nästan varje dag — ser svårigheterna framträda oändligt klarare, än när man efteråt skall bedöma saken. Då kan man lätt nog säga, att det där var icke bra. Ni kunde ha gjort det bättre. Jag tvivlar icke på, att andra kunde gjort det bättre. Jag skall i det sammanhanget giva mitt erkännande åt den energi, som herr Olsson i Kullenbergstorp utvecklat i denna

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

sak. Han kanske kunde ha gjort det bättre än jag. Vi ha dock haft i ögon-
sikte under förhandlingarna precis detsamma, som herr Olsson i Kullenbergs-
torp. Vi ha velat vinna åt jordbruket precis det som han vill. Jag sade före
underhandlingarna till mina kolleger: Låt oss nu koncentrera oss, så att vi
vinna det bästa möjliga åt våra jordbrukare. Låt oss skjuta alla industrifrå-
gor åt sidan och icke fästa oss vid de framställningar som gjorts från industri-
håll och där man sagt, att vi vilja ha det och det. Jag kan försäkra herr
Olsson i Kullenbergstorp att detta har varit vår utgångspunkt. Hur vi sedan
ha lyckats blir en annan sak. Nu har riksdagen att bedöma hur regeringen
har lyckats. Icke är jag nöjd med traktaten och icke var jag nöjd med 1926
års traktat, men att därför, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Ol-
sson i Golvvasta och herr Hamrin yrka avslag å traktaten kan jag icke göra.
Det kunde jag icke med 1926 års traktat heller. Jag klandrade den traktaten
och skulle klandra den här också, men jag skulle icke kunna yrka avslag på
densamma, ty det skulle innebära för stora olägenheter för jordbruket.

Därmed kommer jag in på frågan om vad som skulle ske, om traktaten av-
slås. Herrarna säga här så frankt att vi yrka avslag på denna traktat, vi vilja
icke ha den. Då skulle jag vilja säga här, som jag sade till motsvarande me-
ningsgrupper i första kammaren: Vad skulle herrarna göra i detta ögonblick,
om riksdagen i dag skulle fälla denna traktat? Vad skulle ni göra? Sätt
er ett ögonblick in i den tanken, att traktaten fälldes, regeringen avgick och
de som fällt densamma, nämligen bondeförbundet och de frisinnade, övertog
ansvaret. Vad gjorde ni då? Kan ni tala om för mig, vad ni skulle göra då?
Ni säga, att ni icke äro rädda för ett traktatlöst tillstånd. Vad betyder det
i detta fall? Tyskland har som bekant sina autonoma tullsatser vilka träda i
kraft vid traktatlösa tillstånd. Det har alltså högre tullsatser gentemot så-
dana länder, med vilka det icke ingått några traktater. Även om vi med
Tyskland finge ställning som mest gynnad nation skulle det oaktat på en
mängd punkter inträda betydande svårigheter. För det första skulle vi tappa
det, som det nu är fråga om, nämligen fördelarna för jordbruket, såsom kon-
tingenteringen, slakthuset, slaktavfallet och timotejhöet. Dessa fördelar be-
tyda tydligen icke så mycket för herr Olsson i Kullenbergstorp, men allt detta
tappade vi bort under alla förhållanden. En sådan sak skulle ingen kunna av-
värja. Vad tappade vi mera? Jo, exporten av gatsten. Det skulle betyda bortåt
5¹/₂ miljoner kronor för den stora befolkning, som är sysselsatt därmed. De,
som äro sysselsatta därmed äro visserligen icke jordbrukare, men de äro dock
stenhuggare. Den exporten försvann, den industrien, som nu är tullfri, skulle
knappast ens få en tullsat av 0.20 mark, ännu mindre den autonoma tullen
av 0.40 mark. Hur skulle det gå för dem, som äro intresserade i snickerivaror,
t. ex. i sådana varor som kallas ämnesblock och fönsterramar? S. k. ämnes-
block exportera vi till ett värde av 2,400,000 kronor och fönsterramar till ett
värde av 631,000 kronor. Visserligen är det icke så mycket, men en höjning
av tullen på dessa varor skulle föranleda att exporten skulle äventyras. Så
ha vi vidare en befolkning, som vi alla ha ett starkt intresse och sinne för,
nämligen fiskarebefolkningen på bohuslänska kusten och även på Skånes
kuster, särskilt den befolkning, som sysslar med fångst av sill. Hur skulle
det gå för den? Det förhåller sig så, att denna sill måste strösaltas för att
hålla sig, särskilt måste detta ske under sommarmånaderna. Nu ha vi, och så
skulle det bli även enligt den nya traktaten, rätt att införa sådan saltad sill
tullfritt i Tyskland, och den exporten gick 1928 för 3,382 ton upp till ett värde
av 621,000 kronor. Den exporten skulle försvinna, om ej traktaten kommer
till stånd, därför att den autonoma tullen då skulle träda i kraft. Vi ha nu en
undantagstariff för denna saltade sill. Jag kan räkna upp den ena varan
efter den andra, där vi bara skulle göra förluster, som, efter vad jag nyss

sade, även skulle drabba själva jordbruket. Kan man verkligen vilja avslå denna traktat och taga ett traktatlöst tillstånd? Man förvänar sig verkligen över, att man så pass lättsinnigt kan använda ett sådant uttryck som ett traktatlöst tillstånd. Sådant ha vi haft förut och det är, säger man, icke hela världen. Herr Olsson i Golvvasta vill icke ha ett traktatlöst tillstånd, men han vill avslå traktaten sådan den nu föreligger. Han vill väl ha nya traktatförhandlingar, förmodar jag, men under tiden blir det ett traktatlöst tillstånd, det kan ingen människa förebygga. Det är enligt min mening ologiskt att i samma andedrag säga, att jag yrkar avslag å denna traktat, men jag vill icke ha ett traktatlöst tillstånd, och förmena, att dessa båda saker icke alls hänga ihop.

Jag skulle vilja till sist, herr talman, jag kan icke underlåta det — jag märker tyvärr att jag hållit på alldeles för länge — yttra några ord med anledning av vad som sades från Kristianstads läns bänk. Det var herr Bengtsson i Norup, som talade om exporten av levande kreatur och om eftergifter och fördelar i sammanhang därmed. Han sade, att det var en felbedömning, som ägt rum, när man ansåg att fördelarna uppvägde de eftergifter, som man gjort. Han ville icke påtaga sig ansvaret för ett sådant avtal. Jag vill först säga att jag icke uttalat mig alls vad de tillkallade sakkunniga beträffar. Jag har icke lämnat några uppgifter till utskottet och kommer icke heller att uttala någonting om vad de ha sagt, därför att det där icke fördes några protokoll. Det finnes endast anteckningar av en sekreterare, som varit närvarande vid de sakkunnigas sammanträden, men dessa anteckningar ha icke justerats, och, om jag uttalar något därom, föreligger naturligtvis den risken, att jag blir emotsagd. Detta är skälet, varför utskottet icke fått del av dem, och varför jag icke kan uttala mig om dem. Men herr Bengtsson i Norup har varit vänlig att skriva något i en tidning härom. Det var vid ett tillfälle den 2 december förra året. Han var väl rädd för att vår underhandlare, landshövding Trolle, skulle få för stor ära av traktaten, och därför ville han vara med litet. Han medgav en intervju i en tidning, däri han uttalar sig på följande sätt beträffande kreatursexporten, vilken punkt på grund av den svenska delegationens krav också var den mest kritiska under förhandlingarna: »Då risk förelåg att underhandlingarna skulle kunna stranda, måste resultatet betraktas såsom det fördelaktigaste, som stod att vinna, detta även med tanke på att slakthuset i Sassnitz, som eljest lagts ned, nu sättes i gott, tidsenligt skick.» Däremot har herr Bengtsson i Norup i tidningen icke talat om huruvida förhandlingarna varit lagda på felaktig basis och i stället bort omfatta allting, både jordbruks- och industriprodukter. Hade man velat, skulle man vid den perioden av underhandlingarna, d. v. s. ett par dagar efter det han gjorde detta uttalande i slutet av november, kunna ha sagt till Tyskland, att detta ta vi icke, vi avstå traktaten, vi gå icke med på den utan vi ta upp förhandlingar på bred basis. Detta kunde man ha gjort. Man skulle således då överväga, hur man skulle handla för att vinna det mesta, och hur man skulle handla på klokaste och förnuftigaste sätt. Det var ett svårt bedömande, det erkänner jag, och resultatet av bedömandet framgick av regeringens beslut. Vi kunde icke inom regeringen stå till svars med att säga nej till denna traktat, även om den icke till alla delar var bra och i många delar icke var bra. Vi kunde icke stå till svars med att så att säga kasta ut på hela det stora villande havet gatsternar och alla möjliga industri- och jordbruksprodukter med risk att tappa det vi nu vunnit genom dessa tidigare förhandlingar. Det kunde man verkligen icke göra.

Herr Bengtsson i Norup sade, att de sakkunniga icke ha något ansvar. Nej, de sakkunniga ha intet ansvar. Jag frikallar dem från allt ansvar. De ha tillkallats såsom rådgivare, och de ha vid ett stort antal sammanträden sagt sin

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*

(Forts.)

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*

(Forts.)

mening alldeles på samma sätt som utrikesnämndens ledamöter ha gjort vid två tillfällen. De meningar och meningsyttringar, som man där givit uttryck åt, ha vi haft att taga hänsyn till i den mån vi ha ansett dem ha sådant värde. Det har uttalats olika åsikter men ansvaret för traktaten är helt och hållet regeringens, och vi komma icke att i ringaste mån söka övertälta det på någon annan.

Herr Hamrin talade i sitt anförande om — han hade en lång exposé över hur man kan exportera varor till olika länder utan att ha traktater med dem — att det ser ut, som om man menade, att det traktatlösa tillståndet vore liktydigt med tullkrig. Vi ha ju, sade han, handelsförbindelser med både Amerika och England utan traktater. Ja, naturligtvis ha vi det, det veta vi ju alla, men det är icke Sverige, som bestämmer om vi skola ha traktater eller mest-gynnad-nations-klausul med Tyskland. Det bestämmer Tyskland. Det Tyska riket har gått in för ett system med traktater. Det har sina dubbel-tariffer, det har autonoma högre tullsatser, som det tillämpar mot länder, med vilka det icke har några traktater. Tyskland har traktater med, jag vet icke hur många, men med snart sagt alla länder. Tro herrarna, att man kan få tyska riket har gått in för ett system med traktater. Det har sina dubbel-tater, som det har gått in för, och att man skulle stryka ett streck över detta och göra undantag för Sveriges räkning? Det kan man naturligtvis tro och föreställa sig, men det gör icke Tyskland. Det är min livliga övertygelse, att man där icke skulle förfara på det sättet. Följaktligen menar jag, att man har all anledning att betänka sig ganska noga, innan man säger nej, och i varje fall skulle jag vilja hemställa, om man icke kunde låta detta vara detta och inskränka sig till att säga, att vi ha en oskicklig regering, som icke alls förstår sig på sådana här saker, och som har lyckats fördärva det hela och göra en dålig traktat åt oss. Men man bör icke säga, att denna regering har struntat i jordbruksintressena och att jordbruksintressena endast tillvaratagas av dem, som här äro reservanter. Jag förstår ej heller, att man här kan klandra, att regeringen tar stöd i denna fråga av socialdemokraterna. Vad är det för ont i det? Om socialdemokraterna äro förnuftigare än herr Hamrin och herr Olsson i Kullenbergstorp, varför skulle de då icke få rösta med regeringen? Ett sådant sakernas tillstånd är jag icke alls ledsen över. I går stodo herr Hansson och herr Engberg och målade ut regeringen för vad den gjort i en viss sak. I dag följa de med oss. Så ha många andra gjort. Det är precis vad man brukar kalla för vågmästeri, men från min sida är det icke något systematiskt vågmästeri utan en ren tillfällighet, att vi fått socialdemokraterna med oss i en rent saklig fråga, där vi i första rummet borde haft bondeförbundet med oss.

Vidare yttrade:

Herr Lithander: Herr talman! Då herr Olsson i Kullenbergstorp hade ordet, uttalade han i slutet av sitt anförande att tilläggsavtalet skulle lägga sten på börda för jordbruket. Jag ber att få rikta den frågan till honom: I vad mån lägges sten på börda för jordbruket om hans yrkande om avslag går igenom? Det är möjligt, att vi, trots de upplysningar, som statsministern har lämnat, få efterlysa svaret från den ärade talaren på den frågan. Men säkert är, att om vi icke i denna kammare få från bondeförbundshåll besked härom, komma Sveriges lantmän i bygderna att tillkännagiva sin mening i den frågan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp liknade Sveriges jordbruk vid en blindtarm till industrien. Jag skulle vilja säga, att han, om han nu skulle lyckas att få denna kammare med på sitt avslagsyrkande, är med om en blindtarmsopera-

tion, som tar bort en hel del av Sveriges jordbruk. I varje fall är han med om en åtgärd, som icke går i samma riktning som bondeförbundets program.

Jag begärde emellertid, herr talman, inte ordet för att säga detta till herr Olsson i Kullenbergstorp, utan jag begärde det, när herr Hamrin erinrade om, att jag 1926 yrkat avslag på det dåvarande traktatförslaget. Detta är alldeles riktigt. Jag gjorde det, jag delade de farhågor, som från olika håll inom denna kammare uttalats emot det dåvarande förslaget, både från industrihåll och från jordbrukarhåll, men jag gjorde det främst därför att frågan då drevs igenom med en sådan fart i utskottet, att varken industri eller jordbruk hade tillfälle att genom sina representanter få göra sig hörda. Det var, som jag sade i protokollet, det var under en i hast och under en i pingststämming avfolkad kammare, som detta viktiga beslut skulle fattas, och jag slöt mitt anförande, herr talman, vid detta tillfälle med de orden, att när denna fråga skulle drivas igenom i så hastigt tempo, som här skett, utan att industrien och inte heller jordbruket fått lov att ge uttryck åt sin syn på förslaget, ber jag att under förhandenvarande förhållanden få yrka avslag på utskottets hemställan.

Traktaten togs, och vi ha under ett antal år haft handelstraktat med Tyskland. Den sades upp från tyskt håll för att åt det tyska jordbruket skaffa en bättre ställning, och jag vill i denna kammare erinra om, att i Tyskland både socialdemokrater, jordbrukare och högerpartiet gått samman för att främja det tyska jordbruket. Man har satt sådana krav på ett ökat skydd, att jag vill, med den kännedom, som jag varit i tillfälle att få under såväl utrikesnämndens sammanträden som i övrigt i denna frågas fortsatta behandling, säga, att jag har icke ansett mig kunna stå till svars med att nu, såsom läget är, försämra förhållandena för jordbruket genom att nu yrka avslag på förslaget, och jag tror, att ingen inom denna kammare, som har hört senast nu herr statsministerns anförande och dessförinnan handelsministerns och även herr Nylanders belysande anföranden, vill taga på sitt ansvar att nu säga nej. Det kan jag för min del inte göra, herr talman, och därför ber jag att, såsom frågan nu ligger till, få yrka bifall till utskottets hemställan, d. v. s. antagandet av den kungl. propositionen.

Herr Sköld: Herr talman! Ett par yttranden under den föregående debatten ha uppkallat mig att säga några ord.

Jag skulle vilja börja med att konstatera, att vi allesammans anse den traktat, som nu föreligger, i grund och botten ganska dålig. Visserligen finns det nyanser, och man har i dag från statsrådsbänken hört en del yttranden, som närmast tyda på, att denna traktat inte skulle vara så dålig, medan man på andra håll ansett den mycket dålig. Vi tycka alltså, att den är dålig allesammans. Det är givet, att i en sådan situation frågar man sig, om inte egentligen det riktiga vore att avslå den, men när man hör herr Olsson i Kullenbergstorp uttrycka sitt misstroende mot de industriella, d. v. s. mot högern och socialdemokraterna, inser man ju, att ingen regering från något parti skulle kunna vara i stånd att åstadkomma något bättre. Jag tror, att även om man kunde räkna med, att ett avslag på denna traktat skulle komma att föra t. ex. herr Hamrin till handelsministerposten, skulle detta dock icke leda till, att herr Olsson i Kullenbergstorp därmed ansåge, att något skulle vara vunnet, ty även herr Hamrin räknas väl i viss mån till de industriella. Jag kommer då till det resultatet, att någon verklig förbättring av läget näppligen skulle kunna erås på annat sätt än genom att herr Olsson i Kullenbergstorp bildade regering, men då vi ha all anledning att tro, att herr Olsson i Kullenbergstorp nog hittar på utvägar att slippa den kalken, stå vi ju i ett tvångsläge.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Vi stå i ett tvångsläge, vi bli nödsakade från denna kammars sida att biträda den föreliggande traktaten. Det märkvärdiga är emellertid, att utskottet för sin del inte ansett sig kunna direkt tillstyrka traktaten, utan låter sig nöja med att inte avstyrka. Jag måste också för min del säga, att såsom medlem av den delegation, som hade att ge underhandlaren råd, kom jag också till sist att stanna vid den ståndpunkten, att jag förklarade mig inte kunna avstyrka. I detta sammanhang ber jag att få rätta det uttalande, som här gjordes från herr Bengtssons i Norup sida, eller rättare sagt tillrättalägga det. Det är visserligen riktigt, som herr Bengtsson i Norup förklarade, att jag för min del avstyrkte ett traktatförslag, som förelades delegationen den 7 november, men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att det var inte det traktatförslag, som nu föreligger här i kammaren. Det traktatförslag, som ligger före här i kammaren i dag, förelades delegationen den 25 november, och då förklarade jag, att jag för min del inte kunde avstyrka detta förslag.

Jag skall strax övergå till att tala något mera ingående om detta läge, där man ansåg sig inte kunna tillstyrka, men där man å andra sidan inte heller kunde ta på sitt ansvar att avstyrka, men innan jag gör det, är det ett par småsaker, som jag skulle vilja något orda om. För det första skulle jag vilja säga, att i fråga om resultatet av denna traktat måste vi väl alla erkänna, att det med hänsyn till traktatens innehåll betyder en avsevärd försämring gentemot 1926 års traktat. Det kunna vi ju aldrig komma ifrån. Bindningarna äro upphävda på spannmål, bindningarna äro upphävda på fläsk, för att nu bara taga ett par huvudpunkter. Det är bestämda försämringar otvivelaktigt, och de fördelar, som vi vunnit, kunna ju inte betraktas såsom så övervägande, men å andra sidan kunna ju regeringens ledamöter ha rätt däruti, att det faktiska resultatet på vår utrikeshandel inte därför behöver bli sämre med hänsyn till, att den tyska riksdagen har bundit utførselbevisen på spannmål till de belopp, som gällde i 1926 års traktat. Fläsktullen är också bunden av tyskarna, intill dess priset fallit under en viss nivå på Berlinbörsen. Där har alltså inte inträffat någon försämring nu. Utan att jag skall vidare ingå på detta, vill jag konstatera, att visst innebär traktaten möjligheter för Tyskland att försvåra vår utrikeshandel, och däri ligger traktatens försämring, men dessa möjligheter ha inte i detta ögonblick utnyttjats av tyskarna, och det är en osäkerhet, som vi alltid ha att räkna med.

Jag skulle också vilja yttra några ord om de uttalanden, som gjorts om denna traktatfrågas förbindelse med en större jordbruksfråga, som vi senare under denna riksdag komma att behandla. Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet vill göra gällande, att något sådant samband inte föreligger. Han förklarade ju rätt så nonchalant, att det enda samband, som kunde tänkas, vore att vi avhända oss möjligheten att tillgripa tillräckligt kraftiga medel, när vi sedan komma till jordbruksfrågans behandling. Jag fäste mig vid detta, och jag tycker, att man väl ändå en liten smula skall fundera på den saken. Det skulle ju nämligen kunna tänkas, att det i denna riksdag finns en majoritet, som skulle önska vidtaga åtgärder gentemot t. ex. den tyska spannmålsdumpingen, men som inte skulle vilja vara med om att för att nå detta ändamål höja spannmålstullarna gentemot hela världen. Det är ju dock en skillnad mellan att ensidigt mot Tyskland göra en stöt och att göra det allsidigt mot övriga länder. Ett bifall till denna traktat innebär, att man inte kan gå den vägen, och jag frågar: Kunna vi ha lov att hoppas, att regeringen inte sedermera säger, att nu ha vi genom den tyska traktaten av sagt oss möjlighet att vidtaga en ensidig åtgärd mot Tyskland, och då finns ingenting annat kvar än att göra den generell? Det finns nog, alldeles som herr Hamrin påpekade, en viss förbindelse mellan dessa frågor,

som vi inte kunna komma förbi. Med detta vill jag emellertid inte ha sagt, att detta är medvetet arrangerat av regeringen, ty vi veta ju alla, att på grund av särskilda händelser har det varit mycket svårt att bringa dessa frågor till samstämmighet i tiden, ehuru väl alltid den anmärkningen kan stå kvar, att regeringen åtminstone hade bort något mera detaljerat redan på förhand låta riksdagen veta sin ståndpunkt i jordbruksfrågan, så att man kunnat ha huvudgrunderna klara vid ett bedömande i dag av denna traktat.

Jag går härefter över till att tala om det, som för mig här är huvudsaken, nämligen det förhållandet, att dels riksdagens bevillningsutskott, dels atskilliga ledamöter av den delegation, som varit rådgivare åt förhandlaren, ansett sig böra stanna vid den ståndpunkten, att man har valt formen icke avstyrka i stället för tillstyrka, och då kommer jag in litet på själva taktikfrågan, som jag inte skulle vidrört, om den inte här förut rullats upp. Jag måste för min del säga, att jag anser, att det finns rätt starka skäl, som tala för den taktik, som regeringen här slagit in på, nämligen att upptaga till en början åtminstone förhandlingar enbart på jordbrukets område. Skälen ha redan anförts från statsrådsbanken, och det kan inte falla mig in att ytterligare gå in på dem. Men även om jag har en sådan utgångspunkt, och den är alldeles riktig, ställer jag den frågan: Kan jag därmed också säga mig, att en sådan förhandling absolut skall leda till ett resultat, leda till att ett traktatförslag kommer i dagen, som är av beskaffenhet, att de svenska statsmakterna kunna bifalla det? Jag anser, att det är en fullkomligt ohållbar utgångspunkt. Man måste alltid räkna med, att dessa förhandlingar kunna stranda, och att därefter kommer någonting annat. Och vad är det, som kommer därefter? Jo, vi kunna ju kalla det för vad vi vilja, men det är ju alldeles tydligt, att när det gäller förhållandet till Tyska riket få vi betrakta det närmast såsom ett traktatlöst tillstånd. Det gäller att få upp förhandlingar om en ny traktat, och det gäller givetvis då att bedöma två ting. Det första är, vilka faror för det svenska näringslivet ett traktatlöst tillstånd, dels de vägar, som vi eventuellt skulle kunna beträda för att komma till ett bättre resultat. Jag frågar: Har regeringen gjort detta? Jag kan efter de uttalanden, som här gjorts i dag från statsrådsbanken, inte tänka mig annat än att regeringen gjort det. Det finnes skäl att förmoda, att så har skett, men då måste jag säga: Resultatet av dessa överväganden har icke förelagts den delegation, som varit tillsatt för att rådgöra med förhandlaren, och har tydligen icke heller förelagts riksdagens bevillningsutskott att döma av dess betänkande. I vilken situation stå vi här i dag? Jo, vi ha att säga, att vi varken från den sakkunniga delegationens sida, från bevillningsutskottets sida eller från riksdagens sida haft tillgång till ett sådant material, att vi kunnat bedöma riskerna av att låta denna traktat falla. Jag anser, att det är just detta, som konstituerar ett tvångsläge. I ett sådant fall kan man inte, då man ingenting vet, ta på sig ansvaret att störta omkull det som här föreslås, ty man vet ju inte, vad som kommer i stället. Det är därför, som man inte kunnat avstyrka, men det är också därför, som man står i den situationen, att man inte kan tillstyrka. Jag har velat klargöra detta läge, och jag ber, herr talman, att få förklara, att jag under förhandenvarande omständigheter kommer att rösta för bevillningsutskottets hemställan.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
golkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! I min hemort på ett av lantmännen talrikt besökt möte väjdades till de närvarande riksdagsmännen av skilda politiska läger att vid förhandlingarna rörande den tyska traktaten icke sälja lantmännens intressen för en industriens grynvälling, och jag fruktar för att regeringen just i denna fråga har sålt jordbrukets intresse för denna grynvälling. Vi kunna konstatera, att när regeringen och det parti, som står bakom densamma, betygar sin stora förståelse för, sin stora omsorg om jordbruksnäringen, gäller detta allenast såvitt icke jordbruksnäringens intressen brytas emot industriens. Göra de det, ja då offras jordbruket för industriens skull. Regeringen avstod från att värna om jordbrukets intressen, då den gick in på att förhandlingarna med Tyskland allenast skulle gälla jordbruksnäringen. Den förlorade då den trumf, som den kunde haft i sin hand genom att låta de näringar, vilka blomstra i vårt land, nämligen industrien göra eftergifter till förmån för jordbruksnäringen.

Hans excellens herr statsministern har här framhållit de stora fördelar, som vi vinna genom traktaten. Vilka fördelar? Att vi få exportera hö! Vad betyder det för lantmännen? Ingenting. Hö är en vara, som vi själva böra förvandla till animaliska produkter. Vidare har framhållits att vi få rätt att exportera 7,000 djur utan förhöjd tull. Ja, vad betyder det för oss lantmän, jo, en till två eller tre miljoner kronors värde uppgående export, således en obetydlighet. Slutligen framhålles att svinavfallet får med nedsatt tull införas till Tyskland, men detta är väl heller inte av någon större betydelse för Sveriges jordbrukare. Vi kunna alla vara eniga om, att denna traktat är till synnerlig nackdel för jordbruksnäringen, och dess antagande en bedröflig åtgärd, när man hyst förhoppning om att jordbruksnäringen nu skulle vinna något stöd från Sveriges riksdag. Hans excellens har också erkänt, att det är de tyska agrarerna, som ha förestavat tyska regeringens ställning, och det är också den tyska regeringen, som har förestavat den tilläggstraktat, som vi nu äro på väg att antaga. Jag vet väl, att en viss risk föreligger, om vi avslå traktaten, och komma i traktatlöst tillstånd, men många andra länder befinna sig ju i samma ställning, och jag tror inte, att faran därvidlag är så stor. Om man övertväger fördelar och nackdelar, synes mig det riktigaste vara att avslå den kungl. propositionen och utskottets hemställan, och ansluter jag mig därför till det av herr Olsson i Golvvasta gjorda yrkandet.

Herr **Nylander**: Herr talman! Jag har tillåtit mig att ännu en gång begära ordet i anledning av det anförande, som herr Hamrin höll i dag på förmiddagen. Innan jag berör ett par punkter i detsamma, vill jag gentemot den siste ärade talaren, som endast framförde alla nackdelar, som detta avtal skulle medföra för Sveriges jordbrukare, hänvisa till hans excellens statsministerns nyss hållna anförande, där de framställda anmärkningarna redan utförligt besvarats.

Herr Hamrin poängterade med skärpa mot mig, att man icke endast skulle, såsom jag gjorde, nämna den procentsiffran, som betecknade Sveriges andel i den totala tyska utförseln, utan man skulle inte heller uteglömma, vilken rangordning Sverige intog bland Tysklands avsättningsländer. Och han omnämnde för kammaren, att den platsen vad Sverige beträffar var nummer 8. Jag för min del kan omöjligt följa honom i detta resonemang. För mig blir den avgörande faktorn vid bedömandet av denna fråga den relativa procentsats, som de olika länderna intaga i Tysklands totala utförsel, och denna är, såsom jag för kammaren nämnde, vad Sverige beträffar, icke större än 3.6 procent.

I slutet av sitt anförande vände sig herr Hamrin också med skärpa mot uttalanden från högerhåll, i vilka man hade gjort antydningar därom, att de, som nu tala mot utskottet, icke hade grundat detta ståndpunktstagande på sakliga skäl

utan av andra motiv. Jag tror, att ingen i denna kammare kan göra mig ansvarig för något sådant uttalande, då jag i mitt anförande icke alls berörde den saken. Men jag vill nu gentemot herr Hamrin göra det påpekandet, att den inrikespolitiska bockfoten något kröp fram i herr Hamrins eget anförande, nämligen då han i slutet därav berörde samarbetet i denna fråga mellan högern och socialdemokraterna i utskottet och därmed även i kamrarna. Om jag inte missuppfattade herr Hamrin, sade han, att det föreliggande utskottsbetänkandet var författat i socialdemokraternas förtroenderådsrum. Förhållandet var ju det — om man nu skall gå in på sådana saker — att det förelåg två förslag. För bedömande och granskning av dessa tillsattes en särskild delegation med representanter för både socialdemokraterna och högern, bland dem undertecknad. Vi stuvade om det förslag, som framlagts från socialdemokratiskt håll, och kommo så småningom till enighet, med en viss ändring i själva beslutet sedermera. Men jag vill i likhet med hans excellens statsministern säga, att jag med glädje och tillfredsställelse såg, huru socialdemokraterna togo sitt ansvar i utskottet. Jag är glad varje gång jag kan bidra till ett positivt resultat, som jag anser vara till gagn för vårt land, och jag är därvidlag beredd att med glädje samarbeta med vilket parti som helst. Det vore bara önskvärt, att ett sådant landet gagnande samarbete kunde förekomma litet oftare här i Sveriges riksdag.

Sedan vill jag även påpeka ett par saker i anledning av herr Olssons i Kullenbergstorp anförande. Han framförde här — liksom i annat sammanhang även herr Olsson i Golvvasta — klagomål över att importen från Tyskland är så stor och att vi onödigtvis därifrån inköpa en hel del varor. Men när jag hör den reflexionen från det hållet, har jag svårt att följa herrarnas nationalekonomiska resonemang, då jag samtidigt tänker på, att ni ju vilja sänka tullarna på olika industriartiklar här i landet. När ni nu klaga på att importen är så stor, så kan jag inte förstå, hur ni skola kunna undanröja detta genom att så småningom sänka industritullarna. Logiken i ett sådant resonemang är för mig svår att fatta.

Vidare har herr Olsson i Kullenbergstorp naturligtvis som vanligt framställt oss, höger och socialdemokrater, såsom industriens mörka representanter. Och som alltid vill han låta sitt parti taga patent på att vara det enda, som verkligen beflitar sig om det svenska jordbrukets bästa. Det måste inläggas en gensaga mot detta resonemang, som så ofta här upprepas. Ty jag är övertygad om att både högerpartiet och socialdemokraterna vid behandlingen av denna fråga känt sitt ansvar gentemot Sveriges jordbruk. Vi ha därför nu en fullständigt klar rättighet att inför Sveriges jordbrukare få svar på den fråga, som jag hittills icke hört beröras av herr Olsson i Kullenbergstorp, nämligen denna: Vad anser ni, som nu i denna situation vilja gagna Sveriges jordbruk genom ett avslag, vad anse ni, att vårt jordbruk vinner genom att följa den linjen? Jag tror, att Sveriges jordbrukare skola vara tacksamma för att få ett svar på denna fråga, på vilken herr Olsson i Kullenbergstorp åtminstone hittills gått bet.

Herr Månsson i Furuвик: Herr talman! Allt sedan jag började studera tullfrågorna och framför allt sedan jag i denna kammare började deltaga i behandlingen av tullfrågor, har jag haft den meningen, att det tulltraktatsystem, som vi haft att dragas med sedan 1892, varit själva toppunkten och blomman av den protektionistiska politiken. När jag i dag står som en av dem, som varit med om att tillstyrka det föreliggande förslaget, så har det inte heller skett av någon förtjusning över detsamma. Jag skattar det varken högre eller lägre än handelstraktater i allmänhet, vilka jag anser vara, numera och i varje fall sedan 1892, ingenting annat än blommor av en verksamhet, som i vår strafflag benämnes trolöshet mot huvudman.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*

(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

En gång ha ju handelstraktaterna faktiskt tjänat såsom instrument för att befordra sammanlevnaden och sund handel och trafik människor och länder emellan. Det var, kan man säga, fram till första tredjedelen av 1800-talet, som det låg så till. Särskilt gäller detta det traktatsystem, som den gången fanns företrädesvis i Västeuropa men även på annat håll, med Frankrike som centralpunkt och den franska allmänna traktaten såsom egentlig kärna. Men dessa traktater slötos den gången i en helt annan anda och med helt annat syfte än nu. Det sades en gång, att de skulle tjäna till att man genom deras avslutande skulle undan för undan minska tullsystemet och gå över på den bogen, att man bara för några utländska förbrukningsartiklar skulle bibehålla låga tullar, tills man slutligen genom handelstraktaterna helt och hållet kunde stryka importtullarna och få till stånd fri samfärdsel och fri handel länderna emellan. Den tyska liberalismen förkunnade en gång på 1860-talet i ett av sina förnämsta standardverk, att om ännu handelstraktater ingås folken emellan, så sker det endast därför att den ena av de kontraherande parterna ännu icke kommit till en riktig uppfattning om handel och samfärdsel folken emellan och att det var för dessa efterblivnas skull som man ännu måste använda handelstraktater. Även en så pass i viss mån tullsystemet närstående man som List hade liknande uppfattning och fällde liknande, om än icke så skarpa yttranden, så dock uttalanden i den stilen.

Detta var väl ingen totalt enhällig opinion på den tiden, ehuru man kan säga, att den var *allmän*. Fast det fanns redan då de som sådde fröna till det nuvarande systemet. Jag minns särskilt en tysk — namnet har för ögonblicket fallit mig ur minnet — som en gång sade, att man överhuvud inte skall ingå handelstraktater, om man inte därigenom kan komma åt att klå den andra parten. Jag menar, att under sådana omständigheter och med de utgångspunkterna för ögonen är det nuvarande traktatsystemet ingenting att hurra för.

Klart är, att i verkligheten handelstraktaters användande icke i och för sig ovillkorligen behöver innebära vare sig ett protektionistiskt system eller ett frihandelssystem, utan handelstraktater kunna användas från fall till fall på lämpligt sätt. Deras användande beror dock på andan hos den riksdagsmajoritet, som slutligen avgör, hur traktaterna skola se ut, eller rättare sagt på aggressiviteten och makten hos de folkgrupper, som stå bakom och skjuta på och tvinga riksdagen att fatta beslut i ena eller andra riktningen.

Från och med Frankfurtdfreden efter fransk-tyska kriget blevo förhållandena helt och hållet förändrade. Frankrike tvingades ju genom det nämnda fredsslutet att alltid och under alla förhållanden behandla Tyskland som mest gynnad nation. Detta är en fullkomlig motsvarighet fastän en motsats till vad vi nu uppleva med Versaillestraktaten. Genom Versaillesfreden har ju i stället Tyskland tvingats att under alla förhållanden utan vidare behandla Frankrike såsom mest gynnad nation. Det förhållande, som sålunda uppkom genom Frankfurtdfreden, blev slutligen för Frankrike så besvärande, att Frankrike helt och hållet gick ifrån sin dåvarande allmänna frihandelsvänliga traktatpolitik och gick över till autonom tullpolitik med de sedermera så berömda general- och minimitarifferna eller, som de även kallas, konventionaltariffer för fördragsslutande länder. Omkring Frankrike samlades sedan en hel del av Europas stater. England och Danmark m. fl. präglades alltjämt i handelsavseende av vissa kännetecken från den gamla tiden, men i övrigt gick Väst- och Centraleuropa över till en alldeles motsatt taktik. Bismarck, som skapade trippelalliansen mellan Tyskland, Österrike-Ungern och Italien, gick att förstärka denna politiska trippelallians med en handelspolitisk trippelallians, som skulle omfatta de tre nämnda storstaterna. Den traktaten, i detta förbund, sade man då, skulle bilda en fast grundval för utbyte av industri-

alster och jordbruksalster de länderna emellan. På samma gång skulle naturligtvis detta traktatsystem erbjuda anknypningspunkter för andra länder, som ville vara med i systemet. Till detta anslöto sig så småningom Schweiz, Belgien, Serbien och Rumänien, och även vi ha halkat in i det, såsom vi veta. Här uppkom nu den protektionistiska traktatpolitik, som vi alltjämt få dragas med. En av dess förnämsta blommor ha vi haft i 1926 års traktat, och ett litet sidoskott är den tilläggstraktat, som vi i dag behandla.

Att jag hela den tid jag varit i riksdagen, när vi haft dessa traktatfrågor på tal, vänt mig mot detta system, beror därpå, att jag teoretiskt, redan innan jag kom in i riksdagen, och praktiskt, sedan jag sett, hur dessa frågor behandlas i riksdagen och dess bevillningsutskott, fått klart för mig, att traktatsystemet har verkat såsom ett fullkomligt protektionistiskt utslagningsinstrument inom länderna. Det har ingalunda varit en nationell politik som bedrivits, ehuru det förts nationell flagg, utan den politik, som har förts, har tvärtom varit inspirerad av privilegierade smågrupper med gemensamma intressen, vilka grupper internationellt inom trippelalliansens område och verksamhetsfärer lyckats tillgodose de privilegierade klickarnas intressen. Var och en vet väl, hur det har blivit med detta. Vi ha ju varit med om att se ett par gånger hur det gjorts sådana rustningar för traktatförhandlingar, som det i dag talats om, när man sagt, att om denna traktat faller, så måste Sverige skrida till en rustningspolitik i tulltaxehänseende. Hur göres en sådan rustning, och vad är dess syfte? Den går så till, att man först börjar med en allmän hets i landet om att här förestå traktatförhandlingar om ett par tre år. En tullkommitté tillsättes. Från denna kommitté kommer ett förslag med orimligt höjda tullar, därav en del höjda ända till vansinne, s. k. »spetsar», som man ibland kallar dem på fackspråket. Dessa spetsar äro ingalunda satta godtyckligt på protektionismens plank, utan de äro alltid placerade där det finns påträngande och inflytelserika privatintressen som göra sig gällande. Det är merendels på textilindustriens och andra industriens område, genom sin mångfaldighet svåra att genomskåda, som de äro placerade. När en sådan tulltaxa förelägges riksdagen, så heter det alltid, att dessa spetsar och överhuvud taget dessa höga tullar äro icke till för att tillämpas i landets tullpolitik utan de äro bara till för att utgöra bytesobjekt mot det andra landet. Där lägger man också fram en sådan tulltaxa med orimligt höga spetsar, som också där sägas vara till icke för att användas i verkligheten utan endast för att utgöra bytesobjekt. När traktatförhandlingarna äro över, skall tulltaxan justeras, lovar man. Så mötas då parterna. Ett handelsfördrag kommer till stånd. Jag behöver inte säga er, hur förhandlingarna gå till vid sådana tillfällen, speciellt när det gäller en mindre stat mot en större stat. När en kraftigt framåtående stat såsom t. ex. Kanada möter en kraftigt framskriden industristat som Frankrike, såsom nu nyligen ägt rum vid avslutandet av den senaste kanadensisk-franska handelstraktaten, då sker det på helt annan bog, än när en storstat som Tyskland möter en liten stat som Sverige. Genom sina ideliga traktatförhandlingar runt om i världen ha de stora länderna, speciellt de som använda detta fördragssystem, skaffat sig en ytterst skicklig grupp av, jag kan säga, yrkesmän på underhandlingarnas område, män, som kunna hela världen på sina fem fingrar, för vilka ingenting av materialet är fördolt utan som äro utrustade på sådant sätt, att de bara behöva en kort tids arbete för att förvissa sig om var den ömma punkten i det andra landets industri eller näringsliv finns och därefter sätta in där med hänsynslös kraft. Deras förhandlingar tagas på blodigt allvar. Det duger inte för dem att komma hem tomhänta. De ha inte en så god husbonde som herr Lindman, som både privat och även i regeringskanslierna har namn om sig att vara en jovialisk, trevlig och sympatisk man och speciellt en god husbonde, utan de ha mycket allvar-

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

samma husbönder, som slå fingrarna av dem, om de komma tomhänta hem. Det veta de, och därför sätta de in all sin kraft på att få ett resultat. Och de få också ett resultat, ty de kunna inte komma hem utan resultat.

Jag behöver inte säga er, att resultatet av sådana traktatförhandlingar blir ingenting annat än att de två med varandra förbundna, vanligen industriella, privilegierade klickarna i de båda fördragsslutande länderna efteråt sitta och skära pipor i vassen genom de höga tulltaxor, som de lyckats tillskansa sig. Kostnaderna för det hela läggas på de arma breda lagren, som inte haft tillräckligt förutseende och handlingskraft att försäkra sig om en ledning, rekryterad bland landets mest framstående ekonomiskt kunniga män, utan som ha nöjt sig med och måst nöja sig med en ledning, som ovillkorligen blir och måste bli på efterkälken i sådana frågor.

Hela systemet är alltså, vill jag säga, ingenting annat än ett system, byggt på inbördes samförstånd, och det är ingalunda byggt på inbördes kamp mellan de båda fördragsslutande ländernas industriprotektionistiska klickar. Nu ha vi kommit till den ställningen, att detta dubbelspel spritt sig till jordbruksområdet. Man skall icke inbilla sig att vad som sker är vad som synes ske. Vad som sker, det få vi se några dagar härefter.

En tillspetsning av det nuvarande traktatsystemet har ytterligare tillkommit genom den från amerikanskt inflytande en gång komna »*bindningen*» av vissa tullsatser. Systemet med bindning av vissa tullsatser tillämpades, om jag icke tar fel, första gången i Mac Kinleys traktat i Amerika. Det systemet behöver icke ovillkorligen betyda en protektionistisk tillspetsning. Tvärtom tycker man vid första påseendet, att det skulle betyda något motsatt, ty bindningen innebär bara, att vi förbinda oss att *icke höja* några tullar, när motparten begär ett sådant löfte av oss. Däremot ha vi full frihet och möjlighet att *sänka* tullarna i vederbörande paragraf. Systemet borde kunna verka i rent frihandelsvänlig riktning, om förhållandena i världen vore annorlunda än de äro. Men nu vet man av erfarenheten, att hela tulltaxan lockar icke så mycket som de tre, fyra, fem fattiga bundna paragraferna. De äro salt i surt öga på motparten, de äro som rött kläde för tjuren, och han går till anfall mot stjärnorna i tulltaxan, som antyda, att tarifferna äro bundna. Det är ett visst psykologiskt moment med, som gör, att de i stället för att tjäna frihandeln åstadkomma mera protektionistiska verkningar än det skulle bli, om de icke voro bundna.

På senare tiden har det i världen blivit ytterligare ett förvirringsmoment, som inkommit i taxesystemet genom vad man kallar tilläggstraktater. Om vi taga det tyska handelsarkivet och läsa det, så skola vi förvåna oss över alla de bindningar i tulltaxorna, varigenom regeringarna äro insnörda i detta system. Det vanliga är, att icke hela traktaten uppsäges, utan det synes bliva en framtidsprogrampunkt för protektionisterna att taga itu med än den ena och än den andra delen av tulltaxan. Man säger upp hela traktaten men låter förstå, att man avstår från förhandlingar om hela traktaten och går i stället lös på, i detta fall taxan för jordbrukstullar och i ett annat fall taxan för industri-tullar. Det råder för närvarande bland de stora köpmännen och industriidkarna i världen, som äro kraftiga nog och ha världskänedom nog och ha möjlighet att handla på världsmarknaden, otvivelaktigt frihandelsvänlighet. Alla länder ha en viss del av sina industriledare inne på frihandels väg med undantag av Tyskland, där man går på en annan väg genom samfällid kartellpolitik, och där kartellerna sträva efter att fördyra varorna för medmänniskorna i det egna landet i stället för att göra mera varor. Nå, i allmänhet ligger det så till, att man kommer med *tilläggstraktater* av den typ vi ha till behandling här i dag.

Givet är, att man då väljer de grupper av tulltaxans paragrafer, vilka som sagt ju särskilt intressera vissa personers privata ekonomi, och i detta fall är ju

också ställningen typisk. Emellertid, som det alltid är, när den protektionistiska *industriens* män på ömse sidor om haven eller tullgränserna komma öfverens om nya traktatförhandlingar, liksom då fråga är om att rikta den privata kassan genom tullförhöjningar på vissa punkter, så ligger det i dag till för *jordbrukets* vidkommande, och det är för mig icke tvivel om — det må förnekas hur mycket som helst — att traktatförhandlingarna ha varit föregångna av andra förhandlingar mellan de skånska agrarerna och de nordtyska agrarerna. I tulldebatten i tyska riksdagen 1926, när den svenska handelstraktaten i slutet av juli behandlades, kunde man se de underbara manipulationer, som förut ägt rum bakom riksdagens rygg av de tyska förhandlarna rörande den svenska traktaten beträffande tulltaxans dåvarande bestämmelser. Deras höga tullsatter för spannmål hade riksdagen ovetande höjts i tydlig avsikt att ställa den svaga riksdagen inför ett fullbordat faktum. Man lyckades då också trumfa upp tullen till det belopp, som förut satts i den svenska traktaten. Det rådde fejd i riksdagen i Berlin den gången.

Det ligger så till, att en agitation där ute brutit ut i jordbrukskretsar, långt värre än den agitation, som ännu varit här. Man har därute stormat ämbetsverken, demolerat möbler och gått med våld mot personalen och de protektionistiska agitatorerna hava vågat rikta en telegrafisk »sista appell» till rikskanslern. Det har varit tumultariska möten. Lugnande ord hava icke verkat. Jag vill erinra om, hurusom i fjol den preussiska centralkassan, som egentligen sysslar med jordbrukets ekonomi, faktiskt förklarade, att den där agitationen var uppskruvad, att det allmänna nödtillståndet icke existerade, att ett nödtillstånd visserligen fanns, men på lokala trakter och för en särskild grupp av jordbruk, nämligen storgodsen. Den preussiska centralkassan erbjöd sig att avsätta 250 miljoner mark, om Mecklenburg, Preussen och Tyska riket ville gå i borgen, för att man skulle bli av med en del för jordbruket egentligen främmande element, som kommit in i jordbruksnäringen under krigs- och inflations-tiden och ständigt sjunka i allt djupare skulder. Den ville köpa upp 500 stora gårdar och stycka dem, så att jorden kunde övertagas av sydtyska och västtyska bondesöner. Vi veta, hur det skreks om att på tre och ett halvt år hade det tyska jordbruket skaffat sig en skuldsättning på sju miljarder tyska mark eller i svenskt mynt 6,306 miljoner nya skulder på tre och ett halvt år. Men för några månader sedan kom det ett nytt memorandum, där det förklarades, att trots tullförhöjningar och trots överrikliga skördar ställningen betraktades såsom olycklig för jordbruket, ty priserna sjönko på grund av den goda skörden. Trots den goda skörden och tullar skaffade sig jordbruket på ett år 800 miljoner mark i nya skulder. Klarsynta bönder och bankmän ha opponerat mot detta, men trots detta har det lett därtill, att man för det första återerövrat en del av den gamla tyska tulltaxan, som världskriget spolierat och vidare genom manipulationerna med den svenska traktaten 1926 kom man till en annan och högre tullhöjd. Nu är man återigen färdig att göra en ny traktat, varigenom det därute möjliggöres att införa glidullar på 3.50 till 9.50 mark för vete och 3—9 mark för råg. Naturligtvis komma dessa aldrig att löpa under nuvarande tullsatter utan högre, närmande sig de 9 och 9.50.

Min uppfattning om spelet är, att här står svenska agrarintressen bakom och ha stått bakom hela tiden. De svenska agrarerna ha icke ansett sig starka nog att bryta isen. De behöfve ha de pommerska och ostpreussiska godsägarna framför sig. Tyskarna ha fått bryta isen åt dem. Här föreligger nu icke annat än ett aktstycke likt andra aktstycken i vårt nuvarande traktatväsende, ett aktstycke, där de svenska godsägarna gärna se saken så: ju sämre traktaten är, dess bättre.

De mellansvenska höexporterande gårdarna bekomma tullsänkning på hö, säger man, och den tullen gäller 60—70,000 kronor. Herr Lindman prisade

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.

(Forts.)

även traktaten i höga toner och talade särskilt om hur denna tullfrihet på hö skulle verka. Men om vi satte en exporttull av 3 kronor på 100 kilo hö, så skulle tyskarna köpa hö i alla fall, ty vem skulle sälja höet om icke die dummen Schweden. Alla glädja sig åt att få hö och kraftfoder i industriländerna, där man behöver mer mjölk, trots de höga priserna. Vem skulle sälja hö om icke vi? Vidare prisade herr Lindman tyskarnas ädelmod att bibehålla och reparera slakthuset i Sassnitz. Det är ädelt nog. Föreställ eder följande situation. Nu sälja tyskarna massor av kram till oss, som vi inte ha, en massa julgransglitter, pälsverk och annat. Föreställ er, att tyskarna icke få importera detta kram hit annat än till en brygga i Nynäshamn. Så säger en tid efteråt den svenska regeringen, att den där bryggan, som tyskarna bruka lägga till vid, ha vi tänkt spränga i luften. Så öppna vi förhandlingar och säga, att, om ni ge oss de och de fördelarna, så skola vi icke riva ned bryggan utan tvärtom lägga på mera sten, så att den blir bättre. Vad skulle man säga om en sådan handelspolitik? Så kunde man draga fram på en del områden liknande jämförelser. Som sagt, vad som sker här är icke vad som synes ske, utan vad som skam göres för att betäcka det som verkligen sker. Vad som sker är ett samgående mellan de tyska och svenska agrarerna. De svenska agrarerna komma att om en tid säga, att den tyska traktaten är så dålig, att vi måste begära komensation i form av höjda tullar för den.

Tror ni, att det är i enbar politisk oskuld, som bondeförbundet nu röstar emot traktaten, liksom det gått emot den i utskottet? Situationen i det avseendet i bevillningsutskottet påminner mig om en annan historia. Jag minnes för icke fullt fyra år sedan, när man i handelspolitiska utskottet i tyska riksdagen behandlade frågan om spansk-tyska handelstraktaten. Då satt Luther såsom rikskansler och agrarerna sutto vid rodret i Tyskland. Då förklarade agrarerna, trots att deras egen regering satt och styrde landet, att syd-Tysklands och väst-Tysklands småbönder och vinodlare protesterade mot att tullarna på vin hade blivit så låga i traktaten med Spanien. Ty när Spanien åtnjöt ställning som mest gynnad nation, blev följden den, att alla andra vinodlande länder skulle få samma låga tullar på vin. Därför röstade de emot förslaget i utskottet och fällde där regeringens förslag med 17 röster mot 5. De fem voro representanter för liberala storgrosshandlare och fabrikanter i Westfalen och städerna. Vad hände då? Jo, då slog socialdemokraterna näven i bordet och sade, att de komme att nedläggas sina röster i ärendet i riksdagen, så finge de tysknationella, som voro regeringsparti, ansvaret för ett traktatlöst tillstånd med Spanien med åtföljande handelskrig. Traktaten blev antagen, men handelskrig utbröt ändå, ty Spanien förklarade handelskrig på grund av tvist om rätta tolkningen av vissa paragrafer.

Jag säger, att förhållandena äro ungefär analoga här i dag i kammaren. Hur ginge det, om det socialdemokratiska partiets ledning förklarade, att de socialdemokrater, som vilja gå emot förslaget, få rösta omkull det, och de som vilja gå med på förslaget få rösta för det. Jag undrar, om icke herr Olsson i Kullenbergstorp skulle säga, att då tar jag icke ansvaret för avslag, utan jag kommer att rösta för förslaget. Jag vill icke säga något bestämt, men jag har mina dubier. Liksom hela detta spel med traktater är ett grovt gyckel med folken och tjänar som ett utsugningsinstrument av folkens ekonomi, så äro också förhandlingarna i riksdag och utskott förbundna med demagogiska tricks och knep av än den ena och än den andra parten. Jag har, herr talman, icke något yrkande.

§ 7.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, angående vissa tilläggs pensioner att utgå från allmänna indragningsstaten.

Ifrågavarande proposition bordlades.

§ 8.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 1 och yttrade därvid:

Herr **Ekman**: Jag hade, herr talman, trott, att när försvaret från regeringsbänken började i denna fråga, så skulle herrar statsråd i första hand beröra den meningsskiljaktighet, som otvivelaktigt förefinnes mellan å ena sidan utskottet såsom en helhet betraktad och å andra sidan regeringen. Det visar sig nämligen, att skiljaktigheten i omdömet rörande det nu föreliggande tilläggsavtalets innehåll mellan regeringen och bevillningsutskottet är skarpt utpräglad. I propositionen står, att »man torde vara berättigad påstå, att de svenska eftergifterna i stort sett uppvägas av de vunna fördelarna för vår export och att det föreslagna tilläggsavtalet därför icke kan sägas förminska värdet av 1926 års traktat». Utskottet åter har i sitt betänkande om traktaten sagt, att »de nya riktlinjerna för den tyska tullpolitiken å jordbrukets område, vilka föranlett Tyskland att uppsäga traktaten, synas, trots de i tilläggsavtalet från tysk sida lämnade medgivandena, komma att i stort sett ytterligare försämra exportmöjligheterna för den inhemska jordbruksnäringen».

Herr handelsministern konstaterade att meningsskiljaktigheter föreligga. Men han sade att det hade icke så särskilt stor betydelse. Och han tillade, att i det avseendet hade han icke litat så mycket på sitt eget omdöme som på vad kloka och förståndiga män sagt i ärendet.

För egen del måste jag säga, att jag omöjligt kan bagatellisera denna sak. Det måste vara just på omdömet, rörande den nu föreliggande tilläggstraktatens värde, som ståndpunkterna slutligen utformats. Herr statsministern försökte, liksom herr handelsministern, taga upp de olika bestämmelser, en efter annan, som kunde betraktas såsom svenska vinster och försökte av dessa göra något så betydelsefullt som möjligt. Men den jämförande värdering av 1926 års avtal utan eller med det nu föreslagna tilläggstraktatavtalet, som väl skulle motivera omdömet, att tilläggsavtalet icke är sämre än 1926 års traktat ensam för sig, hela den argumenteringen saknades i regeringsledamöternas uppträdande. Jag måste säga, att när riksdagen fullkomligt enhälligt konstaterat, att handelsministerns omdöme — och det är för övrigt icke ensamt handelsministerns utan hela regeringens — på den punkten är oriktigt, så har man anledning att fråga sig, om icke omdömet i andra avseenden — exempelvis rörande sättet för traktatens behandling — på samma sätt måste anses vara felaktigt och ogrundat.

Herr handelsministern hänvisade på den fråga, som gjorts av herr Hamrin m. fl., och som gick ut därpå: Varför begränsade man avtalsförhandlingarna enbart till jordbruksalster, och icke upptog avtalet i dess helhet? I första hand svarade herr handelsministern genom att hänvisa till herr Lindmans uttalande i remissdebatten, ehuru han själv sedermera ansåg nödigt och önskvärt att komplettera grundtexten. Jag har här herr statsministerns uttalande vid remissdebatten, som skulle tjäna till förklaring, varför man förför så. Och det uttalandet — jag skall ej trötta kammaren med att uppläsa det — förklarar *intet* av det, som skulle förklaras. Det innebar, att man bör uppskjuta diskussionen om avtalet till senare. Det tillkännagav förhandenvaren av en viss tro. Men en *förklaring*, varför man förför så, innehöll uttalandet icke. Jag har sålunda att därutinnan hålla mig till vad som sagts i dag dels av handelsministern och dels av statsministern.

Herr handelsministern erkände, att den omständigheten, att Sverige är så oerhört stor importör från Tyskland, vad beträffar alster av olika slag, får anses innebära, att Sverige vid förhandlingar av denna art måste anses äga en stark ställning. Men om man står på den ståndpunkten, att Sverige har en

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

stark ställning, kvarstår oförklarad, varför man undantar den del av den svenska importen, som ökats från det 1926 års traktat träffades med värden för 150 miljoner kronor — under det man förhandlar enbart om den delen, där vi, trots att det gäller rätt goda skördeår, endast kunnat hålla ställningen ungefär jämnt uppe. Eljest är det väl så vid förhandlingar, att man tar med i förhandlingarna, om man vill vinna goda resultat, främst den delen, som skapar den förhandlandes styrka, och ej utesluter densamma och tar upp enbart den del, beträffande vilken man intar en svagare ställning.

I propositionen erinras om, att därest den industriella delen kommit upp, skulle jämväl från svenskt industrihåll anspråk framställts på förbättrad ställning, d. v. s., att dess intressen skulle i högre grad än som skedde i 1926 års traktat tillvaratagas. Men om så skett, som jag, med den utveckling, som försiggått sedan år 1926, finner naturligt, skulle väl icke den omständigheten, att man från industrihåll ansåg sig ha rätt att framställa krav på motparten, försvagat ställningen i dess helhet. Regeringen var ju dock slutligen den, som hade att avgöra, vilka intressen som till sist skulle tillgodoses och vilka som kunde eftersättas. I det avseendet var det, som sagt, regeringen, som skapade rangordningen mellan de olika önskemålen. Men just av den omständigheten, att man medger, att traktaten lämnade speciella fördelar åt motparten, under det att det svenska intresset varit relativt dåligt tillgodosett, måste det vara tydligt, att man i ett dylikt läge bort låta avtalsförhandlingarna omfatta hela området.

Jag nödgas därför upprepa, att, trots att jag uppmärksamt åhört de förklaringar, som gjorts på den punkten, ingen verklig förklaring avgivits. Jag har därför blivit allt mera övertygad om, att det var ett missgrepp, som härvid förekom. Om man emellertid gör gällande, att det förefanns vissa risker för den svenska industrien, därest man upptagit hela avtalsområdet till förhandling, så ber jag att få fråga herrarna på regeringsbanken: I vilken situation är det, som Sverige i avtalsväg skall kunna hävda sina intressen, om man anser, att den svenska industrien stod i svag ställning nu, då det gällde dessa förhandlingar? Betecknar man den ställningen som svag med utsikt att vi torde förlora mer än vi kunna vinna? Proklamerar man den satsen, ja, då proklamerar man samtidigt, att vi icke ha någon möjlighet att föra traktatförhandlingar, som kunna åt oss skapa verkliga vinster. Ty den handelsutveckling som skett mellan oss och Tyskland sedan år 1926 är av den art, att det är fullkomligt obegripligt och orimligt, att det blev den motsatta parten, som sade upp traktaten och krävde, att vi skulle förbinda oss att begränsa vår export till Tyskland. Det hade varit naturligare, om Sverige varit uppsägande part. Vi ha ju i hög grad fått konstatera ökad import från Tyskland, under det att våra egna exportmöjligheter visa på status quo.

Nu har man gång på gång, när det gäller denna sak, hänvisat till den tyska regeringskoalitionen och den bakom densamma stående folkmajoriteten och sagt: Är det möjligt att åstadkomma något mot den? Jag vill säga, att något mera bräckligt i ett dylikt fall än den tyska regeringskoalitionen kan jag ej tänka mig. Vi veta alla, att den är resultatet av en kompromiss. Det står ständigt och väger om partierna skola hålla ihop och detta ej minst i fråga om tullpolitiken. De hålla naturligtvis ihop, om man undantar varje särskilt ömtåligt område. Men hur hade det gått, om förhandlingarna hade fått sträcka sig över hela linjen? Det vet man icke. Att sålunda hänvisa till denna regeringskoalition, som i fråga om denna art ej är grundad på ensartad övertygelse, att det och det är rätt och riktigt, utan på en kompromiss mellan fullkomligt olikartade intressen, och där inom de olika partierna uppfattningarna stå mot varandra — att i ett dylikt fall framför sig se ööverstigliga berg, där man förgäves anstränger sig att åstadkomma resultat, det förefaller mig vara

att åt motpartens motståndskraft lämna allt erkännande, under det att man fullständigt underkänner de möjligheter, över vilka man själv förfogar.

Man har ytterligare i detta sammanhang talat om, att vid förhandlingarna måste vi taga hänsyn till, att den tyska exporten representerar en mycket stor »allsidighet». Ja, vid en förhandling brukar det ofta vara så, att, ju flera som ha utsikt att träffas av ett för dem ogynnsamt beslut, dess lättare är det för motparten att nå en annan överenskommelse. Gäller hotet ett eller några få företag, kan det såsom påtryckning vara kännbart i och för sig, men i regel gäller, att ju flera, som ha utsikt att drabbas av en dylik verkan, dess lättare har man att komma till tals med vederbörande. Åberopandet av den omständigheten att vår import omfattar så många olika artiklar synes mig vara ett ganska tveeggat argument ur herrarnas egen synpunkt. Jag ber därför att ytterligare en gång få upprepa och att från regeringsbanken få svar på frågan: Hur skall den situation se ut, när man från den svenska industriens och näringslivets sida skall med framgång kunna hävda våra intressen, därest den situation, som nu förelåg, ansågs så ogynnsam, att man måste begränsa sig till en så ringa del av området som möjligt?

Jag kommer så över till frågan om »samtidigheten» i framläggandet av avtalsförslaget och av regeringens stödprogram för jordbruksnäringen. Redan i remissdebatten framförde jag den meningen, att en framsynt behandling av dessa ärenden skulle ha givit till resultat, att man kunnat överblicka dem båda, innan riksdagen hade att beträffande någondera fatta beslut. Nu har man på den punkten argumenterat på två olika linjer. Dels har man sagt att regeringen ej var herre över detta problem och att den därför ej kunde ordna så, att sådan samtidighet kunde föreligga. Men jag erinrade i remissdebatten tillika om, att vad beträffar den svenska regeringens möjlighet att på den ena eller andra tidpunkten framlägga *sina egna* planer, så måste det väl medgivas att där var regeringen herre. Och beträffande möjligheten att få tiden, då traktaten skulle upphöra att gälla, framskjuten, så borde det ej ha varit omöjligt att få en tidsutdräkt, som möjliggjort för svenska riksdagen att behandla dessa frågor i belysning av varandra. Att sålunda regeringsledamöterna beteckna sig själva på den punkten såsom fullkomligt maktlösa, under det att den överenskommelse, som slutligen träffades, betecknas såsom ett särskilt »tillmötesgående» från den andra parten, då vill jag om vår förhandlingsmetod säga: Resonerar man punkt efter punkt på det sättet, då förstår jag handelsministerns tvekan att offentligt diskutera traktaten och avtalsförhandlingarna.

Nu har också argumenterats på en annan linje, nämligen den, att ärendena i fråga ej ha något samband med varandra. Andra talare ha ådagalagt, att sådant samband förefinnes. Och jag tror ej, att herrarna skola försöka i längden upprätthålla en motsatt mening. Jag vågar därför vidhålla, att det är synnerligen anmärkningsvärt, att man ej från regeringens sida, redan när man började behandla dessa ärenden, inriktade sig på möjligheten för riksdagen att samtidigt pröva stödaktionen och traktatfrågan.

Och därmed kommer jag över till vad som kanske utgör själva kärnpunkten i verkningarna av sådan bristande samtidighet, nämligen att ett antagande av detta avtal innebär ett slags godkännande från svensk sida av den tyska dumpningens fortsättning. För egen del skulle jag funnit det vara fullkomligt självfallet, att när man från tysk sida gick till angrepp på jordbruksnäringens område, man då från svensk sida för förhandlingarnas upptagande uppsatt som första krav, att Tyskland förband sig att icke genom utförselbevis gå högre i exportpremier, än som motsvarade de svenska utförselbevisen, så att man på den punkten behandlat varandra såsom två jämställda parter.

Nu framgår av utskottets hemställan och ännu mer av regeringens resonemang, att man gjort ett svagt försök på den punkten, men att man ej kommit

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

någonstans. Jag förstår, att där svarade herrarna på tyska sidan så, som man gör i diskussionerna hos oss nämligen: »att ni ha möjlighet att skydda eder genom att höja edra tullar». Det är klart, att när man från tysk sida riktar den repliken till en regering, som har tullförhöjning till sin främsta politiska programpunkt, så träffar den en part, som på den punkten saknar varje motståndskraft. Det gäller ju för dem endast att realisera sina egna önskemål, då den skyddar sig mot dumpingen genom — höjning av tullarna. Detta faktum upphäves icke genom att man nu protesterar mot, att man här velat skapa ett sådant läge, att avtalet som sådant skulle utöva påtryckning på vårt bedömande av regeringens stödprogram och vad därmed sammanhänger. Jag tar emellertid fasta på handelsministerns upprepade förklaringar, att den dumping man i fortsättningen kan vänta sig ej blir av avsevärd omfattning. Jag hoppar, att regeringen kvarstår på denna ståndpunkt under hela riksdagen. Jag skall ej underlåta att erinra därom, när det blir fråga om, huruvida dumpingen återopas såsom ett skäl för högre eller nya tullar.

Jag skall ej heller gå in på vad man här yttrade om, vilket högt värde som låg i de kontingentsbestämmelser, som nu skola utformas av den svenska regeringen. Jag har frågat, om man i utskottet närmare preciserat, hur det skall gå till, då man skall icke blott tillgodose gemensamma intressen, utan också åstadkomma rättvisa mellan olika svenska exportörer. Jag har ej hört, att man fått något meddelande därom vare sig i utskottet eller i riksdagen. Kanske vi kunna få det i fortsättningen av denna debatt? Jag befarar i varje fall, som sagt, att den tillämpningen blir krångligare, än man på ett och annat håll föreställer sig.

Vidare har man försökt göra gällande, att »det går väl an att opponera, på sätt bondeförbundet och de frisinnade nu göra, när andra ändå föra traktaten i hamn». Man har framhållit detta både från högern och socialdemokraterna. Jag ber att få därtill säga, att från början var även jag tveksam. Jag höll före, att man knappt skulle, då en regering framlagt ett traktatavtal, kunna åtaga sig ansvaret att på allvar rösta emot det. Statsministern säger att han brukar klandra, men likväl rösta för. Jag brukar icke använda det förfaringsättet. Klandrar jag, så drar jag konsekvensen, eljest underlåter jag att klandra. Herr statsministern däremot klandrar, men röstar för. Jag trodde nog, att jag skulle finna traktaten rätt så ogynnsam, men att den likväl skulle representera — om jag ser resultatet ur synpunkten av hela det område, den äldre traktaten omfattar — en tillvaratagen möjlighet för Sverige att hävda sina intressen. Men vid den närmare prövningen av vad denna traktatuppgörelse innebär från svensk sida, har jag kommit till den uppfattningen, att då jag nu går emot densamma, jag ej demonstrationsvis röstar nej till det föreliggande förslaget. Utan det sker därför, att jag finner det vara en ur svenska synpunkter så ogynnsam uppgörelse att förhållandena icke betingat en dylik ogynnsamhet. Däri ligger sålunda en rent saklig värdesättning och ett därpå grundat ståndpunktstagande.

Jag skulle också vilja i detta avseende gentemot socialdemokraterna, vilka även de beteckna den hållning, som de frisinnade och bondeförbundet intaga som en taktisk demonstration, fråga om de icke med sitt uppskovsyrkande i utskottet hade någon verklig mening? Om det trots att de begärde tre dagars betänketid för dem var självfallet, att de skulle gå in för traktaten; om det alltså ej fanns rum för tvekan, då måste detta yrkande endast varit avsett som — en demonstration, vilken väntades inverka på motsidan. Varför begärde man eljest uppskov? Jag trodde, att man gjorde det därför, att anledning förelåg att begrunda läget för att efter ett sådant övervägande slutligen komma till ett resultat. Men var det meningen, har jag svårt att förstå det resonemanget, att den som till sist ställer sig på nejsidan, ställer sig där endast av

det skälet, att han kan riskfritt demonstrera. Om socialdemokraterna argumenterat med sådana skäl, som jag läste i dag på morgonen framförda av en riksdagsman och klippta såsom ett förnuftigt ord i frågan av en annan, då vill jag säga att överbägandet på den sidan icke varit synnerligen grundligt. I uttalandet ifråga står följande passus: »Vår järnmalmsexport till Tyskland har ett värde av inemot 50 miljoner kronor per år. Tag ett handelskrig; Norrbotten förlamas och staten får gripa in med stora arbetslöshetsanslag.» Man vill väl därmed göra gällande, att följden av ett avslag på tilläggstraktaten skulle bli, att vår malmexport skulle upphöra och Norrbotten förlamas, under det att var och en som något känner dessa förhållanden vet, att vår export av malm pågår, som här förut påpekats, på grund av särskilda köpeavtal och fullständigt oberörd av, om handelsavtalet gäller eller icke. Skulle man på motsidan vilja bryta malmkontraktet, skulle det ju bl. a. medföra att den nu gällande bestämmelsen att eventuella exporttullar skola betalas av säljaren skulle bortfalla. Men det akta sig visligen köparna för. Om man argumenterar så över hela linjen, förstår jag, att man åstadkommer en skrämselfämning omkring avslagsyrkandet. Men då är man på vår sida i sanning berättigad påstå, att våra motståndare till vänster, trots det av dem begärda uppskovet, uraktlåtit att förskaffa sig erforderlig insikt vid bedömandet av denna fråga.

Jag vill för övrigt säga, att när jag hörde herr statsministern för en stund sedan påpeka, att det var skillnad på svårigheterna att åstadkomma höjd tull på den ena eller den andra varan, exempelvis att ernå höjd tull på råg och vete eller att åstadkomma sådan för vissa industrialster, därvid det förstnämnda fallet betecknades såsom det lättaste, särskilt i händelse det riktades emot en igångsatt dumping, undrade jag, om detta yttrades för att förbereda en tankegång, som i fortsättningen komme att av den andra parten godkännas. Har man å ömse sidor gjort klart för sig vilka konsekvenser, som här kunna inställa sig? Godtaga socialdemokraterna den argumentationen från regeringens sida, skapa de måhända vad de icke velat medverka till. Herr Sköld försökte att reservera sig gentemot dylika konsekvenser, men jag måste säga, att hans argumentering i vissa avseenden härutinnan måste anses mycket svag.

Jag vill alltså i fråga om de huvudpunkter, på vilka från vår sida anmärkningar gjorts — dels därom att traktatförhandlingarna upplagts på ett sätt, som från början försvagade den svenska ståndpunkten, dels därom att man icke åstadkommit en sådan ordning vid behandlingen av detta ärende, att traktaten kunde behandlas samtidigt med regeringens stödaktion för jordbruket, och dels därom att man i fråga om det sakliga innehållet i tilläggsavtalet ingalunda kommit fram till ett ur synpunkten av det allmänna läget tillfredsställande resultat — förklara, att vi alltjämt måste anse oss hava goda skäl för att ställa oss på en annan ståndpunkt än den regeringen intagit.

Det är ytterligare ett par saker, som visserligen icke tillhöra de mest betydelsefulla men som det i alla fall finns en viss anledning att beröra, om vilka jag vill säga ett par ord. Både herr statsministern och herr handelsministern ha här behandlat de »sakkunniga», som av regeringen blivit använda i detta hänseende. Herr handelsministern hänvisade till att en av de sakkunniga i en tidningsartikel erkänt att i det läge, vari denna fråga befann sig — denne syftade med dessa ord på den begränsning, som givits åt uppdraget — hade man vunnit, vad som kunde utvinnas. Herr handelsministern borde väl själv icke varit omedveten om att detta den sakkunniges uttalande avsåg resultatet under de omständigheter, som regeringen genom sina direktiv skapat.

Herr statsministern fann det vara lämpligt att påbörja den sakkunnige i fråga att ha av några slags personliga prestigeskäl uttalat sig, för att därmed få del av äran för resultatet. Detta är ett alldeles nytt sätt av en regering att behandla sina sakkunniga. Även den omständigheten, att man i pressen dag

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

för dag och vecka efter vecka gjort gällande, att *samtliga* sakkunniga tillstyrkt traktaten, utan att till regeringspressen någon som helst erinran däremot synes hava förekommit — även den omständigheten måste med hänsyn till de sakkunnigas egen tystnadsplikt betecknas såsom ganska anmärkningsvärd. Jag tror emellertid, att det icke är nödvändigt att vid användandet av sakkunniga anlägga dylika nya former. Samverkan mellan riksdag och regering befrämjas icke därmed. Om man vill använda sakkunniga, tror jag, att man får använda dem på ett annat sätt än regeringen i detta fall gjort.

Herr handelsministerns slutord tydde, såvitt jag förstår, på att han — och han talade väl i detta hänseende på regeringens vägnar — betraktade ett avslag på traktaten som en kabinettsfråga. Han förklarade nämligen, att om riksdagen avslöge densamma, så blir det herr den och den, som får fortsätta med förhandlingarna. Häri kan icke ligga någon annan mening än att det verkligen här gällde en kabinettsfråga, en fråga om regeringens vara eller icke vara. Inför denna deklaration kan jag icke undgå att erinra om ett uttalande av herr Lindman för en tid sedan, då han förklarade att det måste göras slut på den ordningen, att en borgerlig regering i viktiga frågor gör utgången beroende av socialdemokraternas votum och alltså själv vore beroende av deras nåd. Detta förfaringssätt gällde det att göra slut på. Det måste bekämpas och omöjliggöras.

När herr Nylander nyss sade, att han, då det gällde att åstadkomma ett förnuftigt resultat, vore villig att samverka med vilket parti det vara månne, kan jag icke förstå annat, än att det nuvarande regeringspartiet härmed godkände en princip, som såvitt jag förstår fullt och helt sammanfaller med det s. k. vågmästeriet. Det finns ingen skillnad därutinnan alls. Vad man angrep hos detta var just att man försökte åstadkomma förnuftiga och rimliga resultat oberoende av från vilket håll rösterna kommo. Jag ogillar naturligtvis icke högerns nya ståndpunkt. Jag klandrar härvidlag blott att man tidigare förklarat sig vilja göra slut på en sådan metod.

Herr Nylander framställde också en fråga, som jag kanske bör söka besvara. Han frågade: Huru vill frisinna och bondeförbundare förfara gentemot en stor import utifrån och nu närmast från Tyskland, om man samtidigt är inne på tanken att sänka industritullarna? Han trodde sig uppenbarligen därigenom ha givit oss en kuggfråga, vilken vi skulle gå bet på. Svaret på denna fråga är emellertid, att vi vilja skapa sådana förhållanden, att det inom vårt eget industriella liv bleve möjligt att på allt flera områden åstadkomma produkter, som kunde göra oss konkurrenskraftiga mot angrepp utifrån. Den plan, som föresvävar oss är att skapa en både säkrare och riktigare grund för landets utveckling än genom att ömsevis höja först industritullar och sedan jordbruks-tullar och därefter nästa gång industritullar och på nytt jordbrukstullar och därigenom komma upp i ett läge, som vi nödgas beteckna såsom höjden av osundhet på näringslivets område.

Jag vågar, under hänvisning till det nu sagda, göra gällande, att de skäl, som i detta fall tala emot ett godkännande av den föreliggande propositionen, äro de starkare. Jag vet, att jag i det avseendet står i god samklang med en, praktiskt sett, enhällig mening inom det frisinna partiet och jag slutar därför med att yrka avslag.

Hans excellens herr statsministern **Lindman**: Herr talman! Ja, det var ett par yttranden av herr Ekman, som uppkallade mig till att begära ordet. Egentligen tycker jag, att vad han talat om redan är till allra största delen bemött, men nu tycks tonen vara så pass aggressiv, att det skulle ges ett särskilt eftertryck åt de frisinnades ståndpunkt genom herr Ekmans kraftiga uppträdande. Herr Ekman tyckte tydligen det vara mycket ledsamt, att be-

villningsutskottets majoritet icke tillräckligt starkt anslutit sig till regeringens ståndpunkt utan att bevillningsutskottet haft vissa tvivel om denna positions nytta, då utskottet säger, att den kan »komma att i stort sett ytterligare försämbra exportmöjligheterna för den inhemska jordbruksnäringen». Det är en omdömesfråga, om utskottet har rätt eller icke i detta sitt uttalande. För min del har jag i mitt tidigare anförande försökt utveckla de fördelar och de nackdelar, som äro förbundna med ett antagande av denna traktat, och jag har ingen anledning att ändra min uppfattning i den vägen. Herr Ekman förbiser emellertid tydligen, att utskottet trots det uttalande, som det gör, likväl tillstyrker traktaten, därför att det icke vill vara med om ett traktatlöst tillstånd, vilket herr Ekman icke drar sig för att vi skola komma in uti.

Nu har herr Ekman varit inne på denna fråga igen, varför vi icke togo upp alltsammans på en gång. Ja, herr Ekman hade tillfälle att uttala sig om den saken den 8 oktober, då utrikesnämnden hade sammanträde. Jag minns mycket väl, att herr Ekman var närvarande, då jag lade upp denna plan för utrikesnämnden. Herr Ekman sade då, att det föreliggande materialet icke var av den art, att det tillät honom bedöma, huruvida regeringens plan var den riktiga eller icke. Alltså, något råd fingo vi icke av honom. Det fingo vi däremot av herr Olsson i Kullenbergstorp, ty han var säker på sin sak. Han sade ifrån, att frågan bort tagas upp i sin helhet, men påpekar nu att det icke haft någon inverkan på saken. Vi hade ändå följt vår egen väg. Jag uppfattar i allmänhet en regerings plikt på det sättet, att den måste gå in för en sak och taga ansvaret för att den behandlas på det sätt, som man själv anser vara riktigt. Emellertid har herr Ekman upprepat med stort eftertryck, att traktaten skulle omfattat allt och påvisar, att detta varit mycket klokt, därför att exporten från Tyskland stigit, såsom herrarna också kunna se av de vid den av herr Hamrin avgivna reservationen fogade tabellerna. Men då ber jag att få göra herr Ekman den frågan: Varför observerade icke herr Ekman det förhållandet, när herr Ekman satt i regeringen, och varför inledde han icke då förhandlingar? Då fanns det icke någon anledning för honom att göra det, och det fanns lika litet anledning för regeringen att sedan säga upp handelsavtalet, utan det blev uppsagt från tyskt håll. När herr Ekman sagt, att man icke vågat taga upp alltsammans, svarade jag på detta, såsom jag sagt förut, att naturligtvis hade man vågat taga upp allt, men jag tror mig kunna säga att efter min uppfattning hade man icke handlat lyckligt och klokt, om man gjort det. Herr Ekman har icke på något sätt kunnat övertyga mig om det oriktiga i mitt förfaringssätt, och jag är livligt förvissad om att jag icke kunnat övertyga honom. Här får väl påstående stå emot påstående. Ingendera kommer någon vart med detta. Men jag frågar då herr Ekman: Om man tagit upp allt på grund av den ökade importen från Tyskland av företrädesvis industriprodukter under förklaring att vi icke kunna tillåta så stor import, hade då herr Ekman också tagit konsekvenserna? D. v. s. att vi måste kräva begränsning, en begränsning som icke kan ske annat än genom höjda tullar. Hade de frisinna med herr Ekman i spetsen velat vara med därom? Detta är den enda förutsättningen för att man skulle kunna lyckas genom att förhandla på det sätt, som herr Ekman talade om. Sedan säger herr Ekman, att regeringen tagit för mycket hänsyn till vad den tyska regeringen velat, men att denna var koalitionsregering, med en sådan regerings svaghet. En sådan är underkastad förändring. Och hade man tagit upp frågan på det sättet, att man förhandlat även om industritullarna, hade vi kanske kunnat åstadkomma en sprängning mellan socialdemokrater och agrarer i Tyskland. Genom att manövrera på det sättet hade det lyckats att få dem mjukare. Det gäller, sade herr Ekman, att splittra sina motståndare i detta fallet. Ja, skall herr Ekman någon gång taga upp förhandlingar om

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

traktaten och förhandla med de olika partierna i Tyskland, tror jag icke att denna metod blir så utmärkt. Den tyska regeringen har i detta fallet intagit en utomordentligt bestämd ståndpunkt med stöd av starka agrarintressen, vilka i sin ordning haft stöd av socialdemokrater. Om denna regering skulle avgå och förhandlingarna sedan upptagas med en annan regering, kan då herr Ekman svara för att den regeringen icke är ännu mera agrarbetonad?

Sedan kom herr Ekman in på sin kära käpphäst från remissdebatten. Gång på gång har han talat om sambandet mellan denna fråga och regeringspropositionen angående stödaktionen för jordbruket. Han sade, att ett samband förefinnes, men han förklarade nu, att han icke ville gå in på den saken. Jag har tidigare i dag varit inne på detta och jag har angivit, i vilket avseende det kan finnas ett samband, men jag har förklarat — och jag förklarar det ytterligare — att det är en sak, som ingen nu kan hjälpa, att den proposition, som vi komma att framlägga, icke kunnat komma fram förrän nu. Herr Ekman sade, att det var två olika linjer i vårt resonemang. Ja, det är två linjer! Hade vi kunnat lägga fram propositionen och handelstraktaten samtidigt? På den frågan svarar jag: Nej, det hade vi icke kunnat göra. Den andra frågan är den: Om vi kunnat göra detta, varför ha vi icke gjort det? På den frågan vill jag svara, att det kan naturligtvis finnas ett samband. Herr Ekman talade om havredumpingen och sade, att när vi väl tagit traktaten, skola vi kanske sedan vara bundna beträffande jordbruksprodukterna. Men ett sådant samband utgör enligt min uppfattning icke något hinder för att nu taga denna traktat. Så säger herr Ekman, att det skulle innebära ett godkännande av den tyska havredumpingen, och herr Ekman tillåter sig att gentemot regeringen utslunga det — jag vågar säga — ohemula påståendet, att regeringen gjort ett litet svagt försök att få tyskarna att binda sina utförselbevis. Huru vet herr Ekman, att det var ett svagt försök? Vad vet herr Ekman om det? Jag kan säga, att havredumpingen varit under debatt, men att vi icke lyckats förmå tyskarna att binda sig vid att icke höja utförselbevisen. Nu utslungas helt frankt det påståendet, att det gjorts ett litet svagt försök. Jag förmodar, att herr Ekman menar, att regeringen gjort ett svagt försök. Ja, jag erkänner, att jag är ett svagt och bräckligt käril i förhållande till herr Ekman. Jag tror att herr Ekman är kraftigare, med starkare vilja och skickligare än jag, och det är ju synd, att icke herr Ekman är statsminister vid detta tillfället. Men kanske vi kunna nästa gång vänta oss det. Mig skulle det verkligen glädja att se herr Ekman och herr Olsson i Kullenbergs-torp som förhandlare med tyskarna.

Så säger herr Ekman, att jag någon gång år 1926 klandrade den tyska då föreliggande traktaten, men att jag ändock röstade för den, och spann ut ett ganska långt resonemang om huru en politiker kan vara emot en sak men ändå rösta för den. Tänk, vilken förskräckligt usel karl! Ja, jag hade mod att klandra traktaten, men jag hade icke mod att avslå den. Jag hade icke det mod, som herr Ekman har i dag, att under full förvissning att traktaten går igenom yrka avslag på den. Men jag förmodar, att herr Ekman och de som tänka som han äro i fullkomligt god tro, och att ni göra detta i den uppfattningen, att ni skola lyckas övertyga socialdemokraterna att rösta med eder och rösta ikull traktaten, och att ni sedermera skola övertaga ansvaret. Jag skall icke gå in på, vad som sedan skulle kunna ske. Det må vara en sak för sig.

Men sedan kom herr Ekman och talade om, att jag hade gentemot en sakkunnig, herr Bengtsson i Norup — det var då jag begärde ordet — riktat en beskyllning uti denna fråga. Jag vill säga, att jag i mitt förra yttrande har behandlat herr Bengtsson i Norup på ett sådant sätt, att icke något som helst berättigat klander kan riktas emot vad jag sagt. Jag sade, att herr Bengts-

son i Norup i ett uttalande förklarar att »då risk förelåg att underhandlingarna skulle kunnat strandas, måste resultatet betraktas såsom det fördelaktigaste som stod att vinna, detta även med tanke på, att slakthuset i Sassnitz, som eljest lagts ned, nu sättes i gott, tidsenligt skick». Jag har tillagt, att därmed har jag icke uttalat ett enda ord, huruvida herr Bengtsson i Norup var med om, att frågan var rätt upplagd etc., om man skulle upptaga frågan i hela dess vidd eller inskränka sig till jordbruksfrågorna. Jag har vidare uttalat, att jag icke lägger det ringaste ansvar på herr Bengtsson i Norup, ty jag och regeringen vilja bära ansvaret för detta. Kan man uttala sig mera juste och hederligt och klart än jag gjort? Vad tjänar det då till att säga, att jag påbördat honom det, som jag icke sagt. Sedan säger herr Ekman, att man låtit i pressen uttala vilken ställning de sakkunniga intagit i frågan, utan att man opponerat sig häremot. Jag har icke låtit pressen uttala någonting. De sakkunniga ha fått uttala vad de velat. Det har herr Bengtsson i Norup också begagnat sig av. Det har icke lagts någon munkavle på dem; det brukas icke. De kunna tala här i kammaren fullständigt öppet om vad som förekommit. Jag har ingenting i det fallet att säga, men om tidningspressen uttalar sig i frågan, och de sakkunniga komma i skottlinjen, hava de full frihet att försvara sig.

Till slut, herr talman, detta tal om en regering, som sitter på socialdemokraternas nåd! Jag bugar mig för den ärade ledaren av det socialdemokratiska partiet; här skulle jag alltså i detta ögonblick sitta på socialdemokraternas nåd av den grund, att herr Hansson och hans parti talar och röstar för regeringens förslag i denna traktatfråga. Vad menar herr Ekman med detta? Menar herr Ekman, att socialdemokraterna skulle vara förhindrade att rösta på traktaten, därför att en högerregering framlagt densamma? Jag tror, att varken högern eller socialdemokraterna bruka göra på det sättet. Möjligen är det de frisinnade, som handla så. Men jag vill tillägga, att om socialdemokraterna icke få rösta med en högerregering, då menar herr Ekman tydligen, att ett högerparti icke heller får rösta med en socialdemokratisk regering i riksdagen. Det var väl dit herr Ekman ville komma. Tänk vilket lycksalighetens tillstånd! Och då har han sin ställning och position alldeles klar. Tabu för socialdemokrater att rösta med en högerregering, tabu för högern att rösta med dem! Nej, de skola rösta med de frisinnade! Det blir en synnerligen förtjusande lösning av det hela, och då kan herr Ekman nästa gång, när han sitter i regeringen välja att arbeta med socialdemokraterna eller med högern, när han ville lösa frågan om en handelstraktat med Tyskland.

Herr **Bengtsson** i Norup: När herr Anderson i Storegården icke vid de sakkunnigas sammanträden sökte att utforska, om det fanns några industritullar, som skulle kunna hjälpa jordbruket, har jag naturligtvis ingen skyldighet att göra det. Han sitter ju i tull- och traktatkommittén. Jag är skyldig att kvittera den artighet, som herr Sköld visade, då han rättade mig, och jag vill säga till herr Sköld, att jag uppfattade aldrig att ökningen av 1,000 djur till Tyskland skulle få inverka på min ställning till traktaten för jordbruket såsom det gjort på honom, och därför vidhöll jag fortfarande mitt avstyrkande.

Så var det hans excellens statsministern. Jag ber att få betyga, att när jag uttalade mig i Svenska Morgonbladet om huruvida resultatet var fördelaktigt eller icke, yttrade jag mig, som jag förut sagt, om de sakkunnigas förslag och icke om traktaten som sådan. Och under dåvarande förhållanden vidhåller jag, att de sakkunniga icke kunde nå bättre resultat än det de kommit till. Men detta hindrar icke, att regeringen, såsom det ansvariga organet, vidtoge andra åtgärder än de, som föreslagits av de sakkunniga, vilka

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*
(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

endast voro jordbrukare, och endast hade yttrat sig om det som rörde jordbruket.

Vidare vill jag säga herr statsministern något om äran. Ingen kan miss-tänka mig för, att jag vill taga äran av en traktat, som jag gång på gång yrkat avslag på, nej, äran för den här traktaten överlåter jag åt hans excellens statsministern och hans regering.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Det är ett mycket viktigt ärende, som nu föreligger till kammarens avgörande, och man måste säga, att det också blivit grundligt ventilerat. När jag första gången erhöll känne-dom om innehållet i detta handelsavtal med Tyskland blev jag ganska illa berörd därav. Då jag emellertid söker bilda mig en uppfattning om hur situationen skulle bli, därest tilläggstraktaten förkastades, har jag för min del kommit till det resultatet, att den bör av riksdagen godtagas trots sina brister. Jag vill icke taga på mitt ansvar att hava medverkat till dess förkastande. Om vi vilja vara ärliga mot varandra, tror jag vi kunna säga oss, att resultatet av de förda underhandlingarna icke skulle ha blivit annorlunda än det blivit, vilken regering som än suttit. Det är ju en klen tröst att de tyska agrarerna anse Sveriges intressen alltför mycket tillgodosedda på deras bekostnad. Det är kanske inte heller någon vidare tröst för oss att danskarna hålla före, att Sverige gynnats genom detta handelsavtal. Att vi själva äro missnöjda med detsamma framgår med all tydlighet av den förda överläggningen. Emellertid är det dock icke så ogynnsamt, att det icke är bättre att taga det än att låta det falla. Jag tror därför, att vi göra rätt uti, sedan det nu föreligger, och man har kommit till ett resultat, som dock innebär vissa fördelar för oss, att antaga detsamma. Det har sagts om den rätt, som det inrymmer för oss i fråga om kontingenteringen av levande djur till den lägre tullsatsen av 16 Rmk, att den skulle vara värdelös. Nej, mina herrar, den är mycket värdefull icke blott i och för sig, utan den har också indirekt betydelse, därigenom att den kommer att utgöra viss prisregulator för handeln med levande djur. Det är en omständighet, som icke får underskattas. Då av en eller annan anledning utförsel av levande djur till Tyskland stoppats har genast prisfall på vår hemmamarknad inträtt.

För övrigt vill jag säga, att om man jämför uttalandena av oppositionen — uttalanden, vari till och med förekommit satser av demagogisk innebörd — med anföranden, särskilt de från regeringsbanken hållna, till förmån för avtalets antagande, så måste åtminstone jag tillmäta de senare det största sakliga värdet.

I valet mellan att antaga eller förkasta det föreliggande handelsavtalet och i det senare fallet åstadkomma ett traktatlöst tillstånd gentemot Tyskland, väljer jag obetingat den förra utvägen.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till bevillningsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Bengtsson* i Kullen, *Petersson* i Lerbäcksbyn och *Johansson* i Väby.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Meningsskiljaktigheterna i denna fråga gälla huruvida taktiken var den riktiga, om man skulle taga upp frågan om handelsavtalet i dess helhet eller på det sätt det nu behandlats. Beträffande de synpunkter, som framfördes redan på sommaren 1929, hade jag inte möjlighet att göra min uppfattning gällande, och då vi tillkallades som sakkunniga, förelåg det ärende, som det här gäller att behandla, d. v. s. tilläggsavtalet. Beträffande jordbruket är det min bestämda uppfattning att, i likhet med vad herr Sköld tidigare sagt, det var det riktigaste att denna fråga i första

hand upptagits till förhandling. Huruvida det är riktigt, att sedan man sett resultatet härav stanna vid den frågan och icke taga upp avtalet i dess helhet, därom har jag icke möjlighet att bedöma, då jag icke haft material tillgängligt för att bedöma frågan i hela dess vidd. Då vi gick till vårt uppdrag, var det ett faktum, varom meningarna inte kunde vara delade, att 1926 års avtal från tysk sida var uppsagt. Tullen på smör var höjd ifrån då gällande tullsats till 50 riksmark, och praktiskt taget alla tullar på jordbruksprodukter höjdes. Beträffande spannmålstullarna kan man säga, att då vi de senare åren icke exporterat spannmål till Tyskland, kan det icke nämnvärt inverka på jordbrukets förhållanden i Sverige. Men vad som gör saken svårare är naturligtvis, därest tyskarna skulle använda sina utförselbevis för att dumpa spannmål till Sverige. Det första sakkunniga framförde såsom önskemål var, att de tyska utförselbevisen skulle bringas till högst det belopp, som tullen gällde på olika sädeslag i Sverige. Det lände icke till annat resultat än att från tysk sida uttalades, att tyskarna hade som enda intresse att försöka hindra för stor införsel till Tyskland, men att man icke ämnade utnyttja sina utförselbevis att dumpa till andra länder. Vad värde det uttalandet har får tiden utvisa, men man har fått den uppfattningen, att trots vissa spannmålstullar ha höjts, ha utförselbevisen begränsats till det nuvarande.

Beträffande sedan tullen på kött eller levande nötkreatur, har ju, som tidigare berörts, från svensk sida framförts önskemålet, att man skulle få en viss kontingent, och den kontingent vi ansågo berättigad var det antal djur, som utfördes under normala tider, således före kriget. Detta motsatte man sig emellertid från tyskt håll och hänförde den till antalet exporterade djur under de senaste åren. Jag skall icke återupprepa siffrorna det här gäller. Jag kan emellertid nämna, att det förslag, de tyska underhandlarna hade gått med på den 7 november, voro vi beredda — åtminstone inom de sakkunnigas majoritet — att säga rent nej till. Vi ansågo oss kunna ta på vårt ansvar att avstyrka det föreliggande förslaget. Jag vill villigt erkänna, att det medgivande, som tyskarna ytterligare gjorde, icke var så stort, att det kanske kunde motivera den ändrade ståndpunkt vi intogo. Men, som jag tidigare nämnde, vi hade icke något material för att bedöma de verkningar, som genom ett traktatlöst tillstånd skulle uppkomma. Hur nu allt detta, om traktaten antages, kommer att verka, är ganska svårt att avgöra. Somliga ha sagt, att det är bättre än 1926 års avtal, andra sämre. Enligt min mening är det ganska svårt att avgöra. Har man den tron, att tullen på smör skulle verka förhöjande på smörpriset, skulle man dra den slutsatsen, att det tyska smörpriset skulle stiga lika mycket som tullen höjdes, och följaktligen skulle det icke inverka på vår smörexport. Nu har jag icke den uppfattningen, och följaktligen tror jag, att den höjda smörtullen kommer att i viss mån försvåra vår smörexport, som icke är av liten betydelse för det svenska jordbruket, därigenom att priset i Tyskland inte stiger med hela tullförhöjningen. Det är klart, att detta även återverkar på vår smörexport till England. Beträffande tullen på kontingenten nötkreatur, som nedsattes till 16 mark, får man åtminstone antaga, att en förbättring i viss mån skall inträda, i det att Tysklands autonoma tullsats är 24:50 Rmk. Då de sakkunniga inte haft tillgängligt material för att bedöma traktaten i sin helhet, ha vi icke kunnat taga på vårt ansvar att avstyrka, utan regeringen, som har möjlighet att bedöma frågan i hela dess vidd, får naturligtvis bedöma den saken, och för min del är det precis lika omöjligt i dag att bedöma, huruvida det är riktigt, att vi ta detta tilläggsavtal eller icke. Jag kan således icke komma till annan ståndpunkt än jag förut kommit till, därför att jag icke haft möjlighet att pröva det större materialet, som kunnat varit önskvärt.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Men en eller två väsentliga förutsättningar för detta avtal var beträffande slakthuset i Sassnitz, att det skulle förbättras, och att man skulle se till, att omkostnaderna nedbragtes till minsta möjliga. De sakkunniga uttalade ett önskemål att, om det bleve klart i den frågan, innan avtalet skulle behandlas i riksdagen, få se, huruvida tyskarna avgivit skriftligt löfte därom. Något sådant har jag icke sett, men då herr statsministern i dag uttalat, att man gjort några särskilda utfästelser, som granskats av lantbruksattachén Leufvén i Berlin och lantbruksstyrelsen, får jag väl förmoda, att det är någonting åtgjort i saken eller att det föreligger ett säkert löfte.

När jag i tidningarna såg lantbruksattachéns uppfattning om den nu föreliggande tilläggstraktaten till 1926 års handelsavtal, sätter jag icke stort värde på hans granskning, ty det förefaller mig egendomligt att han som svensk representant kan utmåla detta som något förträffligt för Sverige. Det vittnar om liten diplomati, när man skriver på det sättet.

En annan rätt väsentlig sak för detta avtal är den tyska veterinärkontrollen. Man hade trott, att med den höga ståndpunkt veterinärväsendet här i Sverige intager man skulle slippa ifrån de kontrollbestämmelser, som nu existera i Tyskland beträffande de varor, som stå under offentlig veterinärkontroll hos oss, men det visade sig vid förhandlingarna med de tyska veterinärmyndigheterna, att detta var omöjligt att åstadkomma. Det beror därför mycket på det tyska veterinärväsendet, då vi exportera till Tyskland. Därför menar jag, att om icke den tyska staten uppfyller sina förpliktelser beträffande slakthuset i Sassnitz och väsentligt reducerar kostnaderna där, vilka uppgått till 23 mark per 100 kilogram, således till mer än tullen på nötkreatur, så är en väsentlig förutsättning för detta tilläggsavtal icke tillfinnandes. Precis samma sak är, huruvida de tyska veterinärerna komma att tillämpa de rättigheter, som de fortfarande förbehållit sig beträffande besiktningen av till Tyskland exporterade varor.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Sedan jag sist hade ordet, hava flera talare yttrat sig. Jag vill bara säga ett par korta repliker.

Den mest märkvärdige talaren, som jag hörde, var herr Lithander. Han yrkade blankt avslag på traktaten 1926, men han har varit med och skrivit under, att denna tilläggstraktat är sämre än 1926 års traktat. Det har han skrivit under som utskottsledamot. Att han ändå tagit förnuftet till fånga under trons lydnad, så att han kan säga, att detta är utmärkt denna gång, något helt annat än 1926, det begriper jag icke. Har icke ändå herr Lithander för ovanlighetens skull — det är icke ofta jag märkt sådant hos honom — tagit litet av väderflöjels roll?

Ja, så framställdes ju en fråga i det svenska jordbrukets namn till mig av herr Nylander. Jag svarar gärna de svenska jordbrukarna, när de ställa frågor. Men jag kan icke tänka mig den möjligheten, att herr Nylander skulle hava fått något uppdrag av de svenska jordbrukarna att vara deras talesman och att jag skulle underkastas något slags politiskt katekesförhör av herr Nylander som jordbrukarnas målsman här i kammaren. Herrarna få ursäkta, om jag lämnar herr Nylander och hans fråga i fred.

Herr andre vice talmannen yttrade bland annat, att det förekommit demagogiska yttranden. Jag antecknade ögonblickligen detta. Men det är icke gott att veta, när herr andre vice talmannen icke själv pekade ut det, vilka det var, som han åsyftade. Om han ansåg, att de, som icke yrkat bifall till traktaten och den kungl. propositionen, hade haft demagogiska yttranden allihop, så tycker jag, att det är tråkigt, att man slungar ut en sådan beskyllning. Jag tycker, att ett sådant yttrande tar till litet väl mycket, framför allt, när det kommer från talmanssidan. Då vågar jag säga, att man talade så mycket i

går om vad man kunde fordra av utrikesministern. Jag vill säga, att man skulle kunna fordra litet mera koncisa anvisningar av herr andre vice talmanen, vad han menade med sina uttalanden, att här förekomme demagogi.

Herr Sköld hade ett egendomligt yttrande han också. Han sade, att han skulle klarlägga frågan. Han kunde icke tillstyrka förslaget men icke heller avstyrka det. Ja, den klarläggningen begriper jag icke. Vad blir klart i det hela? Intet, platt intet, mer än att — såsom jag antar — herr Sköld röstar för propositionen. Det var hela klarläggandet, intet annat. Det är märkvärdigt med herr Sköld, ty han plägar eljest vara särdeles skarp i logiken och riktigt klar. Sådan har jag lärt känna honom. Men det ser ut, som om den här traktatrackaren hade förmågan att göra alla klara till oklara.

Så får jag svara litet på vad hans excellens herr statsministern resonerade om. För det första är det en sak, där jag ber herrarna förlåta mig, om jag icke riktigt tror honom. Han sade, att om ett par, tre år utlöper traktaten. Då önskade han, att herr Hamrin och jag finge såsom statsråd taga i tu med tyskarna. Då man känner hans excellens personlighet och ser hans fart och verve och tag samt framför allt hans stora nöje att regera, kan jag icke begripa, att det skulle vara allvar, att han skulle vilja avträda från sin ställning blott för att herr Hamrin och jag skulle taga itu med tyskarna. Det få herrarna förlåta, om jag icke tror. Jag tror, att han vill fortsätta att regera så länge han kan.

Så yttrade han sig igen om det mycket omtuggade uttrycket »mest gynnad nation». Det, sade han, var det första, herr Olsson i Kullenbergstorp kom med i juli i fjol. Det var det verkligen. Jag gjorde klart med detsamma, att jag avsåg ett provisorium men att vi finge göra underhandlingar med tyskarna, så att riksdagen verkligen hade en smula tid på sig. Jag ansåg, att man skulle söka skjuta på frågan till den 15 maj. Det ansåg jag vara tillräcklig tid. Då kunde vi få resonera om politiken och om vi kunde uträtta något mot tyskarna eller ej. Det tycker jag var klart sagt, att det var endast den tiden vi behöfde för att taga itu med verkliga underhandlingar med tyskarna. Jag ville få mest-gynnad-nations-klausulen gällande under provisoriet. Sådant var det verkliga förhållandet. Det tror jag nog, att hans excellens erinrar sig. Men han visade icke något intresse för detta. Det var under den förutsättningen jag begärde, att man skulle komma till ställningen som mest gynnad nation.

Så sade hans excellens vidare, att man kunde förstå, om vi sagt, att regeringen icke förstätt att sköta det här. Men vi hava aktat oss för att säga, att regeringen icke förstätt det, framförallt, att hans excellens icke förstätt det. Han har förstätt frågan mycket väl och kanske mycket bättre än jag någonsin trott, att hans excellens förstod den. Ty han har lett den på ett utmärkt sätt, så att han kommit till det resultat, som han ville, d. v. s. så, att allt, som gällde tyskt krams, eliminerats. Det gjorde han alldeles utmärkt. Nog erkänner jag, att regeringen förstätt denna fråga utomordentligt väl.

Så voro vi inne på något, som jag icke riktigt förstod, nämligen uttrycket om systematiskt vågmästeri — ty så föllo orden. Jag kan icke förstå, om hans excellens tyckte, att det var bra att gå ihop med socialdemokraterna. Jag har aldrig tyckt det vara svårt. Men alltid, när jag velat gå ihop med socialdemokraterna, har hela högern, både inom riksdagen och pressen, anfallit mig. Jag kan säga det, som herr Ekman sade: Det gläder mig, att andra äro komna i samma predikament. Det skulle glädja mig, om det kunde räcka längre. Det var för resten icke nykommet i år. Det har sagts åtskilligt i fjol om denna kombination — och mot en del av högerpartiet också, om det skall vara riktigt noga. Jag skall icke beklaga mig över denna sak, icke det minsta. Men ännu en gång vill jag inlägga en gensaga mot den underförstådda meningen, att vi skulle uppträtt blott och bart som bluffmakare och med den ön-

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

skan, att de andra gärna må taga detta förslag och göra vad vi själva skulle vara beredda att göra, om vi vore osäkra. Man skall aldrig svara på en fråga, som icke har något verkligt underlag. Det veta herrarna alltför väl. Likaså tycker jag det var märkvärdigt, att hans excellens yttrade, att det här gjorde han visst till kabinettsfråga. Jag kunde icke förstå uttrycket på annat sätt. Jag anser att man ej skall begagna större våld än nöden kräver. Jag tycker, att regeringen har ett sådant stöd, att den sällan eller aldrig haft något starkare. Det är icke stort mod att göra en fråga till kabinettsfråga under sådana förhållanden. Den klarar sig fint. Vi skola icke taga till så rysligt mycket på området. Men vi hava sökt att så att säga få frågan till jorden och vi hava sökt att arbeta så bra som möjligt mot de påträngande tyskarna. Tyskarna behandla oss nära nog som en tysk koloni. Det komma ni icke ifrån. Då säges det, att det är bättre att taga de små jämkningarna än avslå det hela. Men om ett par år kanske tyskarna uppsäga traktaten igen. Nog tycker jag, att diskussionen i dag skulle giva herrarna ett särskilt incitament att göra ett försök att hjälpa de svenska jordbrukarna beträffande deras export. Här har ingenting förekommit, herr talman, som gör, att jag finner det minsta skäl att ändra mitt yrkande.

Herr Hamrin: Herr talman! Då handelsministern i ett av sina anföranden fäste uppmärksamheten på den missägning beträffande storleksordningen av Tysklands kunder, som jag gjort mig skyldig till, ber jag få erkänna riktigheten av denna erinran, som emellertid icke inverkar på Sveriges ställning i raden av Tysklands kunder. Det är så, som handelsministern anmärkte, att England har första rummet i stället för Förenta Staterna. Jag visste detta och hade antecknat det på mina lappar, fastän jag sedan gjorde mig skyldig till en missägning.

Till detta, herr talman, vill jag endast lägga, att när vi behandlade handelstraktaten 1926 i riksdagen, så lämnades fullt klara och tydliga besked om de då tillkallade sakkunnigas ställning till det förslag som regeringen upptagit och framlagt för riksdagen. Här ha i dag yppats mycket olika meningar och tolkats på olika sätt, vad de sakkunniga i verkligheten uttalat om det förslag, som nu diskuteras och som regeringen framlagt som proposition. Sedan hans excellens herr statsministern sagt, att han för sin del intet har att invända mot, att vad de sakkunniga yttrat och uttalat får omtalas och meddelas, uttalar jag den förhoppningen, att det diskussionsprotokoll, som synes föreligga från de sakkunnigas sammanträden, också måtte komma till allmän kännedom, så att man får klart för sig, vilken ställning de olika sakkunniga eller denna grupp som enhet tagit till det föreliggande förslaget. Vi hava här icke fått kännedom om detta. Jag går ett stycke längre. Vi hava icke fått kännedom om vad de myndigheter, som yttrat sig över förslaget, haft att säga därom, mer än att de kommit till slutsatsen, att de tillstyrkt detsamma. Men dessa handlingar torde innehålla mera än enbart tillstyrkan. Nu vet jag, att där förekomma å ena sidan sådana saker, som icke kunna intagas i propositionen eller meddelas allmänheten, men å andra sidan starka invändningar på vissa punkter, som åtminstone borde meddelas kammaren vid detta tillfälle.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Lundvik:** Herr talman! Jag måtte på förmiddagen, när jag citerade herr Bengtsson i Norup, hava gjort mig skyldig till något fel. Jag sade, att han i Svenska Morgonbladet uttalat den åsikten, att denna traktat vore den bästa, som kunde ernås. Och det tycks icke vara riktigt. Som ursäkt må jag säga, att misstaget berodde på att jag icke hade tidningsnumret i fråga tillgängligt och att jag måhända hade alltför stor tillit till Svenska Morgonbladets vederhäftighet. Ty då jag erinrade mig,

att rubriken till herr Bengtssons uttalande löd: Bästa möjliga äro villkoren i vår nya handelstraktat, utgick jag från att detta var herr Bengtssons uppfattning. Må det lända mig till ursäkt!

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.*

(Forts.)

Herr **Ekman**: Herr talman! Hans excellens herr statsministern besvarade min fråga, varför regeringen icke funnit angeläget att närmare klarlägga, hur den kommit till så motsatt omdöme rörande den nu föreliggande tilläggs-traktaten mot vad utskottet gjort, med det uttalandet, att utskottet till sist likväl biträtt och tillstyrkt regeringens förslag.

Vad säger då utskottet? Jo följande: »Utskottet har icke på grundval av de sakliga uppgifter, som lämnats i propositionen eller eljest stått till utskottets förfogande, kunnat bilda sig en fullt tillförlitlig uppfattning om arten och omfattningen av de svårigheter, traktatens försättande ur kraft skulle medföra för Sverige.» Frånvaron av sakliga uppgifter, brist på just det material, varpå ett omdöme kan grundas, är anledningen till utskottets hemställan. Därpå är det sålunda hans excellens herr statsministern faller tillbaka, när jag frågar, varför talarna å regeringsbanken icke sökt närmare motivera regeringens ståndpunkt i nu berört avseende.

Hans excellens herr statsministern läste, såvitt jag förstod, upp en passus ur ett i utrikesnämnden fört protokoll. Jag kan nämligen icke förstå annat än att det lästa avskrivits från det inom utrikesnämnden förda protokollet. Jag har hittills icke trott eller hört talas om, att utrikesnämndens protokoll skola användas på det sättet. Icke för att jag i och för sig har någonting emot att det blir offentligt känt, vad som förekom i nämnden vid tillfället ifråga, alltså redan innan något verkligt material förelåg för sakens bedömande. Det framgår ju därav klart, att jag redan vid första meddelandet om, att regeringen tänkt sig en begränsning av avtalsområdet, ansåg att saken tålde att fundera på. Jag meddelade också omedelbart, att jag icke på grund av då föreliggande material kunde utfästa mig att betrakta den åtgärden som riktig. Jag har ingenting emot att detta konstateras här inför kammaren. Jag hade sedermera icke tillfälle att deltaga i behandlingen av ärendet. Jag var utrikes, när det nästa gång förekom. Men det är just den följande prövningen och ett mera ingående studium av ärendet, som fört mig till den slutsatsen, att förfaringssättet varit oriktigt. Vad är det då för mening med att ur ett protokoll uppläsa meddelandet om att jag tidigare anmälde en dylik tvekan. Är det ett svar, är det ett argument till stöd för regeringens förfarande? Nej. Det visar endast, att man använder vilka medel som helst, till och med det, som jag antog vara förbjudet, nämligen att utnyttja utrikesnämndens protokoll, när det gäller.

Herr statsministern frågade mig, huruvida det frisinnade partiet ville vara med om åtgärder, som skulle innebära kamp mot Tyskland i detta avseende, någon höjning av tullarna på tyska, hit importerade varor eller dylikt. Jag vill därpå svara, att om jag varit med om att framställa ett förslag till ett land, att det skulle underlåta att gentemot vårt land på ett omstritt område använda dumping, och det landet förklarar, att det likväl torde i framtiden komma att använda dylik dumping och att det förbehölle sig frihet i det avseendet samt sålunda meddelat sina avsikter att till oss försälja varor till priser, som understiga produktionskostnaderna och alltså förfara på ett sätt, som i umgänget länder emellan måste betraktas som förkastligt, åtminstone evad det gäller att främja den allmänna samfärdseln, då måste jag ställa mig på den ståndpunkten, att man till försvar kan använda olika handelspolitiska hjälpmedel och däribland också tullhöjningar. En dylik, tidigare av mig given förklaring i speciellt detta fall har ju åberopats emot mig just under

Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)

den pågående diskussionen. Men regeringen har ju nu icke något bruk för ett sådant medgivande. För den var det möjligheten att åberopa, att dumpingkunde komma att ske i fortsättningen, som uppenbarligen var lockande.

Hans excellens faller tillbaka på personliga anspelningar och ironiserar över, att herr Ekman är personligen sådan o. s. v. Jag svarar icke genom att fälla något omdöme om statsministerns personlighet, om hans duglighet o. s. v. Det är saker, som ligga fullkomligt utanför detta meningsutbyte. Jag tror, att det är tillräckligt att syssla med de sakskaäl, som anförts. Att regeringen skulle ha förhandlat med de tyska partierna om innehållet i ett blivande avtal, har jag icke tänkt mig. Har den nuvarande regeringen varit i förbindelse med de tyska högeragrarna? Jag har anledning att fråga så, när statsministern nyss hänvisade mig till att i en blivande regeringsställning föra diskussion i tull- och traktatfrågan med främmande länders partier. Om han icke själv anser den vägen möjlig, förstår jag icke den av honom nu givna hänvisningen.

Statsministern yttrade vidare, att han icke på något klandervärdt sätt berört de sakkunniga eller deras yttranden. Han sade dock, att herr Bengtsson i Norup skrivit, som han gjort, därför att han önskade dela äran av resultatet med de verkliga traktatförhandlarna. Jag antar, att det stenografiska protokollet skall bära vittne därom. Att påstå, att en sakkunnig vid förhandlingarna visat äresjuka, vore alltså ingenting att kritisera. Jag tycker dock, att det är ett oriktigt sätt att behandla sina förtroendemän, liksom jag tycker, att det är oriktigt att låta den »opinionsbildande upplysningsverksamheten» fortgå i den uppfattningen, att traktatavtalet i fråga blivit tillstyrkt av samtliga sakkunniga, medan man samtidigt underlåter att meddela vare sig riksdagsutskottet eller någon annan, hur dessa sakkunniga uppträtt. Det är min uppfattning, att man icke i ett dylikt läge kan förtiga, hur de sakkunniga handlat, och alltså låta den allmänna opinionen tro att de samtliga tillstyrkt, under det att det i verkligheten så icke varit fallet. Vi ha tydligen olika uppfattning, herr Lindman och jag, om vad som är lämpligt och skäligt på en hel del områden.

Herr statsministern slutade med att säga, att jag skulle försökt resa hinder för att högermän och socialdemokrater röstade tillsammans. Jag har aldrig försökt hindra dem därifrån. Men nog vet jag någon, som velat uppställa det kravet på ett politiskt parti, att det icke skulle få rösta med socialdemokraterna annat än efter medgivande därom från ett annat parti. Jag anser detta olämpligt och oriktigt. Jag har icke framfört det kravet. Jag betecknar som olämpligt, att, när man bedömer riksdagsarbetet, man icke tager hänsyn till de praktiska resultaten utan till huruvida de och de biträtt de olika förslagen. Det är detta, jag ständigt vänt mig emot. Statsministerns stolta förklaring, att det »skulle bli slut på den ordningen», att ett borgerligt parti segrar i kraft av understöd från socialdemokraterna, det är den jag reagerar emot och icke mot den ordningen, som jag finner naturlig, att de olika partierna — alltså också de borgerliga — rösta ena gången med och andra gången mot varandra. Herr statsministern sökte som vanligt komma ifrån det som diskuteras, det i sak anmärkningsvärda, med ihåliga konster. Det finns människor, som tycka att dylikt är roligt, men det finns också en hel del människor, som anse att annat kan och bör anföras från statsrådsbanken i frågor av denna art.

Hans excellens herr statsministern **Lindman**: Herr talman! Blott ett par ord. Jag har icke mycket att tillägga, men jag vill erinra herr Ekman om, att i utrikesnämnden icke föras några några protokoll utan att endast sekreteraren gör anteckningar. Jag har blott haft mina anteckningar att gå efter, och vad kan det ligga för orätt i att begagna dessa, när herr Ekman är närvarande och kan bemöta, om han så önskar?

Jag återkommer till frågan om exportbevisen i Tyskland. Jag har förklarat, att tyskarna vilja ha handlingsfrihet. Vi hade också förbehållit oss handlingsfrihet. Vad kan man då göra mera än att förklara, att man icke kunde få en förändring på den punkten. Nu har jag ju sagt detta, och jag vet icke, vad man skall kunna göra mera för att övertyga herr Ekman om den saken.

Då herr Ekman talade om någon ogrannlagenhet från min sida mot herr Bengtsson i Norup, får jag säga, att jag icke anfört ett enda ord från något protokoll, fört vid de sakkunnigas förhandlingar, icke ett ord. Protokollen ligga visserligen här, men jag har icke läst ett ord ur dem. Vad jag anförde, var hämtat ur en tidningsartikel, ett intervjuuttalande av herr Bengtsson i Norup i Svenska Morgonbladet. Nu ha tyvärr stenograferna lånat tidningsartikeln, och jag kan inte komma åt den. Vad herr Ekman fäste sig vid, var ju, att jag påvisat, hurusom i tidningsartikeln framhölls, att det var särskilt vänsterledamöterna bland de sakkunniga, som varit så ivriga att hålla starkt på de svenska kraven. Det var detta uttalande, jag tyckte var litet anmärkningsvärt, ty det gjorde de ju allesammans. De voro mycket enstämmiga i sitt omdöme om att få fram det bästa möjliga under förhandlingarna. De voro enstämmiga därom både högermännen, de frisinnade och socialdemokraterna.

När herr Ekman slutligen talade om, hur orättvist det var, att socialdemokraterna skulle få rösta med högern och huru detta strede mot vad jag sagt, när herr Ekman och socialdemokraterna röstat tillsammans, så vill jag säga, att hela min utgångspunkt är den, att de frisinnade och högern såsom borgerliga partier borde rösta tillsammans. Det är min utgångsställning, och när jag anmärker på herr Ekman i detta fall, så är det från denna utgångspunkt. Men icke kan man från den utgångspunkten, att de frisinnade och högern böra rösta tillsammans, hindra socialdemokraterna att också rösta med oss.

Herr Ekman ville göra gällande, att jag icke ville tala om sakförhållandena. Jag tycker, att jag talat därom hela dagen. Är det sakförhållandet något att anmärka på, att i detta fall utan ringaste förhandlingar socialdemokraterna rösta för ett förslag, som regeringen framlagt? Det förefaller, som om herr Ekman vore förargad över att förslaget skall gå igenom. Icke är jag rädd för att socialdemokraterna rösta med i detta fall. Jag tycker tvärtom, att det är bra, att de göra det, så att icke herrarna få sin vilja fram och få draga över oss det elände, som skulle följa med ett traktatlost tillstånd med Tyskland.

Herr **Lithander**: Herr talman! Endast ett par ord med anledning av herr Olssons i Kullenbergstorp ängslan över att jag år 1926 yrkade avslag på traktaten men nu yrkar bifall, ehuru i betänkandet står, att de nya riktlinjerna för den tyska tullpolitiken synas, trots de i tilläggsavtalet från tysk sida lämnade medgivandena, komma att i stort sett ytterligare försämra exportmöjligheterna för den inhemska jordbruksnäringen. Min ståndpunkt är den, att det läge som bleve följden, om vi bifölle vad herr Olsson i Kullenbergstorp yrkat, det läget är för jordbruket sämre än det som utskottets förslag innebär. Då anser jag, att man har icke mer än en väg att välja, nämligen att biträda utskottets förslag. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Hansson** i Stockholm: Jag hade icke tänkt deltaga i denna debatt, men då det yttrats en del om anledningen, varför socialdemokraterna rösta för detta förslag, så ber jag att få säga, att vi rösta icke på högerns förslag, icke på regeringens förslag, utan vi rösta på det föreliggande förslaget, därför att vi på sakliga grunder anse, att man bör rösta så. Vi skulle ha röstat på samma sätt, vilken regering som än suttit. Jag tror, att jag kan tillägga, att i den situation, vari vi befinna oss, skulle vilken regering som helst nödgats framlägga förslaget. Med hänsyn till vad som framhållits skulle bliva följden av

*Any.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

ett traktatlost tillstånd, kan man i landets intresse icke handla annorlunda än vi göra. Man kan visserligen vara uppretad på motparten, i detta fall Tyskland, som pressat oss så hårt, men man måste ärligt medgiva, att läget nu är sådant, att ett ansvarsmedvetet parti icke kan gå och stjälpå denna traktat. Det har hänvisats till, att utskottet icke tillstyrkt förslaget utan nöjt sig med att förklara, att man icke kan avstyrka det. Detta är icke av någon särskild betydelse. För övrigt ha här i dag lämnats kompletterande upplysningar. Handelsministern har utförligt skildrat, vilka följder det skulle bli av ett traktatlost tillstånd. Detta har övertygat mig ytterligare om att, därest man vill tillvarataga landets intressen, man icke kan göra annat än rösta för det föreliggande förslaget. Att det framlagts av en högerregering, har ingenting att betyda. Vilken regering som helst, som verkliga företrädare landets intressen, kan för sina förslag påräkna socialdemokraternas stöd.

Herr **Bengtsson** i Norup: Jag vill tacka handelsministern för erkännandet av att mitt uttalande i Sv. Morgonbladet gällde de sakkunnigas ställning, och icke någon tillfredsställelse av traktaten. Herr statsministern citerar något för fritt, då han lägger i min mun något som jag ej sagt rörande vad som tillkommit från vänsterhåll. I anledning av vad statsministern sade vill jag påpeka, att vid de förhandlingar, som det här är fråga om, har samarbetet varit det allra bästa och mest kordiala, betydligt bättre, än vad man kan få i sådana här debatter i kammaren. Vad emellertid beträffar den ökade kontingenten av levande djur, så var det från frisinnat håll, som de ökade kraven framställdes. Det står jag vid.

Herr **Ekman**: Mot herr Hanssons påstående, att intet ansvarsmedvetet parti kan underlåta att rösta med regeringens förslag, ber jag att få nedlägga en bestämd protest. Herr Hansson har obeskuren rätt att för egen och sina meningsfränders räkning anse vad han vill vara »ansvarsmedvetet». Men när herr Hansson uttalar den meningen, att intet ansvarsmedvetet parti kan följa andra vägar än herr Hanssons, saknar han varje befogenhet till ett sådant uttalande.

Herr **Hansson** i Stockholm: Jag tillåter mig att ha den uppfattningen, att ett parti, som handlar ansvarsmedvetet, i denna situation icke kan rösta mot det föreliggande förslaget.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Jag nödgas protestera mot herr Hanssons orättvisa beskyllning mot de av kammarens ledamöter som icke biträda utskottets förslag, att de icke rösta så, som de anse vara rätt och gagnande för vårt land.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet avlätna proposition; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olsson i Golvvasta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet avlätna proposition.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

*Ang.
godkännande
av en handels-
och sjöfarts-
traktat mellan
Sverige och
Tyska riket.
(Forts.)*

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 20, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Tyska riket slutet tilläggsavtal nr 2 till handels- och sjöfartstraktaten den 14 maj 1926.

§ 11.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett i Genève den 14 september 1929 dagtecknat protokoll rörande revision av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett i Genève den 14 september 1929 dagtecknat protokoll rörande Amerikas Förenta Staters anslutning till signaturprotokollet angående stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett i Genève den 17 juni 1925 dagtecknat protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillbyggnadsarbeten å allmänna barnbördshuset i Stockholm;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 5, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 6, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbankens framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av åldersdomsunderstöd åt s. k. lådbrevbärare vid postverket;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1930 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 10, i anledning av väckt motion om en allsidig och opartisk undersökning av aktiebolaget Kreditkassans av år 1922 verksamhet;

nr 11, angående regleringen av utgifterna för budgetåret 1930/1931 under riksstatsens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 12, i anledning av väckt motion angående utarbetande av plan till dekore-ring medelst freskomålningar av första kammarens plenisal; och

nr 13, i anledning av väckt motion om inrättande av s. k. kyrktelefon inom riksdagshuset; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 och 21 § strafflagen; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § 3 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under	8	dagar	fr. o. m.	den	10	febr.,	
	<i>Persson</i> i Grytterud	»	8	»	»	»	9	»	
»	<i>Larson</i> i Tönnersa	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Lundström</i>	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Höglund</i> i Göteborg	»	4	»	»	»	9	»	
»	<i>Eurén</i>	»	5	»	»	»	11	»	
»	<i>Törnkvist</i> i Bjuv	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Bengtsson</i> i Kullen	»	5	»	»	»	11	»	
»	<i>Carlsson-Frosterud</i>	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Laurén</i>	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Vahlstedt</i>	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Borggren</i>	»	10	»	»	»	12	»	
»	<i>Törnkvist</i> i Karlskrona	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Jansson</i> i Falun	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Wiklund</i> i Brattfors	»	10	»	»	»	12	»	
»	<i>Persson</i> i Tidaholm	»	5	»	»	»	10	»	
»	<i>Hedlund</i> i Östersund	»	8	»	»	»	10	»	
»	<i>Svensson</i> i Grönvik	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Hällgren</i>	»	10	»	»	»	9	»	
»	<i>Persson</i> i Falla	»	5	»	»	»	10	»	
»	<i>Strindlund</i>	»	6	»	»	»	10	»	
»	<i>Eklund</i>	»	2	»	»	»	10	»	
»	<i>Grapenson</i>	»	12	»	»	»	11	»	
»	<i>Johansson</i> i Bro	»	5	»	»	»	10	»	
»	<i>Olsson</i> i Österbo	»	4	»	»	»	10	»	
»	<i>Flyg</i>	»	5	»	»	»	10	»	
»	<i>Svedberg</i>	»	8	»	»	»	10	»	och
»	<i>Johansson</i> i Väby	»	5	»	»	»	10	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.28 e. m.

In fidem
Per Cronvall.